

Finansutskottets betänkande**1978/79: 35****om den kommunala ekonomin m. m. jämte motioner**

I detta betänkande behandlar utskottet

propositionen 1978/79: 100 bilaga 11 Budgetdepartementet i vad avser Litt. D. Bidrag och ersättningar till kommunerna,

de under allmänna motionstiden väckta motionerna 1978/79: 338, 411, 821, 1108 yrkandet 3, 1117, 1623 och 1706,

propositionen 1978/79: 95 om den kommunala ekonomin samt

de med anledning av propositionen väckta motionerna 1978/79: 2306, 2307 yrkandena 1—4, 2308, 2309, 2351, 2352, 2368—2370, 2371 yrkandena 1—5, 2372, 2373 yrkandet 1 och 2403,

den med anledning av propositionen 1978/79: 111 om åtgärder mot krångel och onödig byråkrati m. m. väckta motionen 1978/79: 2467 yrkandet 4,

de från socialförsäkringsutskottet med eget yttrande överlämnade motionerna 1978/79: 313 och 1978/79: 399 yrkandet 3,

de från utbildningsutskottet med eget yttrande överlämnade motionerna 1978/79: 805, 1380, 1385 och 1900,

de från civilutskottet med eget yttrande överlämnade motionerna 1978/79: 788 yrkandet 19 såvitt nu är i fråga och 1978/79: 1065 yrkandet 1.

Finansutskottet har till skatteutskottet överlämnat motionerna 1978/79: 2307 yrkandet 5 och 1978/79: 2373 yrkandet 2 samt — med eget yttrande — motionen 1978/79: 2371 yrkandet 6.

Skatte-, lag-, socialförsäkrings-, social-, kultur-, utbildnings-, jordbruks- och civilutskotten har avgivit yttranden över propositionen 95 jämte motioner i tillämpliga delar. Dessa yttranden återfinns som *bilagor* till detta betänkande.

I en gemensam skrivelse (1979-03-27) har Botkyrka, Haninge, Huddinge, Nynäshamns, Södertälje och Tyresö kommuner anfört synpunkter på de särskilda problem som gäller för dessa kommuner. Vidare har representanter för Borgholms kommun delgivit utskottet sina synpunkter på kommunens inplacering i skattekraftsklass.

A. DEN KOMMUNALA EKONOMIN

I **propositionen 95** (budgetdepartementet) har regeringen efter fördragning av statsrådet Ingemar Mundebo föreslagit riksdagen att godkänna vad som anförts i propositionen om den kommunala ekonomin.

I propositionen läggs fram förslag om den kommunala ekonomin som syftar till att främja den kommunala sektorns utveckling inom ramen för en godtagbar samhällsekonomisk balans.

Kommuner och landstingskommuner svarar för viktiga delar av samhällets verksamhet. De har fått en allt större betydelse i samhällsekonomin samt för människors välfärd och trygghet. De kan också väntas få en fortsatt central roll i välfärdsutvecklingen. Det samhällsekonomiska utrymmet för utbyggnad av den kommunala verksamheten är emellertid enligt propositionen mycket begränsat under en överblickbar framtid. Både stat och kommun måste därför iakttäta stark återhållsamhet med beslut om utbyggnad av de samhällsverksamheter som har kommuner och landstingskommuner som huvudmän. Utbyggnaden av barnomsorgen, långtidssjukvården och äldreården måste liksom hittills prioriteras.

I propositionen görs en genomgång av de medel som står till buds för att dämpa den kommunala utgiftsexpansionen. Därvid anges att det givetvis är kommunerna och landstingskommunerna själva som i första hand har ett ansvar för den kommunala sektorns utveckling. Nödvändigheten av att man i kommunerna och landstingskommunerna gör en kraftfull insats för att hålla utgiftsutvecklingen inom de samhällsekonomiska ramarna betonas. Någon lagstiftning om begränsning av det kommunala skatteuttaget för att dämpa den kommunala volymutvecklingen förordas inte nu. I propositionen föreslås i stället att överläggningar om den kommunala ekonomin bör äga rum mellan stat och kommun på liknande sätt som under de senaste åren.

De politiska partiernas agerande samt en ökad samverkan mellan kommuner och landstingskommuner anges vara mycket betydelsefulla för uppföljningen av de centralt träffade överenskommelserna mellan stat och kommun. Det sägs vidare i propositionen att om inte de frivilliga överenskommelserna leder till ökat resultat kommer det att bli nödvändigt att överväga även andra åtgärder, varvid lagstiftning om en begränsning av det kommunala skatteuttaget kan få förnyad aktualitet.

I propositionen tas upp kostnadsfördelningen mellan stat och kommun. Det konstateras att de kommunala avgifterna inte kan väntas ge några betydande nya tillskott till de kommunala inkomsterna. Inte heller kan något väsentligt ökat utrymme för den kommunala sektorns upplåning skapas. Kommunalskatterna anges ha nått en sådan höjd att det inte kan vara försvarligt att räkna med att dessa avsevärt kan höjas. Den dämpade utbyggnadstakt av den kommunala verksamheten som enligt propositionen krävs för att hålla utvecklingen inom de samhällsekon-

miska ramarna innebär också att behovet av kommunalskattehöjningar och ökade statliga transfereringar minskar.

Ökade statliga bidrag till i första hand kommuner och landstingskommuner med ogynnsamma ekonomiska förutsättningar bedöms dock vara motiverade. I propositionen föreslås därför en omfattande reformering av skatteutjämningsystemet. Kommuner och landstingskommuner indelas i tolv skattekraftsklasser, från 103 % upp till 136 % av medelskattekraften. Den grundgaranti som därvid erhålls kompletteras med tillägg eller avdrag för kommuninvånarnas åldersstruktur. Ingen kommun eller landstingskommun får lägre total garanti än 100 % av medelskattekraften. Jämfört med 1979 års förhållanden skall den totala garantin också öka med minst 1 % av medelskattekraften.

Skatteutjämningsreformen får fullt genomslag år 1981. Jämfört med de skatteutjämningsbidrag som utgår år 1979 kommer den fullt genomförda skatteutjämningsreformen att innebära en ökad överföring av skatteutjämningsbidrag till kommuner och landstingskommuner på ca 2 875 milj. kr. Ökningen fördelar sig jämnt på kommuner och landstingskommuner och genomförs i två steg åren 1980 och 1981. I linje med att statsmakterna i ökad utsträckning bör dra upp allmänna riktlinjer och ramar för den kommunala verksamheten i stället för att detaljstyra denna föreslås vidare att flera specialdestinerade bidrag skall upphöra och medlen överföras till det reformerade skatteutjämningsystemet.

I propositionen föreslås enhetliga regler för kommunala bostadstillägg till folkpension (KBT) samtidigt som statsbidrag föreslås utgå med 43 % till kommunernas kostnader för KBT och statskommunala bostadsbidrag. Kommunernas bidrag till staten för bidragsförskotten föreslås upphöra. Vidare föreslås att ett särskilt statligt bidrag på 45 kr./inv. betalas ut övergångsvis under år 1980 till landstingskommuner och landstingsfria kommuner utanför skatteutjämningsystemet. Det föreslås också att kommuner och landstingskommuner fr. o. m. 1981 års taxering tillförs skatteunderlag från beskattade förmåner där skatten i dag i sin helhet tillfaller staten. Samtidigt höjs grundavdraget vid den kommunala inkomsttaxeringen från nuvarande 4 500 kr. till 6 000 kr. och skattebortfallsbidraget för 1970 års skattereform och kompensationsbidraget för 1974 års skattereform slopas. Totalt beräknas kommuner och landstingskommuner år 1980 få ökade statliga bidrag m. m., som ökar statens kostnader med ca 1 705 milj. kr.

I propositionen understryks särskilt att det är nödvändigt att de enskilda kommunerna och landstingskommuner som genom de föreslagna reformerna får kraftigt förstärkta inkomster inriktar sig på att sänka kommunalskatterna. De ökade statliga bidragen får inte utnyttjas för att driva upp den kommunala expansionsstakten.

Motionerna

I detta sammanhang behandlar utskottet följande under allmänna motionstiden väckta motioner:

338 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari hemställs att riksdagen — med hänvisning till motiveringen i motionen 1978/79: 337 — beslutar att hos regeringen begära förslag om ökad statsbidragsgivning till kommuner och landsting för att motverka kommunalskattehöjningar,

411 av Bo Lundgren m. fl. (m) vari hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller att en särskild beredning tillsätts med uppdrag att med utgångspunkt ifrån den kommunalekonomiska utredningens arbete snarast framlägga ett konkret förslag till någon form av lagstadgat kommunalt skattetak,

821 av Pär Granstedt m. fl. (c) vari hemställs att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till ett system som innebär att trafikhuvudmännen (kommuner respektive landsting) kan tillgodogöra sig skatteinkomster som uppstår p. g. a. subventioner till kollektivtrafiken,

1706 av Knut Wachtmeister m. fl. (m) vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen framförts om behovet av redogörelse över de kommunalekonomiska konsekvenserna i framlagda propositioner.

I detta sammanhang behandlar utskottet vidare följande med anledning av propositionen 95 väckta motioner:

2306 av Gösta Bohman m. fl. (m) vari — med hänvisning till motiveringen i motionen 1978/79: 2349 — såvitt nu är i fråga hemställs

1. att riksdagen beslutar att det i propositionen föreslagna systemet för kommunal skatteutjämning skall stegvis genomföras under en fyraårsperiod,

2. att riksdagen beslutar att den kommunala utdebiteringen skall sänkas i motsvarande mån som de kommunala skatteutjämningsbidragen ökar i enlighet med vad i motionen anförts,

5. att riksdagen beslutar att i samband med ställningstaganden till förslag som innebär ökade kostnader för kommunerna dessa kostnader skall redovisas samt finansieringsvägar anvisas,

2307 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk) vari såvitt nu är i fråga hemställs att riksdagen beslutar

1. uttala att en utbyggnad av skatteutjämningsystemet bör ske med 2 874 milj. kr. *varter* för åren 1980 och 1981,

2. avstyrka den i propositionen föreslagna reduceringen av statsbidrag till vissa verksamheter,

4. uttala att åtgärder bör vidtas för att upphäva nuvarande eftersläpning i redovisningen till kommunerna för uppbörden av den preliminärskatt som går till kommunerna,

2308 av Torkel Lindahl (fp) och Gunvor Wallin (fp) vari hemställs att riksdagen hemställer att regeringen skall lägga fram förslag om hur de kommuner som tvingas till extrainvesteringar på grund av turism och friluftsliv skall kompenseras för detta,

2309 av Bo Turesson (m) vari — med hänvisning till motiveringen i motionen 1978/79: 2324 — hemställs att riksdagen

1. uttalar att riksdagens beslut om senareläggning av 1980 års fastighetstaxering till 1981 medför en så stor ränteförlust för kommunerna att regeringen bör överväga storleken på den kompensation kommunerna skall erhålla under budgetåret 1980/81,

2. uttalar att denna engångskompensation skall redovisas under anslaget till riksskatteverket för att därmed markera att mycket stora datasystem inte skall planeras så att en del av rationaliseringsvinsten inom en sektor skall transfereras till den eller de sektorer som drabbas av kostnadshöjningar som följd av rationaliseringen,

3. som sin mening ger regeringen till känna att den hittills rådande misshushållningen, att riks försäkringsverkets dataadministrationskostnader överstiger det genomsnittligt utbetalda utfyllnadsbidraget till pensionärernas bostäder, i första hand bör lösas så, att kommunerna omhänderhar alla behövliga datarutiner för kommunala och/eller statliga bostadsbidrag,

4. hos regeringen begär en skyndsam redovisning av möjligheterna att därutöver avlasta riks försäkringsverkets överbelastade centraliserade datasystem genom en kommunalisering av i första hand barnbidrags- och folkpensionsadministrationen och i andra hand bidragsförskottsadministrationen,

5. som sin mening ger regeringen till känna att samtliga länsstyrelser bör få i uppdrag att lokalt och var och en inom sin region efterhöra resp. landstings och kommuners intresse för kostnadssänkningar genom ett lokalt datasamarbete, exempelvis på så sätt att länsdatakontoren utrustas med den datortyp Kommundata AB huvudsakligen använder,

2351 av Alvar Andersson m. fl. (c) vari såvitt nu är i fråga hemställs att riksdagen beslutar uttala

1. att en vital demokratisk kommunal självstyrelse är en grundläggande förutsättning för en god effektivitet i den kommunala ekonomin,

3. att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om fortsatt utredningsverksamhet beträffande beskattning av juridiska personer,

2371 av Olof Palme m. fl. (s) i vad avser yrkandet 1 vari hemställs att

riksdagen godkänner vad som i motionen anförts om den kommunala ekonomin,

2373 av Lars Werner m. fl. (vpk) i vad avser yrkandet 1 vari hemställs att riksdagen beslutar att hos regeringen begära ett särskilt statsbidrag om 1 000 milj. kr. till kommuner och landsting för 1980 i enlighet med vad som anförts i motionen,

samt den med anledning av propositionen 1978/79: 111 om åtgärder mot krångel och onödig byråkrati m. m. väckta motionen

2467 av Lars Werner m. fl. (vpk) i vad avser yrkandet 4 vari hemställs att riksdagen uttalar att kommunerna bör garanteras statliga bidrag så att invånarna i alla kommuner erhåller en socialt och kulturellt likvärdig standard.

Utskottet

Samspel mellan stat och kommun

Den kommunala självstyrelsen utgör en av grundvalarna för det svenska styrelseskicket. Det är från demokratiska utgångspunkter väsentligt att den kommunala självstyrelsen ges ett betydande reellt innehåll. Kommuner och landstingskommuner bör således ha en betydande handlingsfrihet. Förutsättningarna att öka kommunernas och landstingskommunernas ansvar har också i hög grad förbättrats under de senaste decennierna. Kommunerna och landstingskommunerna har numera personella och andra resurser att i större utsträckning än tidigare självständigt handha de uppgifter som har anförtratts dem.

Samtidigt har kommunernas och landstingskommunernas verksamhet numera en sådan samlad ekonomisk tyngd att dess utveckling måste tillmätas stor vikt vid statsmakternas övergripande samhällsekonomiska avvägningar. Statsmakterna har ett intresse av att på olika sätt påverka kommunerna och landstingskommunerna i syfte att nå vissa fundamentala mål i fråga om sysselsättnings-, regional- och stabiliseringspolitik m. m. Vidare har medborgarna krav på rättssäkerhet och lika tillgång till samhällsservice. Statsmakterna måste därför kunna ange ramar för kommunernas och landstingskommunernas befogenheter och utöva viss tillsyn och kontroll.

En grundläggande avvägningsfråga blir därmed vilka styrinstrument och vilken grad av statlig styrning som kan sägas vara förenlig med den kommunala självstyrelsen. Föredraganden instämmer i 1976 års kommunalekonomiska utrednings (KEU 76) uppfattning att staten i första hand bör påverka kommunerna och landstingskommunerna via allmänna riktlinjer och ramar för verksamheten. Även utskottet ansluter sig till denna grundsyn. Häri inryms, som anförts i propositionen, även mera övergri-

pande prioriteringar av det slag som har ingått i de senaste årens överenskomelser mellan regeringen och kommunförbunden om den kommunala ekonomin. Strävan bör alltså vara att minska omfattningen av statlig detaljreglering av olika delar av den kommunala verksamheten. Ett arbete med detta syfte bedrivs i dag inom statskontrollkommittén.

I *motionen 2351* (c) yrkandet 1 hemställs att riksdagen beslutar uttala att en vital demokratisk kommunal självstyrelse är en grundläggande förutsättning för en god effektivitet i den kommunala ekonomin.

Som utskottet angivit i det föregående och som framhålls i propositionen är det från demokratiska utgångspunkter väsentligt att den kommunala självstyrelsen garanteras ett betydande reellt innehåll. Enligt utskottets mening kan principen om att samhällsorganens beslut skall fattas så nära de berörda människorna som möjligt motiveras även från effektivitetsståndpunkt.

Med vad utskottet anfört får yrkandet 1 i motionen 2351 anses besvarat.

Utrymme för utbyggnad av den kommunala verksamheten

I propositionen redogörs för framskrivningar och analyser beträffande den kommunala verksamhetens volymutveckling som gjorts inom KEU 76, 1978 års långtidsutredning (LU) och ekonomidepartementet.

Utskottet kommer att mera ingående behandla den långsiktiga ekonomiska utvecklingen inom olika samhällssektorer vid sin beredning av årets kompletteringsproposition, vari regeringen redovisar sina ställningstaganden till LU:s betänkande. I nu förevarande sammanhang vill utskottet därför inskränka sig till följande synpunkter.

Under de senaste åren har den kommunala verksamheten genomgått en snabb volymtillväxt. Detta sammanhänger med att kommuner och landstingskommuner har ansvaret för angelägna verksamheter, där det också i framtiden finns behov av utbyggnad. Det gäller i speciellt hög grad den kommunala verksamhet som kommer de svagaste och mest utsatta grupperna i samhället till del. I sammanhanget kan erinras om att i den överenskommelse som träffades mellan regeringen och de båda kommunförbunden år 1978 enighet nåddes om att en utbyggnad av barnomsorg, äldreomsorg och långtidssjukvård skulle prioriteras.

Utskottet vill sålunda understryka den kommunala verksamhetens betydelse för medborgarna. Samtidigt vill utskottet framhålla att det vid bedömningen av den mera långsiktiga ekonomiska utvecklingen i vårt land är uppenbart att utrymmet för konsumtionsökning under åren närmast framöver är begränsat. Betydande delar av detta begränsade utrymme är dessutom redan intecknat. Åtaganden gentemot pensionärerna påverkar den privata konsumtionen. Långtidsutredningens baskalkyl visar att den kommunala konsumtionen behöver öka med 1,8 % per år enbart

för att bibehålla nu gällande standardnivå och fullgöra beslutade åtaganden.

För att nå balans i vår ekonomi blir det nödvändigt att göra en avvägning mellan önskemålet att genom utökad verksamhet tillgodose angelägna behov och det samhällsekonomiska utrymme som står till buds. Detta innebär att den kommunala verksamheten i framtiden inte kan expandera i samma takt som under de senaste åren. I sammanhanget erinrar utskottet om att det i den ovan nämnda överenskommelsen angavs att riktpunkten för den kommunala konsumtionens volymökning borde vara 3 % per år under 1979 och 1980.

Medel för att begränsa den kommunala utgiftsexpansionen

Det har ofta påtalats att statsmakernas beslut har bidragit till en del av den utgiftsexpansion som skett och sker inom den kommunala sektorn. Detta sammanhänger med att angelägna reformer i samhället i stor utsträckning har anförtratts kommuner och landstingskommuner att genomföra. Om den kommunala konsumtionstillväxten skall hållas inom acceptabla gränser innebär detta naturligtvis att statsmakerna måste iakttä återhållsamhet vad gäller beslut som kan leda till ökade kommunala utgifter.

Som föredraganden anför är det väsentligt att statsmakernas beslut om reformer som förutsätts bli genomförda av kommunerna och landstingskommunerna fortsättningsvis baseras på övergripande bedömningar av konsekvenserna för stat och kommun och för samhällsekonomin i stort. Utskottet delar föredragandens uppfattning att bedömningar av de totala ekonomiska konsekvenserna för samtliga berörda sektorer av föreslagna reformer måste göras i större utsträckning än vad som nu sker. Utskottet vill också erinra om att kommittéförordningen nyligen har kompletterats med en föreskrift om att utredningars förslag bör kostnadsberäknas i samband med att förslagens övriga effekter belyses.

I *motionen 1706 (m)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen framförts om behovet av redogörelse över de kommunalekonomiska konsekvenserna i framlagda propositioner.

I *motionen 2306 (m)* yrkandet 5 hemställs att riksdagen beslutar att i samband med ställningstaganden till förslag som innebär ökade kostnader för kommunerna dessa kostnader skall redovisas samt finansieringsvägar anvisas.

Enligt utskottets mening är syftet med motionen 1706 tillgodosett med vad som anförs i propositionen. Detsamma gäller yrkandet 5 i motionen 2306 i vad avser redovisningen av kostnader. Något uttalande från riksdagen i frågan är således inte erforderligt.

Vad gäller kravet i motionen 2306 att också finansieringsvägar skall

anvisas är det utskottets uppfattning att så redan sker i frågor av större räckvidd. Med det anförda avstyrker utskottet motionen 1706 och motionen 2306 yrkandet 5.

Lagstiftning om det kommunala skatteuttaget

I motionen 411 (m) hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller att en särskild beredning tillsätts med uppdrag att med utgångspunkt från den kommunalekonomiska utredningens arbete snarast framlägga ett konkret förslag till någon form av lagstadgat kommunalt skattetak.

Föredraganden avvisar i likhet med KEU 76 nu tanken på en lagstiftning om det kommunala skatteuttaget, främst med hänsyn till den kommunala självstyrelsen, och förordar istället en vidareutveckling av det system med frivilliga överenskommelser mellan stat och kommun som har vuxit fram under senare år. Även utskottet ansluter sig till denna linje.

En allvarlig invändning som riktats mot ett lagstadgat skattetak är att det sannolikt skulle behövas utökad statlig reglering av den kommunala verksamheten för att hindra att effekten av ett skattetak på olika sätt urholkas. En ökad statlig detaljstyrning av den kommunala verksamheten strider mot de principer för samspelet mellan stat och kommun som utskottet i det föregående uttalat sig för. KEU 76 har vidare ansett att regeringen skulle behöva ha möjlighet att medge dispens för kommuner och landstingskommuner som skulle drabbas oskäligt hårt vid införande av ett skattetak. Som anføres i propositionen skulle detta kunna leda till att det yttersta prioriteringsansvaret förs över från kommuner och landstingskommuner till staten. Med det anförda avstyrks motionen 411.

Frivilliga överenskommelser

I propositionen redovisas erfarenheterna av de överenskommelser om riktlinjer för den kommunalekonomiska utvecklingen i olika avseenden som under 1970-talet träffats mellan regeringen och kommunförbunden. Föredraganden noterar att ambitionen i de tidigare överenskommelserna under 1970-talet främst har varit att hålla nere ökningar i de kommunala skattesatserna. I de senare överenskommelserna har även den kommunala volymutvecklingen tagits med i bilden.

Även om, som föredraganden anger, erfarenheterna av de frivilliga överenskommelserna är något blandade, är det också utskottets mening att frågan om en begränsning av den kommunala utgiftsexpansionen och det kommunala skatteuttaget även framöver får bli föremål för överläggningar och överenskommelser mellan stat och kommun.

I propositionen redovisas vidare synpunkter på formerna för dessa överläggningar och karaktären hos överenskommelserna. Överenskommelserna bör, av de skäl som anføres i propositionen, kunna innehålla

riktlinjer både för den kommunala volymutvecklingen på kortare och längre sikt och för det kommunala skatteuttaget. Systemet bygger självfallet på den grundläggande förutsättningen att de enskilda kommunerna och landstingskommunerna gör alla ansträngningar att följa träffade uppgörelser. Några i juridisk mening bindande uppgörelser kan det dock knappast bli fråga om.

Utskottet delar uppfattningen att det inte är lämpligt att till överenskommelserna koppla direkta sanktioner mot de kommuner och landstingskommuner som bryter överenskommelserna. I den mån statsmakterna med anledning av en överenskommelse beslutar om ekonomiskt stöd till kommunerna kan däremot naturligtvis alltid diskuteras huruvida olika slag av villkor skall ställas upp för att sådant stöd skall utgå.

Kommunal avgiftsfinansiering

Föredraganden framhåller att även om ökade avgifter inte tillför kommunerna och landstingskommunerna kraftigt ökade inkomster, är det viktigt att se till att avgiftsinkomsterna inte holkas ur utan att de följer kostnadsutvecklingen. Vidare framhålls att avgifterna kan utgöra ett viktigt styrmedel för inriktningen av den kommunala verksamheten samt att de påverkar efterfrågan på kommunala tjänster. Utskottet har ingen annan mening men vill liksom föredraganden understryka att avgifterna inom den sociala sektorn inte får ges en sådan utformning och sättas på en sådan nivå att man därigenom utesluter dem som har störst behov av de socialt inriktade tjänsterna.

KEU 76 har föreslagit att kommunerna skall ges rätt att ta ut högre avgifter av fritidshusägare än av permanentboende främst vad beträffar vatten- och avloppsavgifter samt renhållningsavgifter. Detta är f. n. inte tillåtet, då det strider mot den s. k. likställighetsprincipen. Med hänvisning till vissa remissyttranden anför föredraganden att tillräckligt underlag för ett beslut i enlighet med KEU:s förslag inte föreligger f. n. Föredraganden avser dock att ta upp denna fråga vid ett senare tillfälle, efter mera detaljerade studier av bl. a. de kommunalrättsliga aspekterna. Även utskottet anser det angeläget att ett fortsatt arbete i denna fråga nu kommer till stånd.

I *motionen 2308* (fp) hemställs att riksdagen hos regeringen skall begära förslag om hur de kommuner som tvingas till extra investeringar p. g. a. turism och friluftsliv skall kompenseras för detta. Ett system med differentierade avgifter skulle enligt utskottets mening i vart fall delvis vara lösningen på det problem motionärerna tar upp. Med hänsyn till vad som anförts i propositionen om fortsatta överväganden i den frågan är något uttalande från riksdagens sida med anledning av motionen inte erforderligt. Utskottet vill i sammanhanget erinra om att enligt nuvarande regler för skatteutjämning får kommunerna utöver det garanterade

skatteunderlaget räkna sig tillgodo det skatteunderlag som belöper på fritidshusen i kommunen om ägarna är bosatta i annan kommun. Det motiv som anfördes då dessa regler infördes var att flertalet kommuner som har ett stort antal fritidshus också har brist på skattekraft och att dessa kommuner inte får tillräckliga avgiftsintäkter för att bekosta de utgifter som fritidshusen för med sig. KEU 76 har i sitt förslag inte ansett det nödvändigt att redovisa skatteunderlaget för fritidshusen som ett tillägg till det garanterade skatteunderlaget. Utredningen har emellertid inte heller ansett det motiverat att avveckla det bidrag som kommunerna hittills fått för fritidshusen. Utredningen har i stället beaktat kommunernas kostnader för fritidshusen vid fastställandet av grundgarantin i skatteutjämningssystemet. Det problem motionärerna tar upp är alltså, i vart fall delvis, beaktat i både det gällande och det föreslagna skatteutjämningssystemet. Utskottet avstyrker motionen 2308.

Riktlinjer för en reformering av statsbidragsgivningen till kommuner och landstingskommuner

KEU 76 har utgått från att den kommunala inkomstskatten även i fortsättningen skall utgöra den dominerande inkomstkällan för kommunerna och landstingskommunerna. Enligt utredningens kalkyler räcker dock skatteunderlagets naturliga tillväxt inte till för att finansiera mer än mycket begränsade volymökningar i den kommunala verksamheten. Inkomstförstärkningar kommer därför att krävas även om utgiftsexpansionen dämpas kraftigt jämfört med hittillsvarande utveckling, och ökade statliga transfereringar till den kommunala sektorn blir då nödvändiga, i varje fall i ett längre tidsperspektiv.

Med utgångspunkt från tillgänglig information om kommunernas finansiella ställning och från förutsättningen att kommuner och landstingskommuner håller sig inom ramen för den i gällande överenskomelse angivna riktpunkten för den kommunala konsumtionens tillväxt kan det konstateras att det inte finns några starka kommunalekonomiska skäl för en kraftigt ökad statlig resursöverföring till kommunerna och landstingskommunerna år 1980 om man betraktar den kommunala sektorn som en helhet. Servicenivå och utdebiteringsbehov varierar emellertid kraftigt mellan enskilda kommuner och landstingskommuner. Detta är huvudskälet till att även enligt utskottets mening en utbyggnad av skatteutjämningssystemet är den mest ändamålsenliga åtgärden då de statliga transfereringarna till kommunsektorn skall ökas. Variationerna i servicenivå och utdebiteringsbehov gör också att en utbyggnad är motiverad redan till år 1980 trots vad som ovan anförts om kommunkollektivets finansiella situation.

Utskottet tillstyrker sålunda den föreslagna utbyggnaden av skatteutjämningssystemet som vid full utbyggnad innebär ökade bidrag med ca

2,9 miljarder kr. jämfört med vad som betalas ut innevarande år. Utskottet avstyrker därmed *motionen 2307* (apk) yrkandet 1 med förslag om en utbyggnad av skatteutjämningsystemet med 2 874 milj. kr. för vartdera av åren 1980 och 1981.

Utskottet tillstyrker också att skatteutjämningsreformen genomförs i två steg, varigenom kostnaden för staten under år 1980 uppgår till drygt 1,4 miljarder kr. Detta innebär att utskottet avstyrker *motionen 2306* (m) yrkandet 1 med förslag om stegvis genomförande under en fyraårsperiod.

En förutsättning för att kostnaderna för kommunala bostadstillägg (KBT) skall kunna utjämnas inom ramen för skatteutjämningsystemet är att enhetliga regler införs. Utskottet tillstyrker att staten bär merkostnaderna (ca 300 milj. kr.) för en sådan reform.

Utskottet delar också den principiella syn på de specialdestinerade statsbidragen som redovisas i propositionen, nämligen att en ökad andel av den statliga resursöverföringen till den kommunala sektorn bör ske via skatteutjämningsystemet på de speciella statsbidragens bekostnad. Principen att slopa speciella statsbidrag och överföra medlen till skatteutjämningsystemet biträder utskottet således. Därmed avstyrker utskottet *motionen 2307* (apk) yrkandet 2 vari motionärerna går emot denna princip.

Den princip beträffande specialdestinerade statsbidrag som utskottet biträtt utesluter inte att det även i fortsättningen kan finnas anledning att i vissa fall stimulera utbyggnaden av angelägen kommunal verksamhet med bidrag av detta slag.

De skilda konkreta förslagen till slopande av specialdestinerade bidrag liksom övriga förslagna delar av reformen behandlar utskottet i det följande.

I *motionen 2306* (m) yrkandet 2 föreslås riksdagen besluta att den kommunala utdebiteringen skall sänkas i motsvarande mån som de kommunala skatteutjämningsbidragen ökar i enlighet med vad som i *motionen* anförts.

Som utskottet anfört i det föregående skiljer sig den ekonomiska situationen åt mellan enskilda kommuner och landstingskommuner. I vissa fall är ökade tillskott från staten nödvändiga för att en rimlig servicenivå skall kunna upprätthållas utan skattehöjningar — i andra fall bör de ökade statsbidragen ge utrymme för skattesänkningar. Utskottet förutsätter att de förtroendevalda i kommuner och landstingskommuner utnyttjar möjligheterna att sänka skatterna där sådana möjligheter ges. Vad utskottet anfört visar emellertid att riksdagen inte kan fatta ett beslut som innebär att den kommunala utdebiteringen i genomsnitt skall sänkas i någon viss angiven utsträckning. I realiteten innebär yrkandet att regeringen skall lägga fram förslag om preciserade regler

för krav på utdebiteringssänkningar beräknade separat för varje kommun och landstingskommun. Gentemot ett sådant förslag kan enligt utskottets mening i stort sett samma invändningar riktas som utskottet tidigare anfört i fråga om lagstadgade kommunala skattetak. Utskottet avstyrker motionen 2306 yrkandet 2.

Utskottet vill understryka att höjda statsbidrag till kommuner och landstingskommuner ställer krav på en ökning av statens skatteinkomster. Det är utskottets uppfattning att de ökade statsutgifter som blir följden av den i detta betänkande behandlade reformen i sin helhet skall finansieras genom åtgärder som ökar statsbudgetens inkomster. De finansieringsförslag som i propositioner och motioner förelagts riksdagen bereds av andra utskott.

Vad utskottet anfört i detta avsnitt av betänkandet bör riksdagen godkänna som riktlinjer för en reformering av statsbidragsgivningen till kommuner och landstingskommuner. Såsom stridande mot dessa riktlinjer betraktar utskottet yrkandet 1 i *motionen 2373* (vpk) med förslag om ett särskilt statsbidrag om 1 000 milj. kr. till kommuner och landsting för 1980, varför yrkandet avstyrks.

I den under den allmänna motionstiden väckta *motionen 338* (vpk) föreslås riksdagen begära förslag från regeringen om ökad statsbidragsgivning till kommuner och landsting för att motverka kommunalskatteshöjningar. Motionen är tillgodosedd i och med att propositionen 95 lagts fram, varför den avstyrks.

Utbetalning av kommunalskattemedel

I *motionen 2307* (apk) yrkandet 4 hemställs att riksdagen uttalar att åtgärder vidtas för att upphäva nuvarande eftersläpning i redovisningen till kommunerna av uppbörden av den preliminärskatt som går till kommunerna.

Den fråga motionärerna tar upp har ingått i KEU 76:s uppdrag och behandlas i propositionen. Föredraganden finner sammanfattningsvis att det inte är möjligt, från främst statsfinansiella utgångspunkter, att utöver de reformer som föreslås i propositionen på några års sikt binda sig för åtaganden i den storleksordning som ändrade utbetalningsregler för kommunalskattemedlen skulle innebära. Enligt föredragandens mening behöver dessutom konjunkturreffekterna av det nuvarande och av det av KEU 76 föreslagna utbetalningssystemet ytterligare övervägas.

Utskottet instämmer i föredragandens bedömning av frågan. Som anförs i propositionen bör också utbetalningssystemets effekter på skattesatser och volymutveckling i stor utsträckning kunna bemästras genom en förbättrad planering i kommuner och landstingskommuner. Motionen 2307 yrkandet 4 avstyrks.

Kommunal beskattning av juridiska personer

Företagsskatteberedningen har föreslagit att den kommunala beskattningen av aktiebolag, ekonomiska föreningar m. fl. avskaffas och att en fast enhetlig statsskattesats om 55 % införs. KEU 76 har med anledning härav studerat vilka återverkningar en sådan reform skulle få för den kommunala ekonomin och lagt fram förslag om hur kommuner och landstingskommuner skulle kunna kompenseras för det mistade skatteunderlaget.

I propositionen anför föredraganden att ett antal frågor måste beredas mer i detalj innan ett konkret förslag till beslut med anledning av företagsskatteberedningens förslag kan föreläggas riksdagen. Därmed bör också frågan om hur kommuner och landstingskommuner skall kompenseras t. v. lämnas utan ställningstagande.

I *motionen 2351* (c) yrkandet 3 föreslås att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om fortsatt utredningsverksamhet beträffande beskattning av juridiska personer.

Skatteutskottet har i yttrandet SkU 1978/79: 5 y anfört följande:

Frågan om de juridiska personernas beskattning inrymmer betydande problem, vilket framgår av såväl kommunalekonomiska utredningens och företagsskatteberedningens slutbetänkanden som de till dessa betänkanden fogade reservationerna. Enighet föreligger i stort sett om att de nu gällande reglerna medför olämpliga effekter från regionalpolitisk synpunkt, orättvisor kommunerna emellan och administrativa problem. De förslag till lösningar som diskuterats erbjuder både fördelar och nackdelar. Utan att ta ställning till de föreliggande förslagen anser utskottet frågan vara av sådan vikt att den inte bör förbigås vid prövningen av de kommunala beskattningsfrågorna. I enlighet härmed förordar utskottet att finansutskottet hemställer att frågan om de juridiska personernas beskattning blir föremål för fortsatt utredning. Därmed skulle yrkandet 3 i *motionen 2351* i huvudsak vara tillgodosett.

Enligt finansutskottets mening bör frågan om de juridiska personernas beskattning bli föremål för fortsatt utredning i enlighet med vad skatteutskottet anför. Detta bör ges regeringen till känna.

Övriga motionsyrkanden

I *motionen 821* (c) föreslås att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till ett system som innebär att trafikhuvudmännen (kommuner resp. landsting) kan tillgodogöra sig skatteinkomster som uppstår p. g. a. subventioner till kollektivtrafiken.

De ökade skatteinkomster motionärerna åsyftar uppkommer genom att en subventionering av kollektivtrafiken sänker resekostnaderna för arbetsresor och därmed avdragen härför vid deklarationen. Härigenom stiger de beskattningsbara inkomsterna. Utskottet vill rent principiellt anföra att utskottet inte kan acceptera principen att varje handlande från statens sida

eller från kommunerna och landstingskommunerna som påverkar de ekonomiska relationerna mellan staten och den kommunala sektorn automatiskt skall leda till ekonomisk kompensation från statens sida. I den här behandlade frågan är det enligt utskottets mening dessutom förenat med mycket svåra tekniska och praktiska problem att skapa det system motionärerna avser, vilket bl. a. sammanhänger med att man ännu inte har ett enhetligt huvudmannaskap för kollektivtrafiken. En avgörande invändning är också att det inte torde gå att finna någon rättvisande metod för att bestämma storleken av en eventuell kompensation. Med det anförda avstyrker utskottet motionen 821.

I *motionen 2309* (m) framställs ett antal yrkanden som i första hand rör vissa ADB-frågor men i någon mån också kommunernas ekonomi.

I yrkandet 1 föreslås att riksdagen skall uttala att beslutet om senareläggning av 1980 års fastighetstaxering till 1981 medför en så stor förlust för kommunerna att regeringen bör överväga storleken på den kompensation kommunerna skall erhålla under budgetåret 1980/81. Yrkandet 2 är en följd av detta yrkande.

Propositionen innehåller överväganden angående den samlade statliga bidragsgivningen till kommunerna. Riksdagens beslut med anledning härav kommer att ha effekter även för budgetåret 1980/81. Utskottet kan inte finna att den fråga motionären tar upp skulle motivera några särskilda åtgärder. Utskottet kan för sin del inte acceptera en princip som innebär att beslut om statliga aktiviteters förläggning i tiden generellt skulle kunna motivera kompensationskrav från andra sektorer i samhället.

I yrkandena 3 och 4 tar motionären upp frågan om kommunalisering av administrationen av bostadsbidrag, barnbidrag, folkpensioner och bidragsförsäkring. Socialförsäkringsutskottet har i yttrandet SfU 1978/79: 1 y avstyrkt ifrågasättande yrkanden med hänvisning till pågående utredningsarbete vad gäller ADB inom den allmänna försäkringen m. m. Finansutskottet har ingen annan mening än socialförsäkringsutskottet.

I yrkandet 5 hemställer motionären att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna att samtliga länsstyrelser bör få i uppdrag att lokalt och var och en inom sin region efterhöra resp. landstings och kommuners intresse för kostnadssänkningar genom ett lokalt datasamarbete, exempelvis på så sätt att länsdatakontoren utrustas med den datortyp Kommundata AB huvudsakligen använder.

Frågan om lokalt och regionalt datasamarbete behandlas i utskottets betänkande 1978/79: 34 om användningen av ADB i statsförvaltningen och bör enligt utskottets mening inte bli föremål för något riksdagens uttalande i nu förevarande sammanhang.

Med det anförda avstyrker utskottet motionen 2309.

I *motionen 2467* (vpk) som väckts med anledning av proposition 1978/79: 111 om åtgärder mot krångel och onödig byråkrati m. m. hemställs såvitt nu är i fråga (yrkandet 4) att riksdagen beslutar uttala

att kommunerna bör garanteras statliga bidrag så att invånarna i alla kommuner erhåller en socialt och kulturellt likvärdig standard.

Utskottet vill erinra om att syftet med skatteutjämningsystemet är att garantera likvärdig standard till lika kostnad. I den mån standardskillnader uppkommer genom att kommuner väljer olika ambitionsnivåer är detta en konsekvens av den frihet den kommunala självstyrelsen ger. I övrigt hänvisar utskottet till vad som i det föregående anförts om principerna för statsbidragsgivningen. Med det anförda avstyrker utskottet motionen 2467 yrkandet 4.

Utskottet hemställer

1. *beträffande samspelet mellan stat och kommun* att riksdagen förklarar motionen 1978/79: 2351 yrkandet 1 besvarat med vad utskottet anför,
2. *beträffande redogörelse för kommunalekonomiska konsekvenser av framlagda propositioner m. m.* att riksdagen
 - a) avslår motionen 1978/79: 1706,
 - b) avslår motionen 1978/79: 2306 yrkandet 5,
3. *beträffande lagstiftning om det kommunala skatteuttaget* att riksdagen avslår motionen 1978/79: 411,
4. *beträffande turistkommuner* att riksdagen avslår motionen 1978/79: 2308,
5. *beträffande riktlinjer för en reformering av statsbidragsgivningen till kommuner och landstingskommuner* att riksdagen med anledning av propositionen 1978/79: 95 såvitt nu är i fråga och motionen 1978/79: 2371 yrkandet 1 och med avslag på motionerna 1978/79: 338, 1978/79: 2306 yrkandena 1 och 2, 1978/79: 2307 yrkandena 1 och 2 och 1978/79: 2373 yrkandet 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,
6. *beträffande utbetalning av kommunalskattemedel* att riksdagen avslår motionen 1978/79: 2307 yrkandet 4,
7. *beträffande kommunal beskattning av juridiska personer* att riksdagen med anledning av motionen 1978/79: 2351 yrkandet 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,
8. *beträffande finansieringen av kollektivtrafiken* att riksdagen avslår motionen 1978/79: 821,
9. *beträffande vissa datafrågor* att riksdagen avslår motionen 1978/79: 2309,
10. *beträffande likvärdig standard för alla kommuner* att riksdagen avslår motionen 1978/79: 2467 yrkandet 4.

B. JUSTITIEDEPARTEMENTET

1. **Förslag till lag om ändring i lagen (1973: 650) om medling mellan samlevande.** I propositionen 95 bilaga 1 (justitiedepartementet) har regeringen föreslagit riksdagen att anta vid propositionen fogat förslag till lag om ändring i lagen (1973: 650) om medling mellan samlevande.

Det vid propositionen fogade förslaget till lag är av följande lydelse:

Förslag till**Lag om ändring i lagen (1973: 650) om medling mellan samlevande**

Härigenom föreskrivs att 2 och 4 §§ lagen (1973: 650) om medling mellan samlevande skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***2 §**

För varje kommun skall utses minst två medlare. Om det är påkallat av särskilda skäl, kan samme person förordnas till medlare för mer än en kommun.

Medlare utses av länsstyrelsen för två kalenderår. Är medlare ej lämplig för sitt uppdrag, skall han entledigas. Avgår medlare före utgången av den tid för vilken han blivit utsedd, skall annan förordnas för den återstående tiden.

Medlare utses av länsstyrelsen för två kalenderår *efter hörande av kommunen*. Är medlare ej lämplig för sitt uppdrag, skall han entledigas. Avgår medlare före utgången av den tid för vilken han blivit utsedd, skall annan förordnas för den återstående tiden.

4 §

Ersättning till medlare betalas av kommunen.

Närmare bestämmelser om ersättning meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1980.

Enligt 4 § första stycket lagen (1973: 650) om medling mellan samlevande betalas ersättning till medlare av kommunen. I andra stycket anges att närmare bestämmelser om ersättningen meddelas av Konungen. Med stöd av detta stycke har i kungörelsen (1973: 697) om medling mellan samlevande meddelats bestämmelser om statsbidrag till kommun för kostnaderna för ersättning till medlare (2 och 3 §§).

Föredraganden föreslår i likhet med KEU 76 att statsbidraget för borgerlig medling skall upphöra. Till följd härav bör 4 § andra stycket i lagen (1973: 650) om medling mellan samlevande upphävas.

I 1 § i den tidigare nämnda kungörelsen föreskrivs att innan länsstyrelsen utser medlare skall kommunen beredas tillfälle att lämna förslag på medlare till lämpligt antal. Denna bestämmelse bör enligt propositionen

ersättas med ett tillägg till 2 § andra stycket lagen (1973: 650) om medling mellan samlevande. Härigenom blir det möjligt att upphäva kungörelsen i dess helhet.

Utskottet tillstyrker — i likhet med vad lagutskottet anfört i yttrandet LU 1978/79: 4 y — den föreslagna lagändringen och hemställer att riksdagen antar vid propositionen som bilaga 1.1 fogat förslag till lag om ändring i lagen (1973: 650) om medling mellan samlevande.

C. SOCIALDEPARTEMENTET

1. Statsbidrag till kommunala bostadstillägg till folkpension. I propositionen 95 bilaga 2 (socialdepartementet) har regeringen efter föredragning av statsrådet Gabriel Romanus under punkten 1 föreslagit riksdagen att

1. antaga vid propositionen fogat förslag till lag om ändring i lagen (1962: 392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension,

2. godkänna vad som anförts i propositionen om statsbidrag till kommunalt bostadstillägg till folkpension.

Det vid propositionen fogade förslaget till lag är av följande lydelse:

Förslag till**Lag om ändring i lagen (1962: 392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension**

Häriigenom föreskrivs att 14 § lagen (1962: 392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Kommun skall för varje år bestrida kostnaden för kommunala bostadstillägg, vilka under året utbetalats för pensionsberättigade som äro mantalsskrivna i kommunen. Kostnaden beräknas enligt föreskrifter som regeringen meddelar.

*Föreslagen lydelse*14 §¹

Kommunala bostadstillägg skall bekostas av den kommun där den pensionsberättigade är mantalsskriven.

Till kommunens kostnader enligt första stycket utgår statsbidrag enligt bestämmelser som regeringen meddelar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1980.

I detta sammanhang behandlar utskottet följande från socialförsäkringsutskottet med eget yttrande överlämnade motioner:

313 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari hemställs

1. att riksdagen beslutar om införande av ett statligt grundbidrag till kommunerna för utgivandet av kommunala bostadstillägg uppgående till 600 kr. per månad och bidragsberättigad pensionär med angivande av förbehåll för erhållandet av sådant grundbidrag, innebärande att reglerna för de kommunala bostadstilläggen iakttar av bostadsstyrelsen och Kommunförbundet antagna rekommendationer om bostadssociala normer för utrymmes- och utrustningsstandard,

2. att riksdagen beslutar höja den avdragsfria sidoinkomsten för ensamstående pensionär till 4 000 kr. samt för makar till 6 000 kr. tillsammans samt anta följande

¹ Ändrad senast 1974: 766.

Förslag till**Lag om ändring i lagen den 25 maj 1962 (nr 392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension***Nuvarande lydelse**Motionärernas förslag*

4 §

Hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg minskas med en tredjedel av den pensionsberättigades årsinkomst i vad den må överstiga för den som är gift *ettusenfemhundra* kronor och för annan *tvåtusen* kronor.

Hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg minskas med en tredjedel av den pensionsberättigades årsinkomst i vad den må överstiga för den som är gift *tretusen* kronor och för annan *fyratusen* kronor.

Minskning skall — — — — å hustrutillägget.

3. att riksdagen hos regeringen hemställer om att en skyndsam översyn företas av nuvarande regler för bostadsstödet åt pensionärer i syfte att uppnå en större enhetlighet och jämlikare regler i den riktning denna motion förordat, innebärande ett i huvudsak statligt kostnadsansvar med möjlighet för kommunerna att fatta beslut om kompletterande stöd, samt att förslag i anförd riktning skyndsamt kan föreläggas riksdagen,

399 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk) i vad avser yrkandet 3 vari hemställs att riksdagen beslutar uttala att bostadsbidragen skall betalas helt av staten enligt de normer som gäller för Stockholms kommun, samt vara skattefria.

Yttrande

Socialförsäkringsutskottet har i yttrandet SfU 1978/79: 1 y bl. a. anförd följande:

Kommunalt bostadstillägg kan utgå till den som uppbär folkpension i form av ålderspension, förtidspension eller änkepension och till kvinna som uppbär hustrutillägg. Kommunerna får själva bestämma grunderna för utgivande av bostadstillägg men är bundna av vissa bestämmelser om inkomstprövning. Dessa innebär att bostadstillägget minskas med en tredjedel av pensionärens årsinkomst vid sidan av folkpensionen (inkl. pensionstillskott) i den mån sidoinkomsten överstiger 1 500 kr. för den som är gift (3 000 kr. för makar tillhopa) och 2 000 kr. för ensamstående. För förtidspensionärer med partiell förtidspension gäller vissa särregler.

Samtliga kommuner i landet utger kommunalt bostadstillägg. Genom att kommunerna tillämpar olika grunder för beräkningen av bostadstilläggen uppvisar tilläggen beloppsmässigt betydande variationer mellan kommunerna.

Av kostnaderna för de kommunala bostadstilläggen finansieras ca 85—90 % av kommunerna och återstoden av staten.

Fr. o. m. den 1 januari 1978 har folkpensionärer fått möjlighet att erhålla statskommunalt bostadsbidrag om detta ger högre bidrag än det kommunala bostadstillägget.

De kommunala bostadstilläggen och de statskommunala bostadsbidragen till folkpensionärer administreras av riksförsäkringsverket och försäkringskassorna.

1976 års kommunalekonomiska utredning ansåg i sitt slutbetänkande (SOU 1977: 78) — liksom tidigare boende- och bostadsfinansieringsutredningarna i SOU 1975: 51—52 — att det var angeläget att på sikt nå en mer fullständig samordning mellan reglerna för kommunalt bostadstillägg och statskommunalt bostadsbidrag. I propositionen uttalar sig också chefen för budgetdepartementet för en sådan samordning och uppger att han kommer att ta initiativ till att en interdepartemental arbetsgrupp tillsätts med uppgift att utreda de tekniska förutsättningarna att inom en rimlig kostnadsram samordna systemen. Förslag till vissa omedelbara ändringar läggs emellertid fram i propositionen. Dessa är enligt uttalande i propositionen utformade så att de inte minskar möjligheterna till samordning i framtiden.

Avsikten med förslaget såvitt avser de kommunala bostadstilläggen är att tilläggen skall kunna höjas i kommuner som nu utger låga tilläggsbelopp och att man därmed skall kunna nå en större enhetlighet mellan kommunerna. Enligt förslaget bör detta åstadkommas genom att ett statsbidrag införs till kostnaderna för de kommunala bostadstilläggen enligt motsvarande regler som gäller för de statskommunala bostadsbidragen. Som villkor för statsbidrag bör gälla att kommunen genom kommunalt bostadstillägg täcker minst 80 % av bostadskostnaden upp till en övre hyresgräns som är densamma som gäller för statskommunala bostadsbidrag. I enlighet med förslag i årets budgetproposition skulle detta innebära 700 kr. per månad för ensamstående pensionär och 800 kr. per månad för makar fr. o. m. år 1980. Efter denna tidpunkt skall hyresgränserna för statsbidrag till kommunala bostadstillägg följa övre gränserna för statskommunalt bostadsbidrag. Statsbidrag bör således enligt förslaget utgå för kommunalt bostadstillägg som före inkomstavdrag täcker 80 till 100 % av bostadskostnaderna upp till nämnda hyresnivåer. Kommunerna skall också i fortsättningen ha möjlighet att låta kommunalt bostadstillägg utgå även för bostadskostnader som överstiger dessa nivåer men dessa kostnader blir inte statsbidragsgrundande. I propositionen föreslås dessutom vissa riktlinjer för statsbidragsberäkningen och för vad som bör inräknas i statsbidragsunderlaget. Inkomstprövningsreglerna för de kommunala bostadstilläggen föreslås oförändrade.

För kommunernas kostnader för kommunala bostadstillägg och statskommunala bostadsbidrag bör enligt propositionen införas en enhetlig statsbidragsnivå. Denna nivå bör bestämmas till 43 % av kommunernas statsbidragsberättigade kostnader för att merkostnaderna totalt sett för en höjning av de nuvarande beloppen inom de kommunala bostadstilläggen skall falla på staten. Merkostnaderna beräknas uppgå till ca 300 milj. kr. för år räknat. De nya statsbidragsreglerna bör enligt förslaget gälla fr. o. m. den 1 januari 1980.

De föreslagna nya reglerna för statsbidrag för kommunala bostadstillägg innebär i vissa avseenden avvikelser från vad som gäller för statskommunala bostadsbidrag. Dessa avvikelser, liksom andra skillnader mellan systemen, bl. a. metoderna för inkomstprövning och reglerna för gift pensionär vars make inte uppbär folkpension, bör enligt propositionen behandlas av den tidigare nämnda interdepartementala arbetsgruppen.

I motionen 313 av Lars Werner m. fl. föreslås att följande åtgärder

vidtas för att tillförsäkra pensionärerna ett bättre och enhetligare bostadsstöd. För det första bör riksdagen besluta om ett statligt grundbidrag till kommunerna för att täcka kostnaderna för kommunala bostadstillägg upp till ett belopp av 600 kr. per månad och bidragsberättigad pensionär. Ett villkor för att erhålla sådant grundbidrag skall dock vara att kommunerna iakttar av bostadsstyrelsen och Kommunförbundet antagna rekommendationer om bostadssociala normer för utrymmes- och utrustningsstandard. För det andra vill motionärerna att riksdagen skall fatta beslut om en höjning av gränsen för avdragsfria sidoinkomster till 4 000 kr. för ensamstående pensionär och till 6 000 kr. för makar. Slutligen begär motionärerna en översyn av nuvarande regler för bostadsstöd åt pensionärer så att förslag skyndsamt kan föreläggas riksdagen om ett i huvudsak statligt kostnadsansvar med möjlighet för kommunerna att fatta beslut om kompletterande stöd.

Motionärerna i motionen 399, Rolf Hagel och Alf Lövenborg, begär att riksdagen uttalar att bostadsbidragen skall betalas helt av staten enligt de normer som gäller för Stockholms kommun samt vara skattefria.

Förslaget om statsbidrag till kommunalt bostadstillägg och de uttalanden om hyresnivåer m. m. som görs i propositionen tillgodoser i väsentliga delar yrkandena i motionerna 313 och 399. Utskottet anser inte att det nu finns skäl för riksdagen att uttala sig för en längre gående statlig finansiering eller att föreskriva ytterligare villkor eller normer för rätt till statsbidrag. I avvaktan på den aviserade interdepartementala arbetsgruppens översyn av bl. a. metoderna för inkomstprövning är utskottet inte berett att förorda någon ändring av inkomstprövningsreglerna för de kommunala bostadstilläggen.

Med det anförda anser sig utskottet — från de synpunkter utskottet har att företräda — böra förorda att finansutskottet tillstyrker bifall till propositionen i berörd del och avstyrker bifall till motionen 313 och motionen 399 yrkandet 3.

Utskottet

Finansutskottet vill till de synpunkter socialförsäkringsutskottet anfört endast tillägga att enhetliga regler är en förutsättning för att kostnaderna för KBT skall kunna utjämnas inom ramen för skatteutjämnningssystemet. Med det anförda tillstyrker finansutskottet förslaget i propositionen och avstyrker motionen 313 och motionen 399 yrkandet 3.

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motionerna 1978/79: 313 och 1978/79: 399 yrkandet 3

1. antar vid propositionen som bilaga 2.1 fogat förslag till lag om ändring i lagen (1962: 392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpensioner,
2. godkänner vad som anförts i propositionen om statsbidrag till kommunalt bostadstillägg till folkpension.

2. **Bidragförskott.** Regeringen har under punkten 2 (s. 5—6) föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag om ändring i lagen (1964: 143) om bidragförskott.

Det vid propositionen fogade förslaget till lag är av följande lydelse:

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1964: 143) om bidragförskott

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1964: 143) om bidragförskott
dels att 20 § skall ha nedan angivna lydelse,
dels att 20 a § skall upphöra att gälla.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

20 §¹

Utgift för bidragförskott bestri-
des, i den mån ersättning ej kun-
nat uttagas av den underhållsskyl-
dige, till tre fjärdedelar av stats-
verket och till en fjärdedel av den
kommun, där vårdnadshavaren är
mantalsskriven eller, om han ej är
mantalsskriven i någon kommun,
den kommun där barnet är bosatt.

Kommun skall därutöver er-
sätta statsverket för kostnader för
handhavandet av bidragförskotts-
verksamheten med belopp motsva-
rande fem procent av summan av
kostnaderna för de bidragför-
skott, som hänföres till kommu-
nen.

Kostnaderna för bidragförskott
täcks av statsmedel i den mån er-
sättning inte kan tas ut av den un-
derhållsskyldige.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1980.

I fråga om bidragförskott som utgivits före lagens ikraftträdande till-
lämpas 20 § i dess äldre lydelse och avräkning sker enligt 20 a §. Ersätt-
ningsbelopp som betalas av den underhållsskyldige efter ikraftträdandet
skall dock inte avräknas från utgifterna enligt 20 § första stycket.

Utskottet

Kommunerna svarar f. n. för 25 % av kostnaden för bidragförskotten
i den mån ersättning inte kan tas ut av den underhållsskyldige. Vidare be-
talar kommunerna viss ersättning för administrationskostnaderna. För-
slaget i propositionen innebär att finansieringen i sin helhet övertas av
staten fr. o. m. den 1 januari 1980, vilket också innebär en administrativ

¹ Senaste lydelse 1976: 277.

förenklning. Socialutskottet har i yttrandet SoU 1978/79: 5 y tillstyrkt förslaget.

Finansutskottet tillstyrker i likhet med socialutskottet att det kommunala bidraget till bidragsförskotten slopas. I sammanhanget bör uppmärksammas att denna fråga i propositionen kopplats till frågan om en eventuell förlängning av det särskilda bidrag till kommuner och landstingskommuner om ca 980 milj. kr. som utgår under år 1979. Utskottet behandlar den senare frågan under punkten D 7 i detta betänkande.

Utskottet hemställer

att riksdagen antar vid propositionen som bilaga 2.2 fogat förslag till lag om ändring i lagen (1964: 143) om bidragsförskott.

3. Bidrag till ferievistelse för barn. Regeringen har under punkten 3 (s. 6—7) föreslagit riksdagen att godkänna vad som anförts i propositionen om slopande av nuvarande statsbidrag för ferievistelse för barn fr. o. m. den 1 januari 1980.

Finansutskottet tillstyrker i enlighet med socialutskottets yttrande regeringens förslag och hemställer

att riksdagen godkänner vad som anförts i propositionen om slopande av nuvarande statsbidrag för ferievistelse för barn fr. o. m. den 1 januari 1980.

4. Bidrag till familjerådgivning. Regeringen har under punkten 4 (s. 7—8) föreslagit riksdagen att godkänna vad som anförts i propositionen om slopande av nuvarande statsbidrag till försöksvis anordnad familjerådgivning fr. o. m. den 1 januari 1980.

Finansutskottet tillstyrker i enlighet med socialutskottets yttrande regeringens förslag och hemställer

att riksdagen godkänner vad som anförts i propositionen om slopande av nuvarande statsbidrag till försöksvis anordnad familjerådgivning fr. o. m. den 1 januari 1980.

5. Skyddsympningar. Regeringen har under punkten 5 (s. 8—10) föreslagit riksdagen att

1. godkänna vad som anförts i propositionen om finansieringen av de offentliga skyddsympningarna fr. o. m. den 1 januari 1980,

2. till Skyddsympningar för budgetåret 1979/80 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 14 100 000 kr.

Finansutskottet tillstyrker i enlighet med socialutskottets yttrande regeringens förslag och hemställer

att riksdagen

1. godkänner vad som anförts i propositionen om finansieringen av de offentliga skyddsympningarna fr. o. m. den 1 januari 1980,
2. till *Skyddsympningar* för budgetåret 1979/80 under femte huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 14 100 000 kr.

6. Ersättningar till kommunerna för hjälp till utländska medborgare, flyktingar m. m. Regeringen har under punkten 6 (s. 10—11) föreslagit riksdagen att

1. godkänna vad som anförts i propositionen om slopande av nuvarande statsbidrag för socialhjälpkostnader m. m. för vissa grupper,
2. antaga vid propositionen fogade förslag till lag om ändring i lagen (1956: 2) om socialhjälp och lag om ändring i barnavårdslagen (1960: 97).

De vid propositionen fogade lagförslagen är av följande lydelse:

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1956: 2) om socialhjälp

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1956: 2) om socialhjälp¹
dels att 23, 31 och 32 §§ skall upphöra att gälla,
dels att 17, 24 och 58 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Kan det antagas att ersättning för hjälpkostnaden eller del därav kommer att sökas av annan kommun, av enskild person *eller av staten*, skall över utredning, som avses i 16 §, upprättas särskilt protokoll, vilket skall innehålla

a) uppgift om hjälpsökandens namn, ålder, civilstånd, födelseort och bostadsadress;

b) redogörelse för hans levnadsförhållanden och ekonomiska omständigheter samt för hans hjälpbehov och anledningen därtill;

c) uppgift om hans mantals-skrivning för det år hjälpen avser jämte de upplysningar i övrigt, som äro erforderliga för tillämpningen av 22 och 23 §§; samt

d) uppgift, huruvida enskild person finnes, för vilken ersättningsskyldighet enligt 35, 36 eller 40 § kan föreligga, med angivande av varje sådan persons namn och bostadsadress.

Föreslagen lydelse

17 §

Kan det antagas att ersättning för hjälpkostnaden eller del därav kommer att sökas av annan kommun *eller* av enskild person, skall över utredning, som avses i 16 §, upprättas särskilt protokoll, vilket skall innehålla

c) uppgift om hans mantals-skrivning för det år hjälpen avser jämte de upplysningar i övrigt, som äro erforderliga för tillämpningen av 22 §; samt

¹ Senaste lydelse av 23 § 1960: 98.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Protokollet skall underskrivas av den, som verkställt utredningen. Hjälpsoökanden skall såvitt möjligt genom påskrift av protokollet be- styrka riktigheten av de uppgifter, som lämnats av honom.

24 §²

Ersättning, som avses i 22 eller 23 §, utgår med det belopp, vartill kommunens kostnader för hjälpen skäligen kunna uppskattas.

Ersättning, som avses i 22 §, utgår med det belopp, vartill kommunens kostnader för hjälpen skäligen kunna uppskattas.

Där så finnes påkallat, äger regeringen fastställa taxa, enligt vilken ersättning skall utgå för vård i hem, som avses i 18 §, eller å anstalt eller annan inrättning.

58 §³

Över länsstyrelsens slutliga beslut i sådant mål eller ärende, som avses i 27, 30, 31, 39 eller 40 §, 52 § andra eller tredje stycket eller 54 §, må besvär anföras hos kammarrätten. Talan må dock ej fullföljas endast beträffande ränta eller rättegångskostnad.

Över länsstyrelsens slutliga beslut i sådant mål eller ärende, som avses i 27, 30, 39 eller 40 §, 52 § andra eller tredje stycket eller 54 §, må besvär anföras hos kammarrätten. Talan må dock ej fullföljas endast beträffande ränta eller rättegångskostnad.

Har mål, varom sägs i 27 eller 30 §, förevarit hos två eller flera länsstyrelser, och anföras besvär över det i huvudsaken sist meddelade beslutet, må i samband därmed föras talan även mot beslut som dessförinnan meddelats i målet; och skall sådant beslut ej utgöra hinder för sakens prövning i dess helhet.

Har länsstyrelse eller kammarrätt förordnat, att socialhjälp skall meddelas, går beslutet härom i verkställighet utan hinder av förd klagan.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1980. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om statsbidrag som avser tid före ikraftträdandet.

Förslag till**Lag om ändring i barnavårdslagen (1960: 97)**

Härigenom föreskrivs att 71 § barnavårdslagen (1960: 97) skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

71 §

Vad i 22—24 §§ lagen om socialhjälp är stadgat om rätt för kommun att av annan kommun eller av staten erhålla ersättning för socialhjälp, som lämnats enligt 12 § nämnda lag, skall äga motsvarande tillämpning i fråga om

Vad i 22 och 24 §§ lagen om socialhjälp är stadgat om rätt för kommun att av annan kommun erhålla ersättning för socialhjälp, som lämnats enligt 12 § nämnda lag, skall äga motsvarande tillämpning i fråga om kommuns

² Senaste lydelse 1975: 704.

³ Senaste lydelse 1971: 664.

Föreslagen lydelse

kommuns rätt att erhålla ersättning för utgift, som föranletts av att någon omhändertagits för samhällsvård.

Beträffande sådan ersättning skall i tillämpliga delar gälla vad som för motsvarande fall är stadgat i 25—29, 31 och 32 §§ lagen om socialhjälp.

Nuvarande lydelse

rätt att erhålla ersättning för utgift, som föranletts av att någon omhändertagits för samhällsvård.

Beträffande sådan ersättning skall i tillämpliga delar gälla vad som för motsvarande fall är stadgat i 25—29 §§ lagen om socialhjälp.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1980. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om statsbidrag som avser tid före ikraftträdandet.

Utskottet behandlar i detta sammanhang motionen 2372 av Karl-Erik Strömberg (fp) och Ylva Annerstedt (fp) vari hemställs att riksdagen begär att regeringen utreder de extra kostnader som uppstår i kommuner med hög andel invandrare.

Yttrande

Socialutskottet har i yttrandet SoU 1978/79: 5 y bl. a. anfört följande:

Under femte huvudtiteln finns f. n. ett anslag benämnt *Ersättning till kommunerna för hjälp till utländska medborgare, flyktingar m. m.* (I 4). I propositionen (bil. 2 p. 6) föreslås att vissa av de bidrag som utgår från anslaget skall slopas, nämligen bidrag avseende svenska zigenare, renskötande samer, utländska medborgare i allmänhet och finska zigenare samt svenska medborgare, som inte är mantalsskrivna i riket eller vilkas mantalsskrivningsort inte har kunnat utrönas.

Detta innebär samtidigt att det f. n. inte föreslås någon ändring i fråga om de bidrag som avser flyktingar samt organiserat överförda utländska medborgare i vissa fall.

Utskottet har inte något att erinra mot propositionsförslaget i denna del. Utskottet tillstyrker därför att riksdagen godkänner vad föredragande statsrådet anfört om slopande av nuvarande statsbidrag för socialhjälp-skostnader m. m. för vissa grupper och antar inom socialdepartementet upprättade förslag till ändringar av lagen (1956: 2) om socialhjälp och barnavårdslagen (1960: 97).

Utskottet

Finansutskottet tillstyrker i likhet med socialutskottet regeringens förslag under denna punkt.

I motionen 2372 (fp) anförs bl. a. att den i propositionen föreslagna avvecklingen av statsbidraget till hjälp för utländska medborgare medför betydande extra kostnader för de stora invandrarkommunerna. Motionärerna anser det angeläget att olika statsbidrag förenklas men oroande att invandrarkommunerna drabbas negativt. Det är enligt motionärerna

angeläget att man någorlunda säkert kan analysera de extra kostnader som drabbar invandrarkommunerna, varför riksdagen bör begära att regeringen på lämpligt sätt utreder denna fråga.

Utskottet vill för sin del framhålla att den föreslagna reformeringen av bidragsgivningen till kommunerna ger dessa väsentliga resurstillskott. En konsekvens är att flera av de kommuner som motionärerna syftar på nu förs in bland den krets kommuner som mottar skatteutjämningsbidrag. Ingen kommun bör därför genom den i propositionen föreslagna reformen se sig nödsakad att sänka sina ambitioner på något område. Utskottet erinrar vidare om att speciellt höga kostnader för invandrare enligt propositionen kan utgöra grund för erhållande av extra skatteutjämningsbidrag. Det torde i sådant sammanhang få ankomma på respektive kommun att påvisa dessa särskilda kostnader. Med det anförda avstyrker utskottet motionen 2372.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen godkänner vad som anförts i propositionen om slopande av nuvarande statsbidrag för socialhjäpskostnader m. m. för vissa grupper,
2. att riksdagen antar vid propositionen som bilaga 2.3 fogat förslag till lag om ändring i lagen (1956: 2) om socialhjälp och som bilaga 2.4 fogat förslag till lag om ändring i barnavårdslagen (1960: 97),
3. att riksdagen avslår motionen 1978/79: 2372.

7. Bidrag till kommunala nykterhetsnämnder m. m. Regeringen har under punkten 7 (s. 11—13) föreslagit riksdagen att godkänna vad som anförts i propositionen om slopande av nuvarande statsbidrag till kommunernas nykterhetsvård.

I detta sammanhang behandlar utskottet följande motioner:

2369 av Nils Carlshamre (m) och Ingegerd Troedsson (m) vari hemställs att riksdagen

1. beslutar att statsbidrag enligt hittillsvarande grunder även fortsättningsvis skall utgå till kommunerna för alkoholpolikliniker samt för vårdcentraler för alkoholmissbrukare och nytillkommande alkoholpolikliniker,

2. hos regeringen begär förslag till sådan justering av statsbidragsgivningen till kommunerna att de speciella bidragen till den kommunala nykterhetsvården ryms inom en oförändrad total statsbidragsram,

2371 av Olof Palme m. fl. (s) i vad avser yrkandet 5 vari hemställs att riksdagen beslutar avslå propositionens förslag att statsbidragen till alkoholpolikliniker och vårdcentraler för narkotikamissbrukare skall upphöra fr. o. m. 1980.

Yttrande

Socialutskottet har i yttrandet SoU 1978/79: 5 y behandlat förevarande punkt i propositionen med tillhörande motionsyrkanden och därvid anfört följande:

Från anslaget *Bidrag till kommunala nykterhetsnämnder m. m.* under femte huvudtiteln utgår främst bidrag till olika kostnader som kommunerna har för nykterhetsvård och narkomanvård. Beträffande de olika delposter som f. n. ingår i anslaget hänvisar utskottet till en översiktlig tablå, som finns i propositionen 1978/79: 100 (bil. 8 s. 183).

I den nu aktuella propositionen föreslås att de bidrag som från anslaget utgår till administrativa kostnader och till förebyggande och eftervårdande åtgärder m. m. skall avvecklas. Med hänsyn till vad ovan anförts om avveckling av specialdestinerade bidrag tillstyrker utskottet förslaget i propositionen (bil. 2 p. 7 delvis). Kommunernas inkomstbortfall för helt år kan beräknas till 123 milj. kr. Enligt propositionen skall kommunerna tillföras bl. a. medel motsvarande detta belopp genom skatteutjämningsystemet.

Bidrag från det angivna anslaget utgår vidare bl. a. till alkoholpolikliniker och vårdcentraler för narkotikamissbrukare samt till försöksverksamhet med nytillkommande alkoholpolikliniker. Kostnaderna för helt år kan beräknas till 69 milj. kr. I propositionen föreslås att även de särskilda bidragen till dessa verksamheter skall avvecklas och att kommunerna skall tillföras motsvarande belopp genom skatteutjämningsystemet.

Utskottet kan inte dela uppfattningen att dessa bidrag bör avvecklas. Bidragen utgör enligt utskottets uppfattning fortfarande en stimulans för kommunerna till utveckling av nykterhets- och narkomanvården. Det bör framhållas att i kommuner där det under någon tid funnits väl fungerande alkoholpolikliniker goda effekter av verksamheten vid poliklinikerna visat sig. Motsvarande gäller i fråga om vårdcentraler för narkotikamissbrukare. Med hänsyn till det anförda och då utskottet anser att ett bibehållande av bidragen står väl i överensstämmelse med de principer som i det föregående angivits för bibehållande av specialdestinerade statsbidrag avstyrker utskottet propositionen i motsvarande del (bil. 2 p. 7 delvis) och tillstyrker förslag i motionerna 1978/79: 2369 (yrkandet 1) av Nils Carlshamre (m) och Ingegerd Troedsson (m) och 1978/79: 2371 (yrkandet 5) av Olof Palme m. fl. (s) om bibehållande av bidragen.

Det ankommer inte på socialutskottet att uttala sig i frågan om man med anledning av utskottets ställningstagande i sist angivna hänseende i det nu aktuella riksdagsärendet skall göra någon justering i något eller några av de övriga förslag som avser statsbidrag till kommunerna eller om man skall begära att regeringen lägger fram förslag i saken. Utskottet avger därför inget yttrande över yrkandet 2 i motionen 1978/79: 2369 av Nils Carlshamre (m) och Ingegerd Troedsson (m), vari denna fråga tas upp.

Utskottet

Finansutskottet vill för sin del anföra följande. Utskottet kan självfallet inte gå förbi frågan om den totala ramen för de ökade statsbidragen till kommunerna. I motionen 2369 (m) föreslås att vissa specialdestinerade statsbidrag, som i propositionen föreslås slofade, skall behållas men att regeringen skall lägga fram sådana förslag att totalramen ändå blir oförändrad. Enligt utskottets mening ankommer det dock på riksdagen själv att pröva vilka besparingar i den övriga statsbidragsgivningen som kan göras. Utskottet har vid sin beredning inte funnit några sådana besparingsmöjligheter. Av detta skäl tillstyrker finansutskottet — trots vad socialutskottet anfört — regeringens förslag och avstyrker motionen 2369 och motionen 2371, yrkandet 5. Med hänsyn till de ökade resurser totalt sett som kommunerna får genom förslagen i propositionen förutsätter utskottet att ställningstagandet på denna punkt inte behöver medföra en lägre ambitionsnivå på de ifrågavarande områdena.

Utskottet hemställer

att riksdagen med avslag på motionerna 1978/79: 2369 och 1978/79: 2371 yrkandet 5 godkänner vad som anförts i propositionen om slopande av nuvarande statsbidrag till kommunernas nykterhetsvård.

8. Bidrag till anordnande av vissa institutioner för psykiskt utvecklingsstörda. Regeringen har under punkten 8 (s. 13—14) föreslagit riksdagen att

1. godkänna vad som anförts i propositionen om slopande av statsbidrag till omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda,

2. till Bidrag till anordnande av vissa institutioner för psykiskt utvecklingsstörda för budgetåret 1979/80 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 5 000 000 kr.

Finansutskottet tillstyrker i enlighet med socialutskottets yttrande regeringens förslag och hemställer

att riksdagen

1. godkänner vad som anförts i propositionen om slopande av statsbidrag till omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda,
2. till *Bidrag till anordnande av vissa institutioner för psykiskt utvecklingsstörda* för budgetåret 1979/80 under femte huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 5 000 000 kr.

9. Motion om statsbidrag till den kommunala barnomsorgen. I motionen 2371 av Olof Palme m. fl. (s) hemställs i yrkandet 3 att riksdagen beslutar uttala att statsbidrag för daghem, fritidshem och familjedaghem höjs med 10 % fr. o. m. den 1 juli 1980.

Yttrande

Socialutskottet har yttrat sig över motionsyrkandet (SoU 1978/79: 5 y) och därvid anfört följande:

Det råder full enighet om att det även i fortsättningen bör utgå *specialdestinerade statsbidrag till den kommunala barnomsorgen*. I propositionen föreslås inte någon ändring i bidragsgrunderna. I motionen 2371 (yrkandet 3) av Olof Palme m. fl. (s) hemställs emellertid att riksdagen skall uttala att statsbidragen för daghem, fritidshem och familjedaghem skall höjas med 10 % fr. o. m. den 1 juli 1980.

Det nuvarande statsbidragssystemet för barnomsorgen antogs av riksdagen våren 1976. Beträffande det närmare innehållet i bidragsreglerna hänvisar utskottet till sitt betänkande SoU 1978/79: 1 och till budgetpropositionen (bil. 8 s. 60). Statsbidragen skall årligen anpassas till löneutvecklingen för anställda i offentlig tjänst (beträffande senaste uppräkning se SFS 1979: 136).

Genom införandet av en åldersstrukturfaktor inom skatteutjämnings-systemet av det slag som föreslås i propositionen och som utskottet tillstyrkt får en kommun med en mer än genomsnittligt utbyggd barnomsorg ett visst extra tillskott till de nettokostnader som kvarstår för kommunen sedan de specialdestinerade statsbidragen utgått. Utskottet kan inte finna det påkallat att riksdagen i förevarande sammanhang skulle uttala sig i frågan huruvida det härutöver bör ske en höjning av de specialdestinerade bidragen fr. o. m. ingången av budgetåret 1980/81. I finansutskottets betänkande 1978/79: 20, vari behandlas bl. a. regeringens budgetförslag, anfördes såväl av utskottsmajoriteten (bet. s. 55) som av de socialdemokratiska reservanterna (bet. s. 77) bl. a. att några uttalanden, som binder regeringen inför budgetarbeten inför kommande budgetår, inte bör göras. Utskottet vill i sammanhanget också framhålla att socialutskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande SoU 1978/79: 28 (s. 12) anfört bl. a. att regeringen har för avsikt att i år ta upp överläggningar med Svenska kommunförbundet om ett nytt utbyggnadsprogram för barnomsorgen för perioden efter 1980 samt att det torde finnas anledning att — sedan riksdagen tagit ställning till förslagen i propositionen 1978/79: 95 om den kommunala ekonomin — diskutera huruvida vid överläggningarna några förändringar i fråga om de specialdestinerade statsbidragen på barnomsorgsområdet behöver ske.

I enlighet med det anförda avstyrker utskottet yrkandet 3 i motionen 1978/79: 2371.

Utskottet

Med hänvisning till vad socialutskottet anfört i sitt yttrande avstyrker även finansutskottet motionen 2371 yrkandet 3.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionen 1978/79: 2371 yrkandet 3.

D. BUDGETDEPARTEMENTET

Vissa frågor rörande nytt skatteutjämningsystem

1. **Lag om skatteutjämningsbidrag.** I propositionen 95 bilaga 3 (budget-departementet) har regeringen under punkten 1 (s. 1—3) föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag om skatteutjämningsbidrag.

Det vid propositionen fogade förslaget till lag är av följande lydelse:

Förslag till

Lag om skatteutjämningsbidrag

Härigenom föreskrives följande.

1 § Landstingskommun, kommun, församling, pastorat och annan kyrklig samfällighet som har beskattningsrätt kan få skatteutjämningsbidrag enligt denna lag.

2 § I lagen förstås med

bidragsår det år under vilket skatteutjämningsbidrag utgår,

skatteunderlag antalet skattekronor och skatteören enligt taxeringsnämnds beslut rörande taxeringen till kommunal inkomstskatt året före bidragsåret,

skattekraft kvoten mellan landstingskommuns eller kommuns skatteunderlag och antalet i landstingskommunen respektive kommunen kyrkobokförda invånare vid ingången av året före bidragsåret,

medelskattekraft kvoten mellan skatteunderlaget för riket och antalet i riket kyrkobokförda invånare vid ingången av året före bidragsåret.

3 § Till landstingskommun och kommun utgår skatteutjämningsbidrag om skatteunderlaget understiger det skatteunderlag som motsvarar den tillförsäkrade skattekraften enligt 7 och 8 §§. Bidraget utgår med ett belopp som motsvarar produkten av det enligt 4 § beräknade tillskottet av skatteunderlag och skattesatsen för bidragsåret.

Till församling, pastorat och annan kyrklig samfällighet utgår skatteutjämningsbidrag med det belopp som enligt förordningen (1965: 268) om skatteutjämningsbidrag har utgått för bidragsåret 1973 med fem procents årlig ökning.

4 § Tillskott av skatteunderlag till landstingskommun och kommun utgör skillnaden mellan det skatteunderlag som motsvarar den tillförsäkrade skattekraften enligt 7 och 8 §§ och landstingskommunens respektive kommunens skatteunderlag.

Tillskott av skatteunderlag avrundas till närmast hela hundratal skatte-kronor, varvid 50 skatte-kronor avrundas uppåt.

5 § För landstingskommun gäller nedan angiven skattekraft i procent av medelskattekraften som grundgaranti, nämligen

136 %: Norrbottens läns landstingskommun

127 %: Västerbottens läns landstingskommun

124 %: Jämtlands läns landstingskommun

115 %: Västernorrlands läns landstingskommun

106 %: Värmlands, Kopparbergs och Gävleborgs läns landstingskommuner

103 %: Övriga landstingskommuner

6 § För kommun gäller nedan angiven skattekraft i procent av medel-skattekraften som grundgaranti.

Län	Grundgaranti: skattekraft i procent av medel- skattekraften	Kommuner
Stockholms	106	Samtliga
Uppsala	103	Enköping och Uppsala
	106	Håbo, Tierp, Älvkarleby och Östhammar
Södermanlands	103	Samtliga
Östergötlands	103	Finspång, Linköping, Mjölby, Motala, Norrköping, Söder- köping, Åtvidaberg och Ödeshög
	106	Boxholm, Kinda och Valde- marsvik
	109	Ydre
Jönköpings	103	Jönköping, Nässjö, Tranås, Vetlanda och Värnamo
	106	Aneby, Eksjö, Gislaved, Gnosjö, Sävsjö och Vaggeryd
Kronobergs	103	Alvesta, Ljungby, Växjö och Älmhult
	106	Markaryd
	109	Lessebo, Tingsryd och Upp- vidinge
Kalmar	103	Samtliga utom Högsby
	106	Högsby
Gotlands	115	Gotland
Blekinge	103	Samtliga
Kristianstads	103	Samtliga
Malmöhus	103	Samtliga
Hallands	103	Samtliga utom Hylte
	106	Hylte
Göteborgs och Bohus	103	Samtliga utom Öckerö
	112	Öckerö
Älvsborgs	103	Samtliga utom Bengtsfors, Dals-Ed och Färgelanda
	106	Bengtsfors, Dals-Ed och Färgelanda
Skaraborgs	103	Falköping, Grästorp, Götene, Hjo, Lidköping, Mariestad, Skara, Skövde, Tibro, Tidaholm, Töreboda och Vara
	106	Gullspång, Habo, Karlsborg och Mullsjö
Värmlands	103	Hammarö, Karlstad och Kristinehamn
	106	Arvika, Eda, Filipstad, Forshaga Grums, Hagfors, Kil, Munkfors, Storfors, Sunne, Säffle och Arjäng
	112	Torsby

Län	Grundgaranti: skattekraft i procent av medel- skattekraften	Kommuner
Örebro	103	Askersund, Degerfors, Hallsberg, Karlskoga, Kumla, Laxå och Örebro
	106	Hällefors, Lindesberg, Ljusnarsberg och Nora
Västmanlands	103	Samtliga utom Norberg och Skinnskatteberg
	106	Norberg
Kopparbergs	109	Skinnskatteberg
	103	Borlänge och Falun
	106	Åvasta, Hedemora, Ludvika, Smedjebacken och Säter
	109	Gagnef, Leksand, Mora, Orsa, Rättvik och Vansbro
	115	Malung
Gävleborgs	127	Älvdalen
	103	Gävle och Sandviken
	106	Hofors och Ockelbo
	109	Bollnäs, Hudiksvall, Nordanstig, Ovanåker och Söderhamn
Västernorrlands	112	Ljusdal
	109	Härnösand, Sundsvall och Timrå
	112	Kramfors och Örnsköldsvik
	115	Ånge
Jämtlands	118	Sollefteå
	112	Östersund
	118	Bräcke
	121	Berg, Krokom, Ragunda och Åre
Västerbottens	124	Härjedalen och Strömsund
	112	Umeå
	115	Nordmaling, Robertsfors och Skellefteå
	118	Vindeln och Vännäs
	124	Norsjö
	127	Dorotea och Åsele
	130	Lycksele, Sorsele, Storuman och Vilhelmina
	121	Luleå och Piteå
Norrbottens	127	Boden, Haparanda, Kalix och Älvsbyn
	130	Gällivare och Kiruna
	133	Övertorneå
	136	Arjeplog, Arvidsjaur, Jokkmokk, Pajala och Övertorneå

7 § Med utgångspunkt i grundgarantin enligt 5 och 6 §§ beräknas årligen den tillförsäkrade skattekraften. Denna utgörs av grundgarantin med tillägg eller avdrag för åldersstrukturens inverkan på landstingskommunernas och kommunernas kostnader. För landstingskommuner och kommuner som inte ingår i landstingskommun skall hänsyn därvid tas till skillnader i fråga om kostnader för sjukvård. För kommuner skall hänsyn tas till skillnader i fråga om kostnader för service till pensionärer, grundskola, förskolans deltidsgupper, daghem, fritidshem och familjedaghem, statskommunala bostadsbidrag samt kommunala bostadstillägg till folkpension. I fråga om kommun vars folkmängd senaste tioårsperiod har minskat skall tillägg göras för den befolkningsminskning som överstiger fem procent.

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om beräkningen av den tillförsäkrade skattekraften enligt första stycket.

8 § Oaktat vad som följer av 7 § skall den tillförsäkrade skattekraften inte i något fall understiga 100 % av medelskattekraften.

Den tillförsäkrade skattekraften enligt 7 § får inte heller understiga vad som motsvarar den tillförsäkrade procent av medelskattekraften, avrundad till närmast hela tal, som gäller för bidragsåret 1979, ökad med tre procentenheter.

9 § Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om tillämpningen av bestämmelserna i 7 § vid indelningsändring som berör landstingskommun eller kommun.

Vid indelningsändring som berör församling, pastorat och annan kyrklig samfällighet bestämmer regeringen hur utgående bidragsbelopp skall fördelas.

10 § För landstingskommun och kommun som har berörts av indelningsändring bestämmer regeringen dels hur stor procent av medelskattekraften som skall gälla som grundgaranti för landstingskommunen eller kommunen, dels den procent av medelskattekraften som enligt 8 § andra stycket minst skall tillförsäkras landstingskommunen eller kommunen.

11 § Länsstyrelsen fastställer tillskott av skatteunderlag och tillställer senast den 25 januari bidragsåret landstingskommun och kommun uppgift om tillskottets storlek.

Till ledning för landstingskommuns och kommuns budgetarbete skall länsstyrelsen senast den 10 september året före bidragsåret lämna landstingskommun och kommun uppgift om uppskattat tillskott av skatteunderlag.

12 § Statistiska centralbyrån fastställer medelskattekraften senast den 31 december året före bidragsåret.

13 § Regeringen får efter ansökan bevilja extra skatteutjämningsbidrag. Ansökan inges till länsstyrelsen senast den 31 mars året före bidragsåret.

14 § I fråga om utbetalning av skatteutjämningsbidrag under bidragsåret tillämpas bestämmelserna i 4 § lagen (1965: 269) med särskilda bestämmelser om kommuns och annan menighets utdebitering av skatt, m. m.

15 § Finner länsstyrelse på grund av anmärkning eller eljest att beslut som länsstyrelsen har meddelat enligt denna lag har blivit uppenbart oriktigt till följd av skrivfel, räknefel eller annat sådant förbiseende, skall länsstyrelsen meddela beslut om rättelse.

16 § Statistiska centralbyråns eller länsstyrelsens beslut enligt denna lag överklagas hos regeringen genom besvär.

17 § De ytterligare föreskrifter som behövs för verkställigheten av denna lag meddelas av regeringen eller av myndighet, som regeringen bestämmer.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1979, då lagen (1973: 433) om skatteutjämningsbidrag skall upphöra att gälla.

För bidragsåren 1980 och 1981 skall skatteunderlaget enligt 2 § vid 1979 resp. 1980 års taxeringar ökas med bidragsunderlag enligt bestämmelserna i förordningen (1972: 140) om skattebortfallsbidrag och justeras enligt 2 § lagen (1965: 269) med särskilda bestämmelser om kommuns och annan menighets utdebitering av skatt, m. m.

För bidragsåret 1980 skall vidare följande gälla. Beräkningen av skatteutjämningsbidrag skall utgå från det tillskott av skatteunderlag som erhålls vid tillämpning av 8 § andra stycket varvid den där angivna ökningen skall göras med två procentenheter i stället för tre. Detta tillskott av skatteunderlag skall därefter ökas med hälften av skillnaden mellan å ena sidan vad som erhålls vid tillämpning av 7 och 8 §§ och å andra sidana tillskottet av skatteunderlag enligt föregående mening eller det egna skatteunderlaget, om detta är högre.

Bestämmelserna i 7 § om kommunala bostadstillägg till folkpension tillämpas första gången i fråga om bidragsåret 1981.

Äldre bestämmelser skall alltså tillämpas i fråga om bidragsåret 1979 och tidigare år.

Propositionen

Huvuddrag i ett nytt skatteutjämningsystem

Den reformering som föreslås i propositionen överensstämmer i stort med den av KEU 76 föreslagna. Grunddragen anges i propositionen i följande punkter.

1. Kommuner och landstingskommuner indelas liksom tidigare i skattekraftsklasser. Antalet klasser ökar från nuvarande sex till tolv. Klasserna är indelade i treprocentsintervall från 103 % upp till 136 % av medelskattekraften. Genom klassindelningen anges den grundgaranti som skall gälla för kommuner och landstingskommuner.

Till grund för inplaceringen av kommuner och landstingskommuner i skattekraftsklasser ligger särskilda bedömningar och kalkyler. För kommunernas del har skillnader på grund av geografiskt läge och bebyggelsestruktur därvid beaktats. Vid inplaceringen av kommunerna i skattekraftsklasser har hänsyn tagits till att skillnaden i grundgaranti mellan enskilda kommuner inom geografiskt begränsade områden, i huvudsak resp. län, inte skall vara alltför stor. Den slutliga klassindelningen har därför inslag av geografisk zonindelning.

Endast för ett fåtal kommuner — Hylte, Torsby, Hofors, Östersund, Skellefteå och Umeå — har föredraganden funnit anledning att avvika från de av KEU 76 föreslagna grundgarantierna. I fråga om landstingskommunerna följs KEU:s förslag till grundgarantier.

2. Grundgarantin enligt punkt 1 kompletteras med hänsyn till kommunernas och landstingskommunernas åldersstruktur. De kommunala verksamheter som omfattas av åldersstrukturfaktorn är

- pensionärsservice
- grundskola
- obligatorisk förskola (deltidsgrupper)
- barnomsorg (exkl. förskolans deltidsggrupper)
- kommunala bostadstillägg till folkpension (KBT)
- statskommunala bostadsbidrag.

För landstingskommunerna och de landstingsfria kommunerna beaktas åldersstrukturens inverkan på sjukvårdskostnaderna.

Kommuner och landstingskommuner vars åldersstruktur orsakar relativt sett höga kostnader erhåller tillägg till grundgarantin, medan de med låga kostnader i detta avseende får vidkännas avdrag.

Grundgarantin kompletteras vidare med tillägg till de kommuner som har en snabb befolkningsminskning.

Man kan då räkna fram en total skattekraftsgaranti för kommuner och landstingskommuner som består av grundgarantin enligt punkt 1 med tillägg eller avdrag för åldersstruktur och i tillämpliga fall tillägg för snabb befolkningsminskning enligt punkt 2. Den totala garantin uttrycks som procent av medelskattekraften. Kommuner och landstingskommuner med en egen skattekraft som överstiger den för kommunen, eller landstingskommunen garanterade står även i fortsättningen utanför skatteutjämnningen.

Vid fastställandet av den totala garantin för kommuner och landstingskommuner tillämpas två spärregler.

a. Avdrag för gynnsam åldersstruktur i förekommande fall justerad med tillägg för snabb befolkningsminskning, får inte leda till att en kommun eller landstingskommun något år erhåller lägre skattekraftsgaranti än 100 % av medelskattekraften.

b. Samtliga kommuner och landstingskommuner garanteras en viss höjning av skattekraftsgarantin i förhållande till nuvarande regler. Den framräknade totala garantin tillåts därför inte understiga den skattekraft som tillförsäkras i nuvarande system under år 1979 ökad med en procentenhet av medelskattekraften. Vid jämförelsen med nuvarande skattekraftsgaranti skall hänsyn tas till dels de tillägg som enligt nuvarande regler tillkommer för sommarstugekommuner och för befolkningsminskning, dels till att det särskilda statsbidraget till kommuner och landstingskommuner under år 1979 innebär att skattekraftsgarantin i praktiken har höjts med två procentenheter. Föredraganden betonar att denna spärregel har fått en generösare utformning än enligt KEU:s förslag, vilket i första hand är till fördel för norra Sveirge.

Grundgarantin bör ligga fast t. v. Åldersstrukturfaktorn och därmed totalgarantin skall däremot räknas om årligen.

Någon ändring av gällande bestämmelser om skatteutjämningsbidrag till kyrkliga kommuner föreslås inte.

Finansiella och andra konsekvenser

Kostnaderna för det reformerade skatteutjämningsystem som föreslås uppgår till ca 7 350 milj. kr. exkl. extra skatteutjämningsbidrag och skatteutjämningsbidrag till kyrkliga kommuner. Kostnadsalkylen grundas på skatteunderlaget enligt 1978 års taxering och 1979 års skattesatser. Åldersstrukturen, inkl. folkminskningens, betydelse för skattekraftsgarantin har grundats på KEU:s material, med ett undantag. Kostnadsutjämnningen för KBT skall baseras på kommunernas kostnader efter det att enhetliga regler har införts, vilket föreslås ske år 1980. Dessa kostnader kan utjämnas först år 1981. Kostnadsalkylen baseras därför på den av KEU 76 redovisade åldersstrukturen, med bortseende från den inverkan KBT kommer att få.

I följande uppställning redovisas kostnadsökningen i förhållande till 1979 års skatteutjämningsbidrag. I detta års bidrag har då inräknats den förhöjning med två procentenheter av den garanterade skattekraften som utgår som särskilt statsbidrag för år 1979. Kostnadsökningen uppgår till ca 2 875 milj. kr., vilket motsvarar en ökning med 64 %. Den ökade resursöverföringen är liksom i KEU:s förslag i stort sett jämnt fördelad mellan kommuner och landstingskommuner. Kostnadsökningen i förhållande till enbart ordinarie skatteutjämningsbidrag år 1979 uppgår till nära 3 600 milj. kr.

Utöver det ordinarie skatteutjämningsbidrag som redovisas i uppställningen tillkommer extra skatteutjämningsbidrag. Skatteutjämningsbidragen enligt det reformerade skatteutjämningsystemet, exkl. extra skatteutjämningsbidrag, fördelar sig på länen enligt här redovisad sammanställning. Totalt motsvarar bidragen en skattesats på 3:56 kr./skr., beräknat på skatteunderlaget enligt 1978 års taxering, inkl. skattebortfallsbidrag.

Kostnader för ett reformerat skatteutjämningsystem (milj. kr.)

	Enligt nuvarande regler ¹	Enligt förslaget	Kostnadsökning
Landstingskommuner	1 774	3 176	1 402
Kommuner, inkl. landstingsfria kommuner	2 706	4 178	1 472
	4 480	7 354	2 874

¹ Inkl. den förhöjning med två procentenheter som ingår i det särskilda statsbidraget för år 1979.

Länsviss fördelning av skatteutjämningsbidrag enligt förslaget (exkl. extra skatteutjämningsbidrag)
(milj. kr.)

Län	Landstingskommuner		Kommuner		Totalt		Ökning Milj. kr.	Minskat utdeb.- behov p.g.a. förslaget, kr./skr.
	Nuvarande regler ¹	Enligt förslaget	Nuvarande regler ¹	Enligt förslaget	Nuvarande regler ¹	Enligt förslaget		
Stockholms	—	—	46,4	271,4	46,4	271,4	225,0	0,39
Uppsala	13,5	49,2	43,6	89,7	57,1	139,0	81,9	1,23
Södermanlands	24,7	62,5	39,5	114,6	64,2	177,1	112,9	1,72
Östergötlands	36,9	124,2	78,6	178,4	115,5	302,6	187,1	1,78
Jönköpings	55,1	121,4	70,6	153,6	125,7	275,0	149,3	1,83
Kronobergs	37,5	107,1	57,1	109,3	94,6	216,4	121,8	2,55
Kalmar	92,8	211,2	108,8	179,9	201,6	382,1	180,5	2,75
Gotlands	—	—	132,9	143,8	132,9	143,8	10,9	0,66
Blekinge	49,0	99,2	61,3	95,3	110,3	194,6	84,3	2,06
Kristianstads	71,5	170,7	91,5	155,9	163,0	326,6	163,6	2,21
Malmöhus	8,6	99,3	83,4	178,2	92,0	277,5	185,5	0,87
Hallands	48,7	98,0	62,5	114,7	111,2	212,6	101,4	1,72
Göteborgs och Bohus	51,0	77,7	94,1	158,0	145,1	235,7	90,6	0,41
Älvsborgs	99,0	195,0	133,3	242,4	232,3	437,4	205,1	1,82
Skaraborgs	81,2	185,0	96,4	177,7	177,6	362,7	185,1	2,57
Värmlands	103,6	201,5	126,6	179,6	230,2	381,1	150,9	1,86
Örebro	11,1	89,9	47,0	115,0	58,1	205,0	146,9	1,98
Västmanlands	—	19,8	43,0	85,8	43,0	105,6	62,6	0,86
Kopparbergs	84,4	154,7	112,4	182,7	196,8	337,4	140,6	1,78
Gävleborgs	82,1	158,3	163,5	185,0	245,6	343,3	97,7	1,20
Västernorrlands	149,6	207,2	208,5	219,4	358,1	426,5	68,4	0,86
Jämtlands	146,4	201,0	179,7	194,5	326,1	395,4	69,3	1,54
Västerbottens	209,4	216,3	253,7	274,3	463,1	490,6	27,5	0,38
Norrbottnens	317,9	326,3	371,1	388,0	689,0	714,3	25,3	0,28
Summa	1 774,0	3 175,6	2 705,5	4 178,2	4 479,5	7 353,7	2 874,2	1,16

¹ Inkl. den förhöjning med två procentenheter av medelskattkraften som ingår i 1979 års särskilda statsbidrag.

Det minskade utdebiteringsbehovet för kommuner och landstingskommuner sammantagna till följd av förslaget kan beräknas till 1:16 kr./skr. Jämfört med KEU:s beräkningar är detta belopp lägre på grund av att här tas hänsyn till det särskilda bidrag som utgår år 1979. Detta bidrag innebär att den garanterade skattkraften höjs med två procentenheter redan för innevarande år. De största bidragsökningarna får de södra och mellersta delarna av landet. Kalmar, Skaraborgs och Kronobergs län får således bidragsökningar motsvarande resp. 2:75, 2:57 och 2:55 kr./skr., medan ökningarna för Stockholms samt Göteborgs och Bohus län stannar vid 0:39 resp. 0:41 kr./skr. Bidragsökningarna i de fyra nordligaste länen uppgår till mellan 1:54 kr./skr. för Jämtlands län och 0:28 kr./skr. för Norrbottens län.

Övrigt

Med hänsyn till det samhällsekonomiska och statsfinansiella läget föreslås att skatteutjämningsreformen genomförs i två etapper åren 1980

och 1981. Tanken är att ökningen av skatteutjämningsbidragen skall fördelas med ca hälften per år under dessa båda år.

Föredraganden förordar att den nuvarande formen av *extra skatteutjämningsbidrag* behålls, men anför att det nya skatteutjämningssystemet generellt sett borde minska behovet av sådana bidrag. Föredraganden anger vissa omständigheter som särskilt bör beaktas under de närmaste åren vid beviljande av extra skatteutjämningsbidrag. Sålunda kan det t. ex. tänkas att enskilda kommuner särskilt missgynnas genom att specialdestinerade statsbidrag avvecklas eller genom de ändrade reglerna för KBT och statskommunala bostadsbidrag. De stora kostnader på grund av snabb befolkningsökning som kan drabba vissa kommuner bör också särskilt uppmärksammas. Vidare bör enligt föredragandens mening kostnader för stora hyresförluster i kommunala och allmännyttiga bostadsföretag som kan belasta vissa kommuner kunna beaktas i detta sammanhang.

Beträffande *inomregional skatteutjämning* anser föredraganden att erfarenheterna från den verksamhet som med stöd av lagen (1977: 1094) om skatteutjämning i Stockholms läns landstingskommun får bedrivas under åren 1978—1981 bör avvaktas innan ställning tas på längre sikt.

Motionerna

I detta sammanhang behandlar utskottet de under allmänna motions tiden väckta motionerna

1117 av Allan Gustafsson (c) vari hemställs att riksdagen beslutar att skattekraftsgarantin för kommunerna Säffle, Ämål och Filipstad skall vara 100 %,

1623 av Gösta Bohman m. fl. (m) vari — med hänvisning till motiveringen i motionen 1108 avsnittet Skattepolitiken — hemställs att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till regeringen hemställa om förslag till nya regler för den kommunala skatteutjämnningen i syfte att ge större möjligheter att beakta de enskilda kommunernas särskilda problem.

Vidare behandlar utskottet i detta sammanhang de med anledning av propositionen 95 väckta motionerna

2306 av Gösta Bohman m. fl. (m) i vad avser yrkandet 3 vari — med hänvisning till motiveringen i motionen 2349 — hemställs att riksdagen hos regeringen hemställer om nytt förslag till höstriksdagen till lag om skatteutjämningsbidrag,

2370 av Ivar Högström (s) vari hemställs att riksdagen beslutar att Kramfors kommun skall inplaceras i en högre skattekraftsklass än vad som föreslås i propositionen 1978/79: 95,

2371 av Olof Palme m. fl. (s) i vad avser yrkandet 2 vari hemställs att riksdagen godkänner de riktlinjer för skatteutjämningsbidragen som anförts i fråga om behandlingen av barnomsorgen,

2403 av Åke Wictorsson (s) och Ivar Nordberg (s) vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om kommunernas och landstingens tillgodoräknande av kostnader för den kollektiva trafiken vid beräkningen av grundgaranti i den kommunala skatteutjämnningen.

Utskottet

Kritiken mot det nuvarande skatteutjämnningssystemet har framför allt gällt tre punkter:

att indelningen i skattekraftsområden är för grov och onyanserad,

att för liten hänsyn tas till strukturella olikheter mellan kommunerna (t. ex. i fråga om åldersstruktur) samt

att den lägsta garanterade skattekraftsnivån är för låg.

Genom det förslag som lagts fram av KEU 76 och, med smärre modifieringar, i propositionen tillmötesgås kritiken på samtliga tre punkter. De kalkyler och bedömningar som ligger bakom inplaceringen i skattekraftsklasser i det föreslagna systemet ger, tillsammans med den s. k. åldersstrukturfaktorn, ökad individuell rättvisa åt enskilda kommuner och landstingskommuner. Läggs här till uttalandet att grundgarantin efter en tid skall omprövas på grundval av förbättrat underlag och mer utvecklade kalkylmetoder, finns enligt utskottets mening inget behov av en sådan begäran som föreslås i *motionen 1623* (m). Motionen avstyrks.

De få motionsyrkandena i frågan om systemets utformning visar också att betydande enighet råder på denna punkt.

I *motionen 2371* (s) föreslås (yrkandet 2) en från propositionen avvikande behandling av barnomsorgskostnaderna inom ramen för åldersstrukturfaktorn. Motionärerna föreslår att man skall välja en metod för utjämning av kommunernas nettokostnader för daghem, fritidshem och familjedaghem som direkt anknyter till det faktiskt utnyttjade antalet platser i barnomsorgen.

I propositionen framhålls i denna fråga att behovet av barntillsynsplatser inte beror enbart på antalet barn utan att även andra omständigheter inverkar såsom förvärvsfrekvens m. m. En utjämning som skall ge rättvisa mellan kommunerna kan därför enligt föredragandens mening inte enbart bygga på åldersstrukturen. Det verkliga behovet i den enskilda kommunen är å andra sidan svårt att ange. Föredraganden finner därför KEU 76:s förslag, att kostnaderna utjämnas utifrån en sammanvägning av antalet barn och det faktiska antalet platser, vara en lämplig kompromiss.

Socialutskottet har i yttrandet SoU 1978/79: 5 y framhållit att en av huvudprinciperna i det föreslagna skatteutjämningssystemet är att endast sådana kostnader bör utjämnas som kommunerna själva inte kan påverka. Såväl förslaget i propositionen som — och i än högre grad — förslaget i motionen innebär ett avsteg från denna princip. Betydande nettokostnader för barnomsorgen finns för kommunerna, trots att jämförelsevis höga statsbidrag utgår till verksamheten. Nettokostnaderna är dessutom, som framhålls i såväl propositionen som motionen, ojämnt fördelade mellan kommunerna. Socialutskottet anser med hänsyn härtill att vid sidan av de direkta stimulansbidrag som utgår för barnomsorgen hänsyn inom skatteutjämningssystemet bör tas till kommunernas nettokostnad för barnomsorgen. Socialutskottet är dock inte berett att förorda ett så långtgående avsteg från den ovan angivna huvudprincipen att man då det gäller barnomsorgen skulle ta hänsyn uteslutande till det utnyttjade antalet barnomsorgsplatser. Socialutskottet — som vill erinra om att motionsförslaget inte innebär att kommunerna sammantaget skulle tillföras större bidrag till barnomsorgen än enligt förslaget i propositionen — ansluter sig därför till regeringsförslaget och avstyrker således motionsyrkandet.

Med hänvisning till vad som anförts i propositionen och i socialutskottets yttrande avstyrker finansutskottet motionen 2371 yrkandet 2.

I *motionen 2403* (s) förordas att riksdagen ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om kommunernas och landstingens tillgodoräkning av kostnader för den kollektiva trafiken vid beräkningen av grundgaranti i den kommunala skatteutjämningen. Motionärerna anser det diskriminerande att i KEU:s kalkyler kostnaderna för kollektivtrafiken inte medtagits för kommunerna i Stockholms län med hänvisning till att landstinget är huvudman för kollektivtrafiken, eftersom motsvarande kostnader medtagits för andra kommuner som är i samma situation. Motionärerna anser att om kommunerna inte får räkna med kostnaderna så bör de i stället tas med i kalkylen för landstingen.

Motionärerna har rätt i sin beskrivning av hur kalkylerna gjorts på denna punkt. Utskottet vill dock framhålla att situationen för Stockholms läns landstingskommun inte skulle förändras om man tog hänsyn till kostnaderna för kollektivtrafiken. Landstingskommunen har för hög egen skattekraft för att få skatteutjämningsbidrag. Det är också riktigt att kostnader för kollektivtrafik för vissa andra kommuner finns med i kalkylerna trots att landstingskommunen nu är trafikhuvudman. Detta sammanhänger med att KEU 76 inte kunnat ta hänsyn till 1978 års trafikpolitiska beslut som resulterat i att landstingen successivt tar över huvudmannaskapet för kollektivtrafiken. En konsekvens av denna utveckling är enligt utskottets mening att kostnaderna för kollektivtrafik är en av de första faktorer som måste skürskådas när grundgarantin så småningom skall omprövas.

Utskottet vill i sammanhanget understryka att förslaget till inplacering i skattekraftsklasser inte är en mekanisk tillämpning av KEU:s kalkyler. På grundval av dessa har en skälighetsbedömning gjorts, där även andra faktorer kunnat beaktas. Vid denna fria bedömning har för Stockholmskommunerna hänsyn kunnat tas även till kostnaderna för kollektivtrafik. Det bör observeras att kommunerna i Stockholms län inte placerats i den lägsta skattekraftsklassen (103 %) utan i klassen däröver (106 %).

Med vad utskottet anfört är enligt utskottets mening något sådant tillkännagivande som förordas i motionen inte erforderligt. Motionen 2403 avstyrks.

Beträffande inplacering i skattekraftsklass av enskilda kommuner har utskottet två motioner att behandla.

Motionen 1117 (c), som väckts under den allmänna motionstiden, avser förändringar inom det nu gällande skatteutjämningssystemet. Någon ny motion beträffande de berörda kommunerna har inte väckts med anledning av propositionen 95. Motionen 1117 avstyrks.

I *motionen 2370 (s)* föreslås att Kramfors kommun inplaceras i högre skattekraftsklass än vad som föreslås i propositionen. Motionären hänvisar främst till att den skillnad mellan Kramfors kommun å ena sidan och Härnösand, Timrå och Sundsvall å den andra som ingick i KEU 76:s förslag inte återfinns i regeringens förslag.

Utskottet vill för sin del anföra att den spärregel som regeringen föreslår och som inte ingick i KEU 76:s förslag (se prop. s. 64) oundvikligen får den följden att vissa skillnader vid inplaceringen i skattekraftsklasser minskar eller helt försvinner. Detta kan dock enligt utskottets mening inte motivera något slags kompensationskrav beträffande kommuner vilkas relativa ställning i systemet försvagas. Skulle principen tillämpas är det inte bara för Kramfors kommun utan för en lång rad kommuner som inplaceringen skulle behöva ändras med en markant kostnadshöjning beträffande hela reformen som följd. Med det anförda avstyrks motionen 2370.

Beträffande *genomförandet* av skatteutjämningsreformen har utskottet redan under punkten A i detta betänkande tillstyrkt den i propositionen föreslagna tvååriga införandeperioden.

I *motionen 2306 (m)* yrkandet 3 föreslås att riksdagen hos regeringen hemställer om nytt förslag till höstriksdagen till lag om skatteutjämningsbidrag. Detta är en följd av yrkandet 1 i motionen med förslag om införande under en period av fyra år. I konsekvens med utskottets avstyrkande av yrkandet 1 under punkten A avstyrks också yrkandet 3 i motionen 2306.

Utskottet har under beredningen av föreliggande ärende uppmärksammat att regeringen den 20 april 1979 fattat beslut om delning av Motala kommun. Detta bör föranleda en ändring i 6 § förslaget till

lag om skatteutjämningsbidrag på så sätt att Vadstena kommun förs in bland de kommuner som erhåller 103 % av medelskattekraften som grundgaranti.

Utskottet har inget att erinra mot vad i propositionen anförts om extra skatteutjämningsbidrag resp. inomregional skatteutjämning.

Med det anförda förordar utskottet att riksdagen antar det framlagda förslaget till lag om skatteutjämningsbidrag med den ändring som för-
anleds av Motala kommuns delning.

Utskottet hemställer

1. beträffande *begäran om förslag till nya regler för den kommunala skatteutjämnningen* att riksdagen avslår motionen 1978/79: 1623,
2. beträffande *behandlingen av kostnaderna för barnomsorgen inom skatteutjämningsystemet* att riksdagen avslår motionen 1978/79: 2371 yrkandet 2,
3. beträffande *tillgodoräknande av kostnader för kollektivtrafiken* att riksdagen avslår motionen 1978/79: 2403,
4. beträffande *inplaceringen i skattekraftsklass av kommunerna Sjöfjärden, Åmål och Filipstad* att riksdagen avslår motionen 1978/79: 1117,
5. beträffande *lag om skatteutjämningsbidrag* att riksdagen med avslag på motionerna 1978/79: 2306 yrkandet 3 och 1978/79: 2370 antar vid propositionen som bilaga 3.1 fogat förslag till lag om skatteutjämningsbidrag med den ändringen att 6 § erhåller följande lydelse:

6 § För kommun gäller nedan angiven skattekraft i procent av medelskattekraften som grundgaranti.

Län	Grundgaranti: skattekraft i procent av medel- skattekraften	Kommuner
Stockholms	106	Samtliga
Uppsala	103	Enköping och Uppsala
	106	Häbo, Tierp, Älvkarleby och Östhammar
Södermanlands	103	Samtliga
Östergötlands	103	Finspång, Linköping, Mjölby, Motala, Norrköping, Söder- köping, Vadstena, Åtvidaberg och Ödeshög
	106	Boxholm, Kinda och Valdemars- vik
	109	Ydre
Jönköpings	103	Jönköping, Nässjö, Tranås, Vetlanda och Värnamo
	106	Aneby, Eksjö, Gislaved, Gnosjö, Sävsjö och Vaggeryd

Län	Grundgaranti: skattekraft i procent av medel- skattekraften	Kommuner
Kronobergs	103	Alvesta, Ljungby, Växjö och Älmhult
	106	Markaryd
	109	Lessebo, Tingsryd och Upp- vidinge
Kalmar	103	Samtliga utom Högsby
	106	Högsby
Gotlands	115	Gotland
Blekinge	103	Samtliga
Kristianstads	103	Samtliga
Malmöhus	103	Samtliga
Hallands	103	Samtliga utom Hylte
	106	Hylte
Göteborgs och Bohus	103	Samtliga utom Öckerö
	112	Öckerö
Älvsborgs	103	Samtliga utom Bengtsfors, Dals-Ed och Färgelanda
	106	Bengtsfors, Dals-Ed och Färgelanda
Skaraborgs	103	Falköping, Grästorp, Götene, Hjo, Lidköping, Mariestad, Skara, Skövde, Tibro, Tidaholm, Töreboda och Vara
	106	Gullspång, Habo, Karlsborg och Mullsjö
Värmlands	103	Hammarö, Karlstad och Kristinehamn
	106	Arvika, Eda, Filipstad, Forshaga, Grums, Hagfors, Kil, Munkfors, Storfors, Sunne, Säffle och Arjang
Örebro	112	Torsby
	103	Askersund, Degerfors, Hallsberg, Karlskoga, Kumla, Laxå och Örebro
Västmanlands	106	Hällefors, Lindesberg, Ljusnars- berg och Nora
	103	Samtliga utom Norberg och Skinnskatteberg
Kopparbergs	106	Norberg
	109	Skinnskatteberg
	103	Borlänge och Falun
	106	Avesta, Hedemora, Ludvika, Smedjebacken och Säter
	109	Gagnef, Leksand, Mora, Orsa, Rättvik och Vansbro
	115	Malung
	127	Älvdalen
Gävleborgs	103	Gävle och Sandviken
	106	Hofors och Ockelbo
	109	Bollnäs, Hudiksvall, Nordanstig, Ovanåker och Söderhamn
	112	Ljusdal
	109	Härnösand, Sundsvall och Timrå
Västernorrlands	112	Kramfors och Örnsköldsvik
	115	Ånge
	118	Sollefteå
	112	Östersund
Jämtlands	118	Bräcke
	121	Berg, Krokom, Ragunda och Åre
	124	Härjedalen och Strömsund

Län	Grundgaranti: skattekraft i procent av medel- skattekraften	Kommuner
Västerbottens	112	Umeå
	115	Nordmaling, Robertsfors och Skellefteå
	118	Vindeln och Vännäs
	124	Norsjö
	127	Dorotea och Åsele
	130	Lycksele, Sorsele, Storuman och Vilhelmina
Norrbottens	121	Luleå och Piteå
	127	Boden, Haparanda, Kalix och Älvsbyn
	130	Gällivare och Kiruna
	133	Överkalix
	136	Arjeplog, Arvidsjaur, Jokkmokk, Pajala och Övertorneå

Anslagsfrågor för budgetåret 1979/80**DRIFTBUDGETEN****ÅTTONDE HUVUDTITELN****BIDRAG OCH ERSÄTTNINGAR TILL KOMMUNERNA**

2. Ersättning till Trelleborgs kommun för mistad tolag. Utskottet tillstyrker regeringens i *propositionen 100 bilaga 11* (budgetdepartementet) under punkten D 1 (s. 81) framlagda förslag och hemställer

att riksdagen till *Ersättning till Trelleborgs kommun för mistad tolag* för budgetåret 1979/80 anvisar ett förslagsanslag av 890 000 kr.

3. Skatteutjämningsbidrag till kommunerna m. m. I *propositionen 100 bilaga 11* (budgetdepartementet) har regeringen under punkten D 2 föreslagit riksdagen att i avvaktan på särskild proposition i ämnet till Skatteutjämningsbidrag till kommunerna m. m. för budgetåret 1979/80 beräkna ett förslagsanslag av 3 925 000 000 kr.

Därefter har regeringen i *propositionen 95 bilaga 3* under punkten 1 (D 2 s. 4—7) föreslagit riksdagen att till Skatteutjämningsbidrag till kommunerna m. m. för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 5 325 000 000 kr.

I detta sammanhang behandlar utskottet motionen 2306 av Gösta Bohman m. fl. (m) i vad avser yrkandet 4 vari — med hänvisning till motiveringen i motionen 2349 — hemställs att riksdagen under punkten D 2 Skatteutjämningsbidrag till kommunerna m. m. för budgetåret 1979/80 anvisar ett förslagsanslag av 4 965 000 000 kr.

Utskottet

Ordinarie och extra skatteutjämningsbidrag uppgår under år 1979 till sammanlagt 4 009 milj. kr. För år 1980 beräknas de sammanlagda bidragen uppgå till ca 6 640 milj. kr. Extra skatteutjämningsbidrag ingår då med 115 milj. kr. för vardera året. Hälften av beloppen för resp. kalenderår 1979 och 1980, 5 325 milj. kr., utbetalas under budgetåret, varför föredraganden föreslår att anslaget förs upp med detta belopp.

I *motionen 2306* (m) yrkandet 4 föreslås att riksdagen anvisar ett anslag av 4 965 milj. kr. Detta är en följd av motionärernas förslag att skatteutjämningsreformen skall genomföras etappvis under en period av fyra år i stället för de i *propositionen* föreslagna två åren.

Utskottet har under punkten A i detta betänkande tillstyrkt att reformen införs i två etapper, åren 1980 och 1981. Utskottet tillstyrker följ-

aktligen att det i propositionen föreslagna anslaget anvisas och avstyrker motionen 2306 yrkandet 4.

Utskottet har ingen erinran mot vad som i propositionen anförts om formerna för beräkningarna av åldersstrukturfaktorn och tillförsäkrad skattekraft.

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motionen 1978/79: 2306 yrkandet 4 till *Skatteutjämningsbidrag till kommunerna m. m.* för budgetåret 1979/80 anvisar ett förslagsanslag av 5 325 000 000 kr.

4. Skattebortfallsbidrag till kommuner m. fl. Regeringen har i *propositionen 100 bilaga 11* under punkten D 3 (s. 82—83) föreslagit riksdagen att till Skattebortfallsbidrag till kommuner m. fl. för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 340 000 000 kr.

Utskottet tillstyrker regeringens i propositionen 100 bilaga 11 under punkten D 3 framlagda förslag och hemställer

att riksdagen till *Skattebortfallsbidrag till kommuner m. fl.* för budgetåret 1979/80 anvisar ett förslagsanslag av 340 000 000 kr.

5. Kompensation till kommuner m. fl. i anledning av 1974 års skattereform. Regeringen har i *propositionen 100 bilaga 11* under punkten D 4 (s. 83—84) föreslagit riksdagen att till Kompensation till kommuner m. fl. i anledning av 1974 års skattereform för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 2 180 000 000 kr.

Utskottet behandlar i detta sammanhang den under allmänna motionstiden väckta motionen 1108 av Gösta Bohman m. fl. (m) i vad avser yrkandet 3, vari hemställs att riksdagen i vad gäller kompensation till kommuner m. fl. beviljar ett i förhållande till förslaget i budgetpropositionen med 450 milj. kr. reducerat anslag i enlighet med vad i motionen anförts.

Utskottet

Den motivering som anförs för yrkandet 3 i *motionen 1108* (m) är att kommuner och landstingskommuner inte hållit överenskommelsen mellan regeringen och kommunförbunden i vad avser den kommunala konsumtionens volymutveckling för 1979. Enligt preliminära siffror skulle den kommunala konsumtionen ha ökat med 3,5 % i stället för de 3 % som angivits i överenskommelsen. Beloppet 450 milj. kr. har valts,

eftersom det ungefär motsvarar 0,5 % av den kommunala konsumtionen.

Utskottet har vid flera tillfällen (bl. a. i detta betänkande) framhållit det angelägna i att enskilda kommuner och landstingskommuner gör alla ansträngningar för att leva upp till innehållet i de överenskommelser som träffas. Detta förtjänar ytterligare understrykas då beräkningarna i den reviderade nationalbudgeten (prop. 1978/79: 150 bilaga 1.1) visar att den kommunala konsumtionen år 1979 torde komma att öka med 4 %. Utskottet har emellertid under en tidigare punkt i betänkandet konstaterat att överenskommelserna inte kan utgöra några i juridisk mening bindande uppgörelser. Vidare har utskottet inte ansett det lämpligt att till överenskommelserna koppla direkta sanktioner mot de kommuner och landstingskommuner som bryter överenskommelserna. Eftersom i det aktuella fallet frågan om sanktioner över huvud taget inte berörs i överenskommelsen och då inga villkor stipulerats för erhållande av bidrag finner utskottet från allmänna utgångspunkter den i motionen föreslagna åtgärden mycket diskutabel.

Det är enligt utskottets mening vidare tveksamt om medel på det sätt som föreslås i motionen kan tas från ett helt annat bidragssystem än det som är en följd av den aktuella överenskommelsen. I det bidragssystem som berörs av motionärernas yrkande skulle den föreslagna anslagsminskningen helt kullkasta tekniken för framräknande av bidrag från anslaget. Motionärerna har inte angivit hur denna teknik skall förändras. Inte heller har motionärerna diskuterat huruvida alla kommuners resurstillskott från förevarande anslag skall reduceras likformigt eller om bidragsminskningen skall sättas i relation till de enskilda kommunernas resp. landstingskommunernas konsumtionsökning under år 1979, en fråga som enligt utskottets mening bort ha viss relevans för det problem motionärerna behandlar.

Med det anförda avstyrker utskottet motionen 1108 yrkandet 3.

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79: 100 bilaga 11 punkten D 4 och med avslag på motionen 1978/79: 1108 yrkandet 3 till *Kompensation till kommuner m. fl. i anledning av 1974 års skattereform* för budgetåret 1979/80 anvisar ett förslagsanslag av 2 180 000 000 kr.

6. Särskilt statsbidrag till kommuner och landstingskommuner under år 1979. Regeringen har i *propositionen 100 bilaga 11* under punkten D 5 (s. 84—85) föreslagit riksdagen att till Särskilt statsbidrag till kommuner och landstingskommuner under år 1979 för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 490 000 000 kr.

Det föreslagna anslaget är en konsekvens av riksdagens beslut att särskilt statsbidrag skall utgå till kommuner och landstingskommuner

under år 1979 med totalt 980 milj. kr. (prop. 1978/79: 26, FiU 1978/79: 8, rskr 1978/79: 67). Hälften av detta belopp har redan anvisats för budgetåret 1978/79. Det nu föreslagna anslaget avser bidrag som skall utbetalas för andra halvåret 1979.

Utskottet hemställer

att riksdagen till *Särskilt statsbidrag till kommuner och landstingskommuner under år 1979* för budgetåret 1979/80 anvisar ett förslagsanslag av 490 000 000 kr.

7. Särskilt statsbidrag till landstingskommuner m. fl. under år 1980. I *propositionen 95 bilaga 3* har regeringen under punkten 1 (D 6 s. 7) föreslagit riksdagen att till Särskilt statsbidrag till landstingskommuner m. fl. under år 1980 för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 50 000 000 kr.

Utskottet

Som utskottet angivit under punkten C 2 i detta betänkande har i propositionen ett slopande av kommunernas ersättning för bidragsförskotten kopplats samman med frågan om en eventuell förlängning av det särskilda bidrag till kommuner och landstingskommuner om ca 980 milj. kr. som utgår under år 1979.

Det särskilda bidraget är ett resultat av överenskommelsen mellan regeringen och de båda kommunförbunden i juni 1978. Bidraget har utformats så att det har viss skatteutjämnande effekt. Överenskommelsen innebär att kommuner och landstingskommuner får ett tillägg på två procentenheter av medelskatekraften till nuvarande skattekraftsgaranti under år 1979. För att de kommuner och landstingskommuner som ligger utanför skatteutjämnningssystemet också skall få ett visst stöd, gäller att bidraget skall utgå med lägst 45 kr. per invånare. För de kommuner och landstingskommuner som får bidrag enligt regeln om visst belopp per invånare utgår totalt ca 280 milj. kr.

De ca 700 milj. kr. av det särskilda bidraget som går till kommuner och landstingskommuner inom skatteutjämnningssystemet avräknas enligt förslaget i propositionen mot den höjning av skatteutjämningsbidragen som föreslås. Genom den spärregel som införs tillförsäkras kommuner och landstingskommuner år 1980 en skattekraft som är minst en halv procentenhet högre än den garanterade skattekraften år 1979 enligt ordinarie skatteutjämningsbidrag och särskilt bidrag. Förstärkningen av skatteutjämningsbidragen ger dock ingen kompensation till de kommuner och landstingskommuner som år 1979 får bidrag enligt 45-kronorsregeln och som kommer utanför skatteutjämnningen även efter reformen. Slopandet av kommunernas ersättningar till staten för bi-

dragsförskotten ger emellertid en budgetförstärkning för kommunerna inom den berörda gruppen, varför det särskilda bidraget inte föreslås förnyat för år 1980 för kommunerna.

Landstingskommunerna och de landstingsfria kommunerna, i vad avser den landstingskommunala delen av verksamheten, berörs inte av den slopade ersättningen för bidragsförskotten. Därför föreslås att ett nytt särskilt bidrag införs övergångsvis för år 1980 om 45 kr. per invånare till de landstingskommuner och landstingsfria kommuner som inte erhåller skatteutjämningsbidrag det året. Medelsbehovet för kalenderåret 1980 beräknas till ca 100 milj. kr., varav hälften utbetalas under budgetåret 1979/80.

Utskottet har inget att erinra mot regeringens förslag och hemställer

att riksdagen till *Särskilt statsbidrag till landstingskommuner m. fl. under år 1980* för budgetåret 1979/80 anvisar ett förslagsanslag av 50 000 000 kr.

8. Statsbidrag till kommunernas kostnader för kommunala taxeringsrevisorer. Regeringen har i *propositionen 95 bilaga 3* under punkten 2 (s. 7—9) föreslagit riksdagen att godkänna vad som i propositionen förordats om upphörande av den särskilda statsbidragsgivningen för kommunala taxeringsrevisorer.

Finansutskottet tillstyrker i enlighet med skatteutskottets yttrande (SkU 1978/79: 5 y) regeringens förslag och hemställer

att riksdagen godkänner vad som förordats i propositionen om upphörande av den särskilda statsbidragsgivningen för kommunala taxeringsrevisorer.

E. UTBILDNINGSDEPARTEMENTET

Bidrag till driften av grundskolor m. m. Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m. Bidrag till undervisningsmateriel inom gymnasieskolan m. m. Regeringen har i propositionen 95 bilaga 4 (utbildningsdepartementet) efter föredragning av statsrådet Birgit Rodhe föreslagit riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att meddela bestämmelser om statsbidrag till kostnader för uppförande av elevhem i enlighet med vad som förordats i propositionen,

2. besluta om avveckling av statsbidragen till bostäder för lärare, audiovisuell utrustning, inventarier i teknikverkstad samt undervisningsmateriel för viss utbildning inom gymnasieskolan och högskolan i enlighet med vad som förordats i propositionen.

I detta sammanhang behandlar utskottet de från utbildningsutskottet med eget yttrande överlämnade motionerna

805 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att staten bör ikläda sig kostnaderna för den kommunala skolverksamheten,

2. att, därest riksdagen avslår yrkandet 1, riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till ett nytt statsbidragssystem så att kommunerna ekonomiskt kan förverkliga SIA-skolan,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att statsbidrag bör utgå för skolkuratorer och skolpsykologer varvid delningstalet 1 000 elever per tjänst bör gälla,

1380 av Birgitta Rydle m. fl. (m) vari hemställs att riksdagen beslutar att hos regeringen hemställa om klargörande av statens och kommunernas ansvar för den samlade personalpolitiken på skolområdet i syfte att få ett åtgärdsprogram,

1385 av Sven-Olov Träff m. fl. (m, c) vari hemställs att riksdagen beslutar uttala att bestämmelserna under p. C 29 Bidrag till undervisningsmateriel inom gymnasieskolan m. m. och motsvarande bestämmelser beträffande enskilda yrkesskolor bör ändras så att anslag skall kunna lämnas till anskaffande av undervisningsmateriel,

1900 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk) vari hemställs

1. att riksdagen hemställer hos regeringen om förslag syftande till att staten övertar det ekonomiska ansvaret för grundskolan,

2. att riksdagen hemställer hos regeringen om att grundskolans resurser förstärks så att utbildningsmässig skiktning av eleverna upphör,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i övrigt framhålls i motionen.

Yttrande

Utbildningsutskottet har yttrat sig över bilaga 4 till propositionen (UbU 1978/79: 1 y).

Fyra under den allmänna motionstiden väckta och till utbildningsutskottet remitterade motioner, nämligen 1978/79: 805, 1380, 1385 och 1900 har utbildningsutskottet behandlat i detta sammanhang. Med överlämnande av dessa fyra motioner anför utbildningsutskottet följande:

1. Bidrag till driften av grundskolor m. m.

Enligt propositionen bör de nuvarande utbetalningsreglerna för grundskolebidraget bibehållas oförändrade. Detsamma gäller bestämmelserna om statsbidrag till kommunernas kostnader för arbetsgivaravgifter på lärarnas löner. Utbildningsutskottet finner ingen anledning till erinran häremot.

Utskottet tillstyrker att statsbidragen till kommunernas kostnader för ersättning till lärare för förrättning, tjänsteresa, flyttningskostnader och vissa sjukvårdskostnader enligt förordningen (1962: 626) om bestridande av vissa kostnader på skolväsendets område slopas.

Enligt motionen 1978/79: 1900 bör (yrkandet 1) staten helt överta det ekonomiska ansvaret för grundskolan och grundskolans resurser förstärkas så att utbildningsmässig skiktning av eleverna upphör (yrkandet 2).

I motionen 1978/79: 805 yrkas att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna att staten bör ikläda sig kostnaderna för den kommunala skolverksamheten (yrkandet 1) eller, om detta yrkande inte bifalles, att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till ett nytt statsbidragssystem så att kommunerna ekonomiskt kan förverkliga SIA-skolan (yrkandet 2).

Riksdagen antog våren 1978 ett nytt system för statsbidrag till grundskolan (prop. 1977/78: 85, UbU 1977/78: 21, rskr 1977/78: 260). Statsbidraget är anpassat till reformeringen av skolans inre arbete. Utgångspunkten har varit att man inom en i stort sett oförändrad kostnadsram för staten skall öka det lokala inflytandet på användningen av statsbidraget samt att kostnadsfördelningen mellan stat och kommun skall bibehållas oförändrad (UbU 1977/78: 21 s. 11). Riksdagen har således nyligen beslutat om ett nytt statsbidragssystem och därvid tagit ställning till frågan om fördelningen av kostnaderna för skolväsendet mellan stat och kommun. Utskottet föreslår att finansutskottet avstyrker motionerna 1978/79: 805 yrkandet 1 och 1978/79: 1900 yrkandet 1.

Det nya statsbidragssystemet skall följas upp och utvärderas av skolöverstyrelsen (SÖ). I avvaktan på denna utvärdering bör några förändringar av bidragssystemet inte beslutas. Finansutskottet bör därför avstyrka även yrkandet 2 i motionen 1978/79: 805.

Kommunerna har genom det nya statsbidragssystemet fått större möjligheter att disponera resurser för stöd och stimulans till de elever som har svårigheter i skolarbetet. Det ankommer på skolmyndigheterna att uppmärksamma hur kommunerna använder sin nyvunna frihet att disponera statsbidragen och se till att en utbildningsmässig skiktning av eleverna inte förekommer. Utskottet föreslår att finansutskottet avstyrker yrkandet 2 i motionen 1978/79: 1900.

I motionen 1978/79: 1900 yrkas vidare att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna vad som i övrigt framhålls i motionen. Utskottet anser för sin del att det saknas anledning att bifalla yrkandet. Finansutskottet bör därför avstyrka yrkandet 3 i motionen 1978/79: 1900.

Ett nytt specialdestinerat statsbidrag, nämligen till bestridande av kostnader för skolkuratorer och skolpsykologer, föreslås i motionen 1978/79: 805 (yrkandet 3).

Utskottet delar regeringen uppfattning att nya specialdestinerade statsbidrag inte bör införas. Finansutskottet bör därför avstyrka även yrkandet 3 i motionen 1978/79: 805.

Utbildningsutskottet framhöll år 1973 att kommunerna i sin egenskap av huvudman för skolväsendet har samma arbetsgivaransvar beträffande kommunalt anställda lärare som beträffande övriga arbetstagare i kommunens tjänst (jfr UbU 1973: 44 s. 5, rskr 1973: 311). Kommunerna måste därför, såsom Svenska kommunförbundet i yttrande över 1969 års personalvårdsutredning har uttalat, sörja för erforderliga personalvårdsinsatser även för lärarpersonalen.

Riksdagen har, som tidigare nämnts, beslutat om ett nytt statsbidrag till grundskolan (prop. 1977/78: 85, UbU 1977/78: 21, rskr 1977/78: 260). Därvid uttalade utbildningsutskottet bl. a. att inga principiella hinder torde föreligga att täcka arbetsvårdsåtgärder och omplaceringar för lärare och skolledare via det s. k. tilläggsbidraget som är en del av det nya statsbidraget till grundskolan. Detta förutsätter dock enligt utskottet att bidragsschablonen höjs samtidigt som möjligheten att utnyttja anslaget Lönekostnader vid viss omskolning och omplacering under åttonde huvudtiteln begränsas i motsvarande mån. Från detta senare anslag bekostas i dag viss arbetsvårdsverksamhet för bl. a. lärare. Enligt utskottet krävs överläggningar mellan staten och Svenska kommunförbundet. SÖ har med anledning av riksdagens uttalande fått i uppdrag att efter samråd med statens personalnämnd och överläggningar med Svenska kommunförbundet inkomma med förslag till bestämmelser i den aktuella frågan. SÖ har i skrivelse den 15 november 1978 inkommit med förslag till bestämmelser i anledning av uppdraget. Både SÖ och Svenska kommunförbundet ställer sig tveksamma till att tilläggsbidraget skulle nyttjas för att täcka vissa kostnader för omplaceringsåtgärder för lärare. Enligt propositionen 1978/79: 95 bör alternativa förslag till finansieringen av arbetsvårdsåtgärder för lärare övervägas. Resultatet av dessa överväganden skall redovisas senare.

I motionen 1978/79: 1380 hävdas att det måste skapas större klarhet om statens och kommunernas ansvar för den samlade personalpolitiken på skolområdet i syfte att få ett åtgärdsprogram. Utskottet har som nyss påpekats tidigare framhållit att primärkommunen i sin egenskap av huvudman för skolväsendet i kommunen har samma arbetsgivaransvar beträffande sina anställda lärare som beträffande övriga arbetstagare i kommunens tjänst (UbU 1977/78: 21 s. 20). Kommunerna har således ansvaret för den samlade personalpolitiken på skolområdet. Staten medverkar f. n. dels genom att bekosta viss arbetsvårdsverksamhet, dels genom administrativa insatser för arbetsvård och omplaceringar. Utskottet har erfarit att frågor om finansiering och administration av arbetsvårdsåtgärder för lärare bereds inom regeringskansliet i samarbete med Svenska kommunförbundet. Med anledning av vad utskottet här anfört anser utskottet att finansutskottet bör avstyrka motionen 1978/79: 1380.

2. Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m.

Regeringen hemställer om bemyndigande att meddela nya bestämmelser om statsbidrag till kostnader för uppförande av elevhem. Utskottet tillstyrker att regeringen får detta bemyndigande.

De nya bestämmelserna innebär att statsbidrag fr. o. m. den 1 juli 1979 skall utgå med 50 % av de beräknade kostnaderna för anskaffande eller förhyrande av elevhem avsett för elever i grundskola och gymnasieskola samt för studerande i kommunal högskoleutbildning. När särskilda skäl föreligger bör emellertid — efter beslut av regeringen i varje särskilt fall — bidrag kunna utgå med 75 % av de beräknade kostnaderna. Bidrag till förhyrande av elevhem begränsas liksom hittills till gymnasieskola och kommunal högskoleutbildning.

Utbildningsutskottet anser att riksdagen i enlighet med förslag i propositionen 1978/79: 95 bör besluta om avveckling av statsbidragen till bostäder för lärare, audiovisuell utrustning och inventarier i teknikverkstad.

3. Bidrag till undervisningsmateriel inom gymnasieskolan m. m.

Regeringen föreslår i fråga om statsbidraget till första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel för gymnasieskolan och kommunal högskoleutbildning den ändringen att bidrag i fortsättningen endast bör utgå för naturvetenskaplig och fyraårig teknisk linje och närliggande specialkurser, tvååriga yrkesinriktade linjer samt yrkesinriktade specialkurser och kommunal högskoleutbildning i vad avser tekniska yrken och vårdyrken.

I motionen 1978/79: 1385 yrkas den ändringen av nuvarande bestämmelser att statsbidrag också skall utgå för återanskaffning av undervisningsmateriel.

Regeringen föreslår förstärkningar av skatteutjämnningssystemet som till en mindre del skall finansieras genom avveckling av ett antal speciella bidrag. Utskottet, som i likhet med föredragande statsrådet finner att statsbidraget till stadigvarande undervisningsmateriel inom gymnasieskolan utgör en stimulansfaktor och därför ej helt bör avskaffas, kan för sin del acceptera förslaget till ändrade statsbidragsregler med hänsyn till att skatteutjämningsbidragen reformeras.

Den i motionen 1978/79: 1385 yrkade ändringen, som innebär en betydande utvidgning av statsbidragstilldelningen, avstyrker utskottet.

Utskottet

Finansutskottet ansluter sig till utbildningsutskottets ställningstaganden och hemställer

1. beträffande *fördelningen av kostnaderna för skolväsendet mellan stat och kommun* att riksdagen avslår motionerna 1978/79: 805 yrkandet 1 och 1978/79: 1900 yrkandet 1,
2. beträffande *förslag om nytt system för statsbidrag till grundskolan* att riksdagen avslår motionen 1978/79: 805 yrkandet 2,
3. beträffande *förstärkning av grundskolans resurser* att riksdagen avslår motionen 1978/79: 1900 yrkandet 2,

4. beträffande *statsbidrag för skolkuratorer och skolpsykologer* att riksdagen avslår motionen 1978/79: 805 yrkandet 3,
5. beträffande *tillkännagivande i övrigt till regeringen* att riksdagen avslår motionen 1978/79: 1900 yrkandet 3,
6. beträffande *statens och kommunernas ansvar för den samlade personalpolitiken på skolområdet* att riksdagen avslår motionen 1978/79: 1380,
7. beträffande *bidrag för återanskaffning av undervisningsmateriel* att riksdagen avslår motionen 1978/79: 1385,
8. beträffande *viss bemyndigande* att riksdagen bemyndigar regeringen att meddela bestämmelser om statsbidrag till kostnader för uppförande av elevhem i enlighet med vad som förordats i propositionen,
9. beträffande *slopande av vissa specialdestinerade statsbidrag* att riksdagen beslutar om avveckling av statsbidragen till bostäder för lärare, audiovisuell utrustning, inventarier i teknikverkstad samt undervisningsmateriel för viss utbildning inom gymnasieskolan och högskolan i enlighet med vad som förordats i propositionen.

F. JORDBRUKSDEPARTEMENTET

1. Bidrag till kommunala avloppsreningsverk m. m. Regeringen har i propositionen 100 bilaga 13 (jordbruksdepartementet) föreslagit riksdagen att i avvaktan på särskild proposition i ämnet för budgetåret 1979/80 till Bidrag till kommunala avloppsreningsverk m. m. beräkna ett förslagsanslag av 120 000 000 kr.

Därefter har regeringen i *propositionen 95 bilaga 5* (jordbruksdepartementet) under punkten 1 (H 13 s. 1—7) föreslagit att riksdagen

1. godkänner de riktlinjer som anförts i propositionen i fråga om det framtida statliga stödet till kommunala avloppsanläggningar,

2. medger att för budgetåret 1979/80 statsbidrag till avloppsreningsverk får beviljas med sammanlagt högst 90 000 000 kr.,

3. till Bidrag till kommunala avloppsreningsverk m. m. för budgetåret 1979/80 under tionde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 100 000 000 kr.

Propositionen

Propositionen innefattar, såvitt nu är i fråga, ett förslag om avveckling av de specialdestinerade statsbidragen till kommunala avloppsreningsverk. Det påpekas att bidraget till reningsverk tidigare haft en påtaglig stimulanseffekt. Chefen för budgetdepartementet anser emellertid (s. 92) att bidraget numera har mist sin stimulerande effekt då kommunerna på grund av miljövårdskrav är ålagda att bygga avloppsreningsverk som motsvarar kraven för högsta bidragsprocent. Nuvarande bidrag till avloppsreningsverk anses därför kunna avvecklas. En viss övergångstid bör dock medges så att kommunerna kan anpassa planeringen efter de nya förutsättningarna. Bidrag enligt nuvarande regler bör därför kunna utgå för investeringar som igångsätts under år 1980. Fr. o. m. den 1 januari 1981 bör denna bidragsmöjlighet upphöra. Chefen för budgetdepartementet har vid sin bedömning samrått med chefen för jordbruksdepartementet, som i bilaga 5 till propositionen lägger fram förslag till närmare riktlinjer för hur den planerade avvecklingen skall genomföras.

För innevarande budgetår får statsbidrag till kommunala avloppsreningsverk beviljas intill ett belopp av 90 milj. kr. Också för budgetåret 1979/80 bör bidrag enligt nuvarande regler få beviljas inom en ram av denna storlek. För utbetalningarna från anslaget under nästa budgetår beräknar chefen för jordbruksdepartementet ett medelsbehov av 100 milj. kr.

I detta sammanhang behandlar utskottet motionerna

2351 av Alvar Andersson m. fl. (c) i vad avser yrkandet 2 vari hemställs att riksdagen beslutar uttala att övergångstiden, under vilken stats-

bidrag utgår för avloppsreningsverk, utsträcks till den 31 december 1983 på sätt som angivits i motionen,

2371 av Olof Palme m. fl. (s) i vad avser yrkandet 4 vari hemställs att riksdagen beslutar avslå regeringens förslag om att statsbidraget till kommunala avloppsanläggningar skall upphöra att gälla från den 1 januari 1981.

Yttrande

Jordbruksutskottet har i yttrandet JoU 1978/79: 3 y för sin del ifrågasatt om det inte är för tidigt att avveckla förevarande statsbidragsform.

I yttrandet anför jordbruksutskottet bl. a. följande:

Som även anförs i propositionen har under den senaste tioårsperioden mycket omfattande insatser gjorts när det gäller den kommunala avloppsreningen. Naturvårdsverket har i en rapport till regeringen beräknat investeringskostnaderna för kommunala reningsverk till ca 4,1 miljarder kr. under perioden 1968—1978. Till dessa investeringar har ca 1,6 miljarder kr. utgått i statsbidrag. Den kommunala avloppsreningen har därmed utgjort en betydande del av de totala insatserna inom miljövården i vårt land under denna period. Utbyggnaden har resulterat i att en mycket stor del av tätortsbefolkningen nu bor i orter med reningsverk med tillfredsställande reningsgrad. Av den utredning som naturvårdsverket på regeringens uppdrag gjort framgår emellertid att betydande investeringar för den kommunala avloppsreningen behöver göras också under den kommande tioårsperioden. Naturvårdsverket har beräknat investeringsbehovet för att alla tätorter skall uppnå de reningskrav som normalt ställs i dag till ca 2,9 miljarder kr. för denna period. Naturvårdsverket föreslår att statsbidrag enligt i huvudsak samma principer som f. n. skall utgå i ytterligare tio år, varefter bidragssystemet skall kunna avvecklas.

Utskottet delar naturvårdsverkets uppfattning att statsbidrag enligt nuvarande principer bör kunna utgå under ytterligare ett antal år framöver. Om detta statsbidrag tas bort i nuvarande utbyggnadsskede kommer möjligheterna till fortsatt utbyggnad av avloppsreningen att försämrast, samtidigt som påfrestningarna på vissa kommuners ekonomi blir stora.

Regeringens ställningstagande grundas bl. a. på förslag av riksrevisionsverket (RRV) i yttrande över naturvårdsverkets rapport rörande bidragsgivningen till kommunala avloppsreningsverk. RRV framhåller att flera faktorer gjort att bidragets stimulanseffekt nu har tenderat att minska. Förutom det förhållandet att kraven vid prövningen enligt miljöskyddslagen successivt har skärpts till den nivå som ger högsta bidragsprocent nämns att kostnadsutvecklingen medfört att, i varje fall för de större reningsverken, bidragets andel av de verkliga investeringskostnaderna alltmer minskat. Utskottet finner för sin del detta resonemang inte tillräckligt övertygande för att motivera den förordade avvecklingen av det nuvarande bidragssystemet. Kvar står ju alltså den stimulanseffekt som förevarande speciella bidragsmöjligheter i sig innebär.

Enligt KEU 76:s bedömning skulle vissa finansiella problem kunna uppkomma om kommunerna vid utbyggnaden av avloppsreningsverk

inte fick täckning för den del av kostnaderna som nu motsvaras av det statliga investeringsbidraget. Hela finansieringen skulle då ske på samma sätt som nu sker för den icke statsbidragsberättigade delen. Detta skulle innebära att även kostnader motsvarande nuvarande bidragsandel finansieras med hjälp av lån eller av kommunala medel. KEU 76 ser det inte möjligt att garantera kommunerna att dessa lånemöjligheter finns på kreditmarknaden vid önskad tidpunkt. Bidraget kan vidare ses som en ersättning för en del av de kostnader kommunerna åsamkas genom en i praktiken obligatorisk uppgift. Det i propositionen framlagda förslaget om reformering av skatteutjämnningssystemet torde inte innefatta någon motsvarande kompensation.

Vad här anförts innebär att utskottet anser att finansutskottet bör föreslå riksdagen att avslå i propositionen 1978/79: 95 framlagt förslag om avveckling av statsbidragen till kommunala avloppsreningsverk. Utskottet tillstyrker således motionen 2371 i förevarande del. I motionen 2351 förordad förlängning av övergångstiden för avvecklingen blir därvid inte aktuell.

I propositionen framlagt förslag till bidragsram och anslag för nästa budgetår föranleder ingen erinran från utskottets sida.

Utskottet

Finansutskottet delar jordbruksutskottets uppfattning att bidragen till kommunala avloppsreningsverk bör kunna utgå ytterligare ett antal år framöver. Man bör alltså inte som föreslås i propositionen fatta beslut om att nu avskaffa dessa bidrag. Utskottets ställningstagande på denna punkt får ingen budgeteffekt under budgetåret 1979/80.

Utskottet hemställer

att riksdagen

1. med anledning av motionerna 1978/79: 2351 yrkandet 2 och 1978/79: 2371 yrkandet 4 avslår de riktlinjer som förordats i propositionen i fråga om det framtida statliga stödet till kommunala avloppsanläggningar och som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,
2. medger att för budgetåret 1979/80 statsbidrag till avloppsreningsverk får beviljas med sammanlagt högst 90 000 000 kr.,
3. till *Bidrag till kommunala avloppsreningsverk m. m.* för budgetåret 1979/80 under tionde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 100 000 000 kr.

2. Stöd till mindre idrotts- och friluftsanläggningar. Regeringen har i propositionen 95 bilaga 13 under punkten 2 (s. 7—9) föreslagit riksdagen att godkänna de riktlinjer för stöd till mindre idrotts- och friluftsanläggningar som förordats i propositionen.

I detta sammanhang behandlar utskottet motionerna

2352 av Rolf Rämgård m. fl. (c) vari såvitt nu är i fråga hemställs

1. att riksdagen hos regeringen anhåller om en översyn av normerna för statsbidrag till föreningsdrivna idrotts- och friluftsanläggningar,

2. att riksdagen uttalar att inget kommunalt åtagande är behövligt för statsbidrag till föreningsdrivna idrotts- och friluftsanläggningar,

2368 av Georg Andersson m. fl. (s) vari hemställs att riksdagen beslutar att stödet till kommunerna för mindre idrotts- och friluftsanläggningar skall bibehållas enligt nuvarande ordning.

Yttrande

Kulturutskottet har i yttrandet KrU 1978/79: 4 y anfört följande:

Från anslaget Stöd till idrotten: Anläggningsstöd m. m. lämnas bl. a. bidrag till idrotts- och friluftsanläggningar. Bidragen utgår enligt de riktlinjer som fastställts av 1970 års riksdag (prop. 1970: 79, JoU 1970: 33, rskr 1970: 239) samt vissa på dessa riktlinjer grundade och av regeringen angivna normer. Stödet till mindre idrotts- och friluftsanläggningar m. m. uppgår budgetåret 1978/79 till ca 9 milj. kr. Bidragen lämnas av statens naturvårdsverk enligt vissa regler för investeringar i mindre idrotts-, friluft-, motions- eller rekreationsanläggningar. Bidragen utgår såväl till kommuner som till föreningar, organisationer o. d. Bidragen för dessa ändamål har under senare år fördelats ungefär lika till å ena sidan kommuner och å andra sidan föreningar och motsvarande.

I propositionen föreslås att stödet till kommunerna för uppförande av mindre idrotts- och friluftsanläggningar, som enligt propositionen uppgår till ca 5 milj. kr. årligen, bör upphöra fr. o. m. den 1 januari 1980 och medlen överförs till den kommunala skatteutjämningen. Bidragen till föreningar avses även fortsättningsvis utgå förutsatt att anläggningen i fråga inte kan anses vara ett kommunalt åtagande.

I motionen 1978/79: 2352 påtalas att bidrag till förening endast utgår om ett kommunalt åtagande föreligger. Kommunen måste enligt de normer som statens naturvårdsverk tillämpar för beviljande av statsbidrag förbinda sig att ta över anläggningen om inte föreningen klarar av att bygga färdig och driva den nya anläggningen. Vidare ställs vissa villkor för utnyttjande av anläggningen. Motionärerna anser att en översyn av normerna bör göras (yrkande 1). De föreslår även att riksdagen uttalar att inget kommunalt åtagande skall behövas för statsbidrag till föreningsdrivna idrotts- och friluftsanläggningar (yrkande 2).

Enligt motionen 1978/79: 2368 kommer regeringens förslag att medföra stora tolkningssvårigheter i fråga om gränsdragningen mellan å ena sidan kommunal anläggning och å andra sidan anläggning som "inte kan anses vara ett kommunalt åtagande". Motionärerna framhåller att statsbidragen till kommunerna för byggande av mindre idrotts- och friluftsanläggningar stimulerat tillkomsten av sådana och anser att stödet till dessa anläggningar skall bibehållas enligt nuvarande ordning.

Vad som anförts i motionerna visar enligt utskottets mening att vissa problem är förenade med att bryta ut en del av medlen för idrotts- och friluftsanläggningar och föra över dem till skatteutjämningssystemet. Dessa problem synes inte ha uppmärksamats tillräckligt vid de överväganden som ligger bakom nu ifrågavarande förslag i propositionen. Ut-

skottet anser det önskvärt att normerna för bidrag till föreningsdrivna anläggningar ses över med det i motionen 1978/79: 2352 angivna syftet. I avvaktan härpå och med hänsyn till de gränsdragningsfrågor och tolknings-svårigheter som anges i motionen 1978/79: 2368 bör stödet till kommunerna för mindre idrotts- och friluftsanläggningar i enlighet med yrkandet i denna motion bibehållas enligt nuvarande ordning. Utskottet förordar alltså att såväl yrkandena 1 och 2 i motionen 1978/79: 2352 som motionen 1978/79: 2368 bifalles av riksdagen och att hemställan i propositionen 1978/79: 95 om godkännande av riktlinjer för stöd till mindre idrotts- och friluftsanläggningar avslås.

Utskottet

Enligt vad utskottet inhämtat finns hos naturvårdsverket ett stort antal inneliggande ansökningar om stöd till mindre idrotts- och friluftsanläggningar som inte kunnat slutbehandlas då tillgängliga medel under anslaget inte räckt till. För en betydande del av dessa ansökningar gäller att den sökande lämnats besked om att anläggningen i fråga är av sådan typ att bidrag kan utgå samt att arbetet med anläggningen kan sättas igång utan att rätten till bidrag därigenom bortfaller. På grund härav finns i dag en kö av ansökningar avseende anläggningar som påbörjats och i många fall också färdigställt under det antagandet att bidrag skulle komma att utbetalas då erforderliga medel finns på anslaget. I propositionen har inte klargjorts huruvida regeringens förslag innebär att statsbidrag inte längre skall utbetalas fr. o. m. 1 januari 1980 eller om avsikten är att nya ansökningar inte skall behandlas efter denna tidpunkt men utbetalning ske av bidrag i fall där naturvårdsverket lämnat sådant "förhandsbesked" som ovan nämnts och där anläggningen påbörjats eller färdigställt. I det senare alternativet torde det dröja viss tid innan ett beslut om slopande av stödet till kommunala anläggningar får någon effekt på statsbudgeten.

Med hänsyn till synpunkterna i kulturutskottets yttrande förordar finansutskottet att riksdagen inte nu fattar beslut om slopande av det statliga stödet till mindre kommunfinansierade idrotts- och friluftsanläggningar. Utskottet tillstyrker att den översyn som förordas i motionen 2352 yrkandet 1 kommer till stånd.

Utskottet erinrar om att riksdagen (KrU 1978/79: 22) uttalat att rekreationsberedningens rapport bör kunna läggas till grund för beslut av statsmakterna. Enligt finansutskottets mening bör ett förnyat förslag från regeringens sida beträffande riktlinjer för stödet till mindre idrotts- och friluftsanläggningar kunna framläggas i anslutning till det förslag som sålunda är att vänta med anledning av rekreationsberedningens rapport.

Utskottet hemställer

1. beträffande *översyn av normerna för statsbidrag till föreningsdrivna idrotts- och friluftsanläggningar* att riksdagen med bifall till motionen 1978/79: 2352 yrkandena 1 och 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,
2. beträffande *riktlinjer för stöd till mindre idrotts- och friluftsanläggningar* att riksdagen med bifall till motionen 1978/79: 2368 avslår de riktlinjer som förordats i propositionen och som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

G. BOSTADSDEPARTEMENTET

1. Ändring av statens andel av kostnaderna för statskommunala bostadsbidrag. Regeringen har i propositionen 95 bilaga 6 (bostadsdepartementet) föreslagit riksdagen att godkänna den ändring av statens andel av kostnaderna för statskommunala bostadsbidrag till barnfamiljer m. fl. och till vissa folkpensionärer m. fl. som förordats i propositionen.

I detta sammanhang behandlar utskottet

dels motionen 2307 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk) i vad avser yrkandet 3 vari hemställs att riksdagen beslutar uttala att åtgärder utan dröjsmål bör vidtas för att ernå en fullständig samordning av de statskommunala bostadsbidragen och de kommunala bostadstilläggen och att bidragen i sin helhet utgår ur statsbudgeten,

dels de från civilutskottet med eget yttrande överlämnade motionerna

788 av Olof Palme m. fl. (s) i vad avser yrkandet 19, såvitt nu är i fråga, vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att aviserad utredning om administration m. m. av bostadsbidragen bör omfatta även i motionen aktualiserade frågor,

1065 av Lars Werner m. fl. (vpk) i vad avser yrkandet 1 vari hemställs att riksdagen uttalar sig för en omläggning av bostadsstödet till barnfamiljer och hushåll utan barn till att bli en helt statlig angelägenhet och hos regeringen hemställer om skyndsamt utarbetande av förslag därom.

Yttrande

Civilutskottet har i yttrandet CU 1978/79: 3 y anfört följande:

Behovet av *samordning* mellan systemen för statskommunala bostadsbidrag och kommunalt bostadstillägg till folkpension (KBT) tas upp i propositionen (s. 74—79).

Därvid anför budgetministern att enligt hans mening bör på sikt en mera fullständig samordning mellan de två bostadsbidragssystemen eftersträvas. Detta har hävdats även av boende- och bostadsfinansieringsutredningarna i deras slutbetänkande (SOU 1975: 51—52) och av kommunalekonomiska utredningen (KEU) i slutbetänkandet (SOU 1977: 78). Liknande önskemål har framförts i flera remissyttranden över KEU liksom i riksdagen.

Även enligt utskottets mening bör på sikt en mera fullständig samordning mellan systemen ske.

Med hänsyn till tekniska svårigheter och svårbedömbara kompensations- och finansieringsfrågor bedömer emellertid KEU att en fullständig samordning mellan de båda bidragssystemen kräver ytterligare utredning.

Olikheterna gäller definitioner av olika begrepp. Sålunda är inkomst-

begreppet olika i de båda systemen liksom det inkomstår som ligger till grund för bestämning av bidrag och tillägg. Vidare är förmögenhetsbegreppet olika liksom beräkningen av bostadskostnaderna och reglerna om tillåten bostadsstorlek.

Dessutom finns olikheter av mera grundläggande natur som bl. a. innebär att i det statskommunala systemet bidrag inte utgår för den del av bostadskostnaden som understiger den s. k. nedre hyresgränsen, f. n. 400 kr. per månad. Det statskommunala bidraget är begränsat till 80 % av kostnaden mellan de s. k. hyresgränserna medan KBT kan utgå till hela kostnaden. Staten finansierar huvuddelen av de statskommunala bostadsbidragen och endast en mindre del av KBT.

I avsikt att på sikt uppnå den önskade samordningen mellan systemen anför budgetministern att han kommer att ta initiativet till att en interdepartemental arbetsgrupp tillsätts med uppgift att utreda de tekniska förutsättningarna att inom en rimlig kostnadsram samordna systemen.

Utskottet har ingen erinran mot en *utredning om samordning* av systemen. Utskottet anser emellertid att det bör närmare övervägas om inte denna uppgift bör anförtros åt den utredning om översyn av bostadsbidragen till barnfamiljer m. fl. som bostadsministern enligt uppgift inom kort kommer att tillkalla. Denna utredning, som får parlamentarisk förankring, kommer enligt vad utskottet erfart (se CU 1978/79: 26 s. 54—58) att göra en tämligen bred översyn av det statskommunala systemet. Det kan i detta sammanhang även vara både lämpligt och nödvändigt att närmare överväga de frågor som enligt budgetministern bör åvila den omnämnda interdepartementala arbetsgruppen. Vad civilutskottet anför om det fortsatta utredningsarbetet bör finansutskottet föreslå riksdagen att som sin mening ge regeringen till känna.

KEU föreslog en *samordning* mellan de båda systemen *dels vad gäller den övre hyresgränsen, dels beträffande statsbidragsprocenten*. Enligt KEU:s förslag borde som lagstadgad miniminivå införas en övre hyresgräns i KBT-systemet. De övre hyresgränserna som föreslogs överensstämde med dem som gällde för hushåll utan barn för statskommunala bostadsbidrag vid tiden för utredningens förslag. Statsbidrag borde enligt KEU utgå med 40 % till både KBT och statskommunala bostadsbidrag.

Budgetministern anser det önskvärt att skillnaderna mellan kommunerna vad avser konstruktion och beloppsnivå för KBT utjämnas och att de i årets budgetproposition föreslagna övre hyresgränserna för de statskommunala bostadsbidragen fr. o. m. år 1980 bör gälla även för KBT. En samordning mellan de två systemen ökar enligt budgetministern behovet av att en gemensam lösning väljs för fördelningen av finansieringen mellan stat och kommun. F. n. svarar staten för 72 % av kostnaderna för de statskommunala bostadsbidragen mot endast 10—15 % av KBT-kostnaderna. I likhet med KEU förordar budgetministern samma statsbidragsandel i de båda systemen. Statsbidrag föreslås utgå med 43 % av kostnaderna för bostadsbidragen.

I den under allmänna motionstiden väckta och till civilutskottet hänvisade motionen 1978/79: 788 (s), yrkandet 19, hemställs att en av bostadsministern aviserad utredning om bostadsbidragens administration bör belysa bl. a. frågorna om lagstadgad miniminivå för KBT och gemensamma hyresgränser mellan de båda systemen.

Med anledning av vad som anförts om miniminivå och statsbidrags-

andel får utskottet anföra följande. Utskottet har inte att bedöma frågan om principerna för statsbidraget och ej heller effekterna av de nu föreslagna reglerna såvitt avser KBT-systemet, såvida inte dessa regler påverkar det statskommunala bostadsbidragssystemet. Enligt utskottets mening är det emellertid viktigt att reformer genomförs som ökar samordningen mellan de båda systemen och som så långt möjligt utjämnar de skillnader i bidragsgivningen mellan de olika kommunerna som är en följd av systemens tekniska utformning. Utskottet har sålunda — från de utgångspunkter utskottet har att beakta — ingen erinran mot de av budgetministern i detta sammanhang förordade förslagen.

Vad som föreslagits i motionen 1978/79: 788 (s), yrkandet 19, såvitt nu är i fråga får i huvudsak anses tillgodosett genom förslag i propositionen.

Ändringen av statens andel av kostnaderna för statskommunala bostadsbidrag till barnfamiljer m. fl. och till vissa folkpensionärer tas upp i bilaga 6 till propositionen. Med hänvisning till vad budgetministern tidigare anfört förordar bostadsministern att statsbidrag till statskommunala bostadsbidrag till barnfamiljer m. fl. (SKBB) skall utgå med 43 % fr. o. m. den 1 januari 1981.

F. n. utgår statsbidrag till SKBB med 72 %. När bidraget beräknas beaktas dock högst 80 % av den bostadskostnad som ligger mellan de s. k. nedre och övre hyresgränserna.

Utskottet förutsätter att beräkningen av statsbidraget även efter den 1 januari 1981 kommer att ske enligt nu gällande ordning, dvs. att staten ersätter högst 80 % av bostadskostnaden mellan hyresgränserna och att förslaget som nu förs fram endast innebär att statsbidragsandelen sänks från 72 till 43 %. Med hänvisning till vad som ovan anförts om samordning mellan systemen föreslår civilutskottet att finansutskottet godkänner förslaget om ändring av statens andel av kostnaderna för statskommunala bostadsbidrag till barnfamiljer m. fl. och till vissa folkpensionärer som bostadsministern förordat.

I motionen 1978/79: 1065 (vpk), yrkandet 1, föreslås riksdagen uttala sig för en omläggning av bostadsstödet till barnfamiljer och hushåll utan barn att bli en helt statlig angelägenhet och hos regeringen hemställa om att förslag med denna inriktning skyndsamt utarbetas. Yrkandet 3 i motionen 1978/79: 2307 (apk) innebär att riksdagen skall besluta att åtgärder utan dröjsmål vidtas för att ernå fullständig samordning av SKBB med de kommunala bostadstilläggen och att bidragen i sin helhet utgår ur statskassan.

Utskottet har ovan uttalat sig för en mera fullständig samordning av bostadsbidragssystemen på sikt. Det är emellertid inte nu lämpligt att förorda en längre gående samordning än vad som föreslagits i propositionen. Motionerna avstyrks.

Utskottet

Finansutskottet ansluter sig till vad civilutskottet sålunda anfört. Vad civilutskottet anfört om det fortsatta utredningsarbetet beträffande samordning mellan systemen för statskommunala bostadsbidrag och kommunalt bostadstillägg till folkpension bör ges regeringen till känna.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen avslår motionen 1978/79: 788 yrkandet 19 såvitt nu är i fråga och som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om fortsatt utredningsarbete rörande samordning mellan systemen för statskommunala bostadsbidrag och kommunalt bostadstillägg till folkpension,
2. att riksdagen med avslag på motionerna 1978/79: 1065 yrkandet 1 och 1978/79: 2307 yrkandet 3 godkänner den ändring av statens andel av kostnaderna för statskommunala bostadsbidrag till barnfamiljer m. fl. och till vissa folkpensionärer m. fl. som förordats i propositionen.

2. Motion om utredning av omfattningen och stödgivningen m. m. av idrotts- och friluftsanläggningar i bostadens närhet. I motionen 2352 av Rolf Rämngård m. fl (c) yrkandet 3 hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller om utredning av frågan om omfattningen och stödgivningen m. m. av idrotts- och friluftsanläggningar i bostadens närhet.

Motionärerna erinrar om att det finns regler om vilka anläggningar som skall finnas i bostadens grannskap och vad som får räknas in som stödberättigat i den statliga bostadslångivningen. Beträffande idrotts- och friluftsanläggningar i bostadsmiljön behövs enligt motionärerna nya råd och rekommendationer om vad som skall räknas in i låneunderlaget. Bostadsstyrelsen bör därför ges i uppdrag att i samråd med naturvårdsverket närmare utreda frågan.

Yttrande

Civilutskottet har i yttrandet CU 1978/79: 3 y anfört följande:

I bilaga till detta yttrande har sammanfattningsvis redogjorts för de regler som gäller för belåning av lokaler m. m. i den mån dessa regler faller inom civilutskottets beredningsområde. Som framgår av bilagan kan under särskilda förutsättningar statligt finansiellt stöd utgå för bostadskomplement för motion och rekreation. Regeringen har uppdragit åt bostadsstyrelsen att meddela föreskrifter bl. a. om låneunderlag och pantvärde. Bostadsstyrelsen följer fortlöpande dessa frågor. Utskottet har förutsatt att därvid kan beaktas de berättigade anspråk som kan ställas på stöd för åtgärder inom en grannskapsenhet e. d. Mot bakgrund härav finns inte tillräcklig anledning att föreslå att en särskild utredning görs om ändring av nu gällande bestämmelser i detta avseende. Civilutskottet föreslår att finansutskottet avstyrker motionen 2352 yrkandet 3.

Utskottet

Finansutskottet ansluter sig till civilutskottets ställningstagande och hemställer

att riksdagen avslår motionen 1978/79: 2352 yrkandet 3.

H. KOMMUNDEPARTEMENTET

1. **Ersättning för verksamhet vid räddningstjänst m. m. Kommunal beredskap.** Regeringen har i propositionen 95 bilaga 7 (kommundepartementet) under punkterna 1.1 och 1.2 (s. 1—4) föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1. lag om ändring i brandlagen (1974: 80)
2. lag om ändring i lagen (1964: 63) om kommunal beredskap.

De vid propositionen fogade lagförslagen är av följande lydelse:

Förslag till

Lag om ändring i brandlagen (1974: 80)

Härigenom föreskrivs att 21 § brandlagen (1974: 80) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

21 §¹

Kommun är berättigad till ersättning av statsmedel för kostnad för

1. räddningstjänst med anledning av skogsbrand, om räddningstjänsten ej avsett att avvärja eller begränsa skada på egendom som kommunen äger eller innehar,

2. räddningstjänst med anledning av oljeutflöde till havs eller i kustvattnen, Vänern, Mälaren, Göta Älv, Trollhätte kanal eller Södertälje kanal,

3. sanering av oljeskada som har uppstått till följd av utflöde som avses under 2.

1. räddningstjänst med anledning av oljeutflöde till havs eller i kustvattnen, Vänern, Mälaren, Göta Älv, Trollhätte kanal eller Södertälje kanal,

2. sanering av oljeskada som har uppstått till följd av utflöde som avses under 1.

Ersättning enligt första stycket utgår endast för den del av kostnaden som överstiger ett av regeringen fastställt belopp.

Kommun är vidare berättigad till ersättning av statsmedel för kostnad för räddningstjänst vid annat nödläge efter vad regeringen i varje särskilt fall bestämmer.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1980. I fråga om kostnad som har uppstått före nämnda dag gäller äldre bestämmelser.

¹ Senaste lydelse 1975: 96.

Förslag till**Lag om ändring i lagen (1964: 63) om kommunal beredskap**

Häri genom föreskrivs att 16 § lagen (1964: 63) om kommunal beredskap¹ skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

16 §

Har kommun jämlikt 7 § upprättat särskild plan, som godkänts av länsstyrelsen, *äger* kommunen *erhålla* statsbidrag med 90 procent eller den större del av planläggningskostnadens belopp som regeringen medger, *allt i den mån kostnaden kan anses skälig*. När plan första gången upprättas, *skall planläggningskostnaden* beräknas efter grunder som regeringen fastställer. *Kommunen äger dock erhålla statsbidrag enligt första punkten, om kommunen gör framställning därom till länsstyrelsen inom två månader från den dag då kommunen fick del av förordnandet om planläggningen.*

Vad i första stycket sägs om kommun tillämpas *på motsvarande sätt* i fråga om landstingskommun. Landstingskommun *äger dock erhålla* statsbidrag, även om planen ej har underställts länsstyrelsen för godkännande.

Har kommun jämlikt 7 § upprättat särskild plan, som godkänts av länsstyrelsen, *har* kommunen *rätt till* statsbidrag med 90 procent eller den större del av planläggningskostnadens belopp som regeringen medger. *Planläggningskostnaden skall* beräknas efter grunder som regeringen fastställer. *Om kommunen gör framställning därom till länsstyrelsen inom två månader från den dag då kommunen fick del av förordnandet om planläggningen, skall statsbidraget dock beräknas efter de redovisade planläggningskostnaderna, i den mån dessa kan anses skäliga. Kommun har ej rätt till statsbidrag för revision av beredskapsplan.*

Vad i första stycket sägs om kommun tillämpas *också* i fråga om landstingskommun. Landstingskommun *har dock rätt till* statsbidrag, även om planen ej har underställts länsstyrelsen för godkännande.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1980. I fall där länsstyrelsen före nämnda dag har förordnat om revision av kommunal eller landstingskommunal beredskapsplan tillämpas äldre bestämmelser.

Finansutskottet tillstyrker i enlighet med civilutskottets yttrande regeringens förslag och hemställer

att riksdagen

1. antar vid propositionen som bilaga 7.1 fogat förslag till lag om ändring i brandlagen (1974: 80),
2. antar vid propositionen som bilaga 7.2 fogat förslag till lag om ändring i lagen (1964: 63) om kommunal beredskap.

¹ Lagen omtryckt 1977: 417.

2. Åtgärder för att förebygga jordskred, m. m. Regeringen har under punkten 2 (s. 4—5) förordat att de kostnader för åtgärder som kan bli nödvändiga för att förebygga jordskred t. v. får belasta anslaget för oförutsedda utgifter.

Finansutskottet föreslår, i enlighet med civilutskottets yttrande, att vad kommunministern anfört till regeringsprotokollet får grunda ett motsvarande medgivande från riksdagens sida.

Utskottet hemställer

att riksdagen godkänner vad som i propositionen anförts om finansieringen av kostnader för åtgärder som kan bli nödvändiga för att förebygga jordskred.

3. Ersättning för verksamhet vid räddningstjänst m. m. Regeringen har under punkten 3 (D 3 s. 6) föreslagit riksdagen att till Ersättning för verksamhet vid räddningstjänst m. m. för budgetåret 1979/80 under femtonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4 900 000 kr.

Finansutskottet tillstyrker i enlighet med civilutskottets yttrande regeringens förslag och hemställer

att riksdagen till *Ersättning för verksamhet vid räddningstjänst m. m.* för budgetåret 1979/80 under femtonde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 4 900 000 kr.

4. Bidrag till kostnader för kommunal beredskap. Regeringen har under punkten 3 (D 4 s. 6—7) föreslagit riksdagen att till Bidrag till kostnader för kommunal beredskap för budgetåret 1979/80 under femtonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 900 000 kr.

Finansutskottet tillstyrker i enlighet med civilutskottets yttrande regeringens förslag och hemställer

att riksdagen till *Bidrag till kostnader för kommunal beredskap* för budgetåret 1979/80 under femtonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 900 000 kr.

Stockholm den 3 maj 1979

På finansutskottets vägnar

BJÖRN MOLIN

Närvarande: Björn Molin (fp), Kjell-Olof Feldt (s), Knut Johansson (s), Torsten Gustafsson (c), Paul Jansson (s), Arne Pettersson (s), Anton Fågelsbo (c), Arne Gadd (s), Knut Wachtmeister (m), Per-Axel Nilsson (s), Rolf Rämgård (c), Anita Gradin (s), Olle Wästberg i Stockholm (fp), Rune Rydén (m) och Axel Kristiansson (c).

dock att Karin Flodström (s) ersatt Paul Jansson (s) vid B—H.

Reservationer

vid A DEN KOMMUNALA EKONOMIN

Reservation 1 beträffande *redogörelse för kommunalekonomiska konsekvenser av framlagda propositioner m. m.* — i vad avser utskottets motivering — av Kjell-Olof Feldt, Knut Johansson, Paul Jansson, Arne Petersson, Arne Gadd, Per-Axel Nilsson och Anita Gradin (alla s) som anser att den del av utskottets yttrande som på s. 8 börjar med "Vad gäller" och på s. 9 slutar med "yrkandet 5" bort ha följande lydelse:

Vad gäller kravet i motionen 2306 att också finansieringsvägar skall anvisas har utskottet svårt att förstå förslaget's innebörd. Om motionärerna enbart avser att riksdagen bör ta ställning till huruvida statsbidrag skall utgå för verksamheten sker detta uppenbarligen redan i dag. Antingen fattar riksdagen beslut om att statsbidrag skall utgå eller också får kommunerna själva svara för finansieringen. Om motionärernas syften inte sträcker sig längre än så har yrkandet uppenbarligen inget reellt innehåll. Om motionärerna däremot menar att riksdagen skall ange hur kommunerna bör välja mellan olika finansieringsalternativ innebär yrkandet ett kraftigt ingrepp i den kommunala självstyrelsen. Med det anförda avstyrker utskottet motionen 1706 och motionen 2306 yrkandet 5.

Reservation 2 beträffande *riktlinjer för en reformering av statsbidragsgivningen till kommuner och landstingskommuner* av Knut Wachtmeister (m) och Rune Rydén (m) som anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 10 som börjar med "Utskottet delar" och slutar med "skall utgå" bort utgå,

dels den del av utskottets yttrande som på s. 11 börjar med "Utskottet tillstyrker" och på s. 12 slutar med "en fyraårsperiod" bort ha följande lydelse:

Utskottet tillstyrker en utbyggnad av skatteutjämningsystemet som vid full utbyggnad innebär ökade bidrag med ca 2,9 miljarder kr. jämfört med vad som betalas ut innevarande år. Utskottet avstyrker därmed motionen 2307 yrkandet 1 med förslag om en utbyggnad av skatteutjämningsystemet med 2 874 milj. kr. för vardera av åren 1980 och 1981.

Utskottet anser emellertid i likhet med vad som anförs i motionen 2306 att genomförandet av det reformerade systemet för kommunal skatteutjämnning bör ske etappvis under en fyraårsperiod i stället för under en tvåårsperiod som regeringen föreslagit. För det första sprider man därvid kommunalskattesänkningen under en längre period och undviker därigenom den avsevärda stimulansen av den privata konsumtionen som ett snabbare genomförande med ty följande krav på större årliga kommunalskattesänkningar skulle innebära. Detta framstår enligt vår mening som nödvändigt med tanke på det begränsade utrymmet för privat konsumtionsökning fram till 1983. En sådan förlängning av genomförandetiden

fordrar utarbetandet av andra övergångsbestämmelser än de av regeringen förordade. Det bör enligt utskottet uppdragas åt regeringen att förelägga höstriksdagen ett reviderat förslag i detta hänseende.

dels den del av utskottets yttrande som på s. 12 börjar med "I motionen 2306" och på s. 13 slutar med "andra utskott" bort ha följande lydelse:

I motionen 2306 yrkandet 2 föreslås riksdagen besluta att den kommunala utdebiteringen skall sänkas i motsvarande mån som de kommunala skatteutjämningsbidragen ökar i enlighet med vad som i motionen anförts.

Förslaget till nytt skatteutjämningsystem innebär sammantaget ett minskat utdebiteringsbehov motsvarande 1,16 kronor per skattekrona. Det motsvarar ca 4 procent av de totala kommunalskatterna. För ett tjugotal kommuner i södra och mellersta Sverige innebär förslaget ett minskat utdebiteringsbehov på 2 kronor per skattekrona. Kalmar, Skaraborgs och Kronobergs län får bidragsökningar motsvarande resp. 2,75, 2,57 och 2,55 kronor per skattekrona. För kommunal- och landstingsskatten sammantagna innebär förslaget i mer än 100 av landets kommuner ett minskat utdebiteringsbehov på mer än 2 kronor per skattekrona och för 16 kommuner överstiger effekten 3 kronor per skattekrona.

Det framhålls i propositionen att "de ökade bidrag som genom den nu föreslagna reformen kommer kommuner och landstingskommuner till del inte får användas till att driva upp den kommunala verksamhetens volymexpansion utöver den riktpunkt som angavs i överenskommelsen. Som jag har framhållit i det föregående utgår jag ifrån att man i de kommuner och landstingskommuner som genom reformen får ett avsevärt inkomstillskott kraftfullt utnyttjar möjligheterna att sänka skattesatserna." Föredraganden säger sig ha övervägt att som bidragsvillkor kräva att en viss del av de ökade bidragen används till skattesänkning men har avstått från detta eftersom genomförandet fördelas på två år.

Enligt utskottets bedömning framstår det som utomordentligt anmärkningsvärt att regeringen återigen nöjer sig med att uttala allmänna förhoppningar. Det är en dålig metod för att begränsa någons utgifter att tillföra denne mer pengar. Regeringens passivitet är desto mer anmärkningsvärd med hänsyn till beräkningarna i 1978 års långtidsutredning om behovet av ökade kommunala utdebiteringar inom ramen för den antagna kommunala konsumtionsökningen på 2,8 procent per år. Enligt utredningen skulle behovet av ökad utdebitering 1978—1983 uppgå till 1 krona per skattekrona från 1978 års nivå. Det har därvid antagits, att statsbidragens andel av de kommunala konsumtionsutgifterna skulle sjunka från 34 procent till 30 procent.

1979 höjdes den kommunala utdebiteringen med i genomsnitt 0,31 krona per skattekrona. Det kvarstående utdebiteringsbehovet skulle då uppgå till knappt 0,70 kronor per skattekrona. Att i det läget, utan tvingande krav på motsvarande kommunala skattesänkningar, genom skatteutjämningsystemet öka kommunernas inkomster med vad som motsvarar 1,16 kronor per skattekrona under loppet av två år förefaller milt sagt vådligt. Risken måste bedömas som avsevärd för att man stimulerar fram en snabbare snarare än en långsammare kommunal konsumtionsökning. Särskilt stor är givetvis risken härför i de kommuner, där

förslaget motsvarar bidragsökningar överstigande 2 kronor på primär- och sekundärkommunerna sammantagna.

Det är enligt utskottets bedömning, mot bakgrund av det ekonomiska framtidsperspektiv som 1978 års långtidsutredning representerar, statsmakternas skyldighet att medverka till att den kommunala konsumtionsökningen håller sig innanför resursutrymmets gränser. Risken för nya och allvarliga balansrubbnings i samhällsekonomin måste i annat fall betraktas som överhängande. Utskottet anser att detta förutsätter att bidragsvillkoren ges en sådan utformning, att de ökade bidragen används till skattesänkningar.

Kravet på skattesänkningar bör i princip få en sådan utformning, att den genomsnittliga kommunala skattesänkningen fram till 1983 bör uppgå till 0,70 kronor per skattekrona enligt följande:

Utrymme för sänkt utdebitering genom ökad skatte- utjämning	1,16 kr/skr
Utdebiteringsmarginal för kommunal konsumtions- ökning	./.. 0,46 kr/skr
Utdebiteringssänkning	0,70 kr/skr

Vad som här benämnts utdebiteringsmarginal för kommunal konsumtionsökning har satts lägre än till de 0,70 kronor per skattekrona, som motsvarar behovet av kommunal utdebiteringshöjning enligt långtidsutredningen. Motiven härför är två: Dels anser utskottet att en årlig kommunal konsumtionsökning på 2,8 procent måste ses snarare som en övre gräns än som ett mål, dels måste det matematiskt framräknade kravet på skattesänkningar vara förenat med dispensmöjligheter för t. ex. kommuner som under lång tid avstått från utdebiteringshöjningar.

Kravet på utdebiteringssänkningar måste givetvis beräknas separat för varje kommun och landstingskommun för sig så att kravet på sänkt utdebitering ökar i motsvarande mån som utrymmet för en utdebiteringssänkning ökar genom ökade skatteutjämningsbidrag. Det torde vidare vara nödvändigt att sätta vad som här kallats utdebiteringsmarginalen något högre för landstingskommunerna än för primärkommunerna med tanke på bl. a. sjukvårdens behov. Det bör uppdragas åt regeringen att i samråd med Kommunförbundet och Landstingsförbundet utarbeta preciserade regler i ifrågavarande hänseende för slutligt godkännande av höstriksdagen. Utskottet bifaller motionen 2306 yrkandet 2.

dels utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande riktlinjer för en reformering av statsbidragsgivningen till kommuner och landstingskommuner att riksdagen med anledning av propositionen 1978/79: 95 såvitt nu är i fråga och motionen 1978/79: 2371 yrkandet 1, med avslag på motionerna 1978/79: 338, 1978/79: 2307 yrkandena 1 och 2 och 1978/79: 2373 yrkandet 1 samt med bifall till motionen 1978/79: 2306 yrkandena 1 och 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

Reservation 3 beträffande riktlinjer för en reformering av statsbidrags-givningen till kommuner och landstingskommuner — i vad avser utskottets motivering — av Kjell-Olof Feldt, Knut Johansson, Paul Jansson, Arne Pettersson, Arne Gadd, Per-Axel Nilsson och Anita Gradin (alla s) som anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar med "Utrymme för" och på s. 8 slutar med "kommunala utgifter" bort ha följande lydelse:

Utrymme för utbyggnad av den kommunala verksamheten m. m.

Den kommunala verksamheten är av grundläggande betydelse för medborgarnas sociala välfärd. På kommuner och landstingskommuner har successivt lagts ett allt större ansvar för t. ex. utbildning, omvårdnaden om de svaga grupperna i samhället, åtgärder för social utjämning etc. Detta har lett till en snabb tillväxt av den kommunala verksamheten och av de kommunala utgifterna.

De uttalanden om den kommunala utgiftsexpansionen som görs i propositionen präglas enligt utskottets uppfattning alltför mycket av inställningen att en begränsning av de kommunala anspråken är särskilt lämplig av tillgängliga alternativ för beskärning av de samlade resursanspråken i samhället.

De ekonomiska resurserna i vårt land är förvisso ansträngda. Under de närmaste åren måste stora investeringsbehov på skilda samhällssektorer tillgodoses, ett statligt budgetunderskott av närmast enorma mått måste successivt nedbringas, etc. Utskottet finner det dock felaktigt att i sammanhanget behandla den kommunala sektorn som en restpost där beskärningen till slut måste göras. Det kan enligt utskottets mening inte accepteras att de svagaste och mest utsatta i samhället får betala priset för tre års misslyckad ekonomisk politik. Detta skulle bli följden om kraven på återhållsamhet ensidigt riktas mot den kommunala sektorn.

Det ter sig i och för sig ofrånkomligt att den kommunala verksamheten expanderar i långsammare takt än vad som varit fallet under de senaste åren. I sammanhanget vill utskottet erinra om att i den överenskommen som träffades mellan regeringen och de båda kommunförbunden år 1978 angavs att riktpunkten för den kommunala konsumtionens volymökning borde vara 3 % per år under 1979 och 1980. Det måste dock klargöras att när utrymmet för kommunal expansion diskuteras måste detta ske utifrån en avvägning mellan de angelägna behov som i princip bara kan tillgodoses genom kommunal verksamhet och andra resursanspråk. Det finns anledning påpeka att långtidsutredningens bas-kalkyl visar att den kommunala konsumtionen behöver öka med 1,8 % per år enbart för att bibehålla nu gällande standardnivå och fullgöra beslutade åtaganden. Utskottet vill vidare erinra om att i den nämnda överenskommelsen enighet nåtts om att en utbyggnad av barnomsorg, äldreomsorg och långtidssjukvård skall prioriteras.

I propositionen diskuteras medel för att begränsa den kommunala utgiftsexpansionen. Problemet är att finna instrument för den nödvändiga avvägningen mellan olika behov som medborgarna vill ha tillgodosedda och det samhällsekonomiska utrymme som finns tillgängligt för att

tillgodose behoven. Därvid har enligt utskottets mening kommuner och landstingskommuner de bästa förutsättningarna att själva avgöra vilka behov som i första hand bör tillgodoses och de bör också i stor utsträckning ha det direkta ansvaret för de prioriteringar som görs. Ansvaret för att olika sektorer (inkl. den kommunala sektorn) resursanspråk ryms inom det totalt tillgängliga utrymmet måste ytterst falla på statsmakterna.

Statsmakterna har genom sina beslut bidragit till den kommunala utgiftsexpansionen och kommer att göra så också i framtiden.

dels den del av utskottets yttrande på s. 10 som börjar med "Föredraganden framhåller" och slutar med "inriktade tjänsterna" bort ha följande lydelse:

Föredraganden framhåller att även om ökade avgifter inte tillför kommunerna och landstingskommunerna kraftigt ökade inkomster, är det viktigt att se till att avgiftsinkomsterna inte holkas ur utan att de följer kostnadsutvecklingen. Utskottet kan instämma i detta uttalande. Däremot anser utskottet föredragandens uttalanden beträffande användningen av avgifter som styrmedel för inriktningen och omfattningen av den kommunala verksamheten alltför allmänt hållna för att det skall vara möjligt att ta ställning till dem. Utskottet vill i sammanhanget endast framhålla att utskottet finner det principiellt felaktigt att använda avgifter för att minska efterfrågan på kommunala tjänster som tillgodoser väsentliga sociala behov.

vid C SOCIALDEPARTEMENTET

Reservation 4 beträffande punkten 7. *Bidrag till kommunala nykterhetsnämnder m. m.* av Kjell-Olof Feldt, Knut Johansson, Arne Pettersson, Arne Gadd, Per-Axel Nilsson, Anita Gradin och Karin Flodström (alla s) som anser att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

Finansutskottet instämmer i socialutskottets ställningstagande. Utskottet tillstyrker följaktligen att, som föreslås i motionen 2369 yrkandet 1 och motionen 2371 yrkandet 5, bidragen till alkoholpolikliniker och vårdcentraler för narkotikamissbrukare samt till försöksverksamhet med nytillkommande alkoholpolikliniker bibehålls. Propositionen avstyrks i motsvarande del. Regeringens övriga förslag under denna punkt tillstyrker utskottet.

Eftersom riksdagen nu har att göra en samlad bedömning av statsbidragsgivningen till kommuner och landstingskommuner finner utskottet det inte rimligt att begära förslag från regeringen som skulle innebära att de beslut som nu fattas på någon eller några punkter skulle behöva ändras i höst. Utskottet avstyrker därför yrkandet 2 i motionen 2369.

Utskottet hemställer

att riksdagen

1. med anledning av propositionen och med bifall till motionerna 1978/79: 2369 yrkandet 1 och 1978/79: 2371 yrkandet 5 god-

känner vad utskottet anfört om slopande av vissa statsbidrag till kommunernas nykterhetsvård,

2. avslår motionen 1978/79: 2369 yrkandet 2.

Reservation 5 beträffande punkten 9. *Motion om statsbidrag till den kommunala barnomsorgen* av Kjell-Olof Feldt, Knut Johansson, Arne Pettersson, Arne Gadd, Per-Axel Nilsson, Anita Gradin och Karin Flodström (alla s) som anser att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

Med hänvisning till vad som anförts i avvikande mening till socialutskottets yttrande SoU 1978/79: 5 y vill finansutskottet för sin del anföra följande.

Utskottet tillstyrker under en senare punkt i betänkandet förslaget i motionen 1978/79: 2371 att endast den faktiska utbyggnaden av barnomsorgen och inte jämväl antalet barn skall beaktas i skatteutjämnings-systemet. Detta innebär ett verksamt stöd till kommunerna i deras strävanden att fullfölja den överenskomna utbyggnaden av barnomsorgen. Enligt utskottets mening behövs därutöver ytterligare insatser om man skall kunna genomföra den ambitiösa utbyggnadsplan som beslöts under 1975/76 års riksmöte. Kommunernas kostnader för den planerade utbyggnaden utgör en betydande belastning på den kommunala ekonomin. Utskottet anser därför att en höjning av statsbidragen är befogad. Ett beslut härom med den innebörd som föreslås i motionen 1978/79: 2371 skulle också redan nu kunna påverka kommunerna att skynda på utbyggnaden av barnomsorgens olika former. Utskottet tillstyrker därför yrkandet 3 i motionen 1978/79: 2371.

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79: 2371 yrkandet 3 uttalar att statsbidragen för daghem, fritidshem och familjedaghem skall höjas med 10 % fr. o. m. den 1 juli 1980.

vid **D** BUDGETDEPARTEMENTET

Reservation 6 beträffande punkten 1. *Lag om skatteutjämningsbidrag* i vad avser *behandlingen av kostnaderna för barnomsorgen inom skatteutjämningsystemet* av Kjell-Olof Feldt, Knut Johansson, Arne Pettersson, Arne Gadd, Per-Axel Nilsson, Anita Gradin och Karin Flodström (alla s) som anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 41 börjar med "I propositionen" och på s. 42 slutar med "yrkandet 2" bort ha följande lydelse:

Med hänvisning till vad som anförts i en avvikande mening till socialutskottets yttrande SoU 1978/79: 5 y vill finansutskottet framhålla att skatteutjämningsystemet bör utformas så att det bidrar till en utjämnning av kostnaderna för barnomsorgen och också så långt möjligt stimu-

lerar kommunerna till en fortsatt utbyggnad av denna verksamhet. Endast delvis tillgodoses dessa önskemål i propositionen. Genom att också ta hänsyn till det faktiska antalet barn i de ifrågavarande åldersgrupperna kan kommuner via skatteutjämningsystemet erhålla tillskott av skatteunderlag oavsett i vilken utsträckning man faktiskt byggt ut barnomsorgen. Enligt utskottets mening bör man i stället välja en metod för utjämnning av kommunernas nettokostnader för daghem, fritidshem och familjedaghem som direkt anknyter till det faktiskt utnyttjade antalet platser i barnomsorgen. Utskottet ansluter sig därför till motionsyrkandet (yrkandet 2 i motionen 1978/79: 2371) och avstyrker således regeringsförslaget i motsvarande del.

dels utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *behandlingen av kostnaderna för barnomsorgen inom skatteutjämningsystemet* att riksdagen med bifall till motionen 1978/79: 2371 yrkandet 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Reservation 7 beträffande punkten 1. *Lag om skatteutjämningsbidrag* i vad avser *lag om skatteutjämningsbidrag* av Knut Wachtmeister (m) och Rune Rydén (m) som — under förutsättning av bifall till reservationen 2 — anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 43 börjar med "Beträffande *genomförandet*" och på s. 44 slutar med "kommuns delning" bort ha följande lydelse:

Beträffande *genomförandet* av skatteutjämningsreformen har utskottet redan under punkten A i detta betänkande tillstyrkt den i motionen 2306 föreslagna fyraåriga införandeperioden.

Reglerna för hur bidrag skall beräknas under den i propositionen föreslagna tvååriga införandeperioden finns angivna i lagförslagets övergångsbestämmelser. I enlighet med motionen 2306 yrkandet 3 bör riksdagen nu avslå regeringens lagförslag och hos regeringen hemställa om nytt förslag till höstriksdagen grundat på att reformen skall genomföras etappvis under fyra år.

dels utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *lag om skatteutjämningsbidrag* att riksdagen avslår vid propositionen som bilaga 3.1 fogat lagförslag och motionen 1978/79: 2370 och med bifall till motionen 1978/79: 2306 yrkandet 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Reservation 8 beträffande punkten 3. *Skatteutjämningsbidrag till kommunerna m. m.* av Knut Wachtmeister (m) och Rune Rydén (m) som — under förutsättning av bifall till reservationen 2 — anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 47 börjar med "Utskottet har" och på s. 48 slutar med "yrkandet 4" bort ha följande lydelse:

Utskottet har under punkten A i detta betänkande tillstyrkt förslaget i motionen 2306 att reformen skall införas etappvis under fyra år. Utskottet tillstyrker följaktligen att det i motionen 2306 yrkandet 4 föreslagna anslaget anvisas och avstyrker regeringens förslag.

dels utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79: 2306 yrkandet 4 och med avslag på propositionen till *Skatteutjämningsbidrag till kommunerna m. m.* för budgetåret 1979/80 anvisar ett förslagsanslag av 4 965 000 000 kr.

Reservation 9 beträffande punkten 5. *Kompensation till kommuner m. fl. i anledning av 1974 års skattereform* av Knut Wachtmeister (m) och Rune Rydén (m) som anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 49 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "yrkandet 3" bort ha följande lydelse:

År 1977 träffades en överenskommelse mellan regeringen och kommun- och landstingsförbunden om att så långt som möjligt begränsa de kommunala utdebiteringshöjningarna för 1978. Inte desto mindre kom kommunalskattehöjningen i genomsnitt att uppgå till 1,86 kr./skr., vilket är den största höjningen någonsin. I juni 1978 träffades en ny överenskommelse. För första gången enades parterna härvid om en specificerad riktpunkt för den kommunala konsumtionens volymökning. Denna borde vara 3 % per år 1979 och 1980. Den prognos som redovisades i finansplanen avseende den kommunala konsumtionsökningen innebar att denna skulle komma att uppgå till 3,5 % för 1979. Mot den bakgrunden uttalade budgetministern förhoppningen "att kommuner och landsting kommer att vara ytterligt återhållsamma med nya utgiftsåtaganden under 1979 för att inte avvika från de överenskomna riktlinjerna för volymutvecklingen". "Det kommunala budgetarbetet inför 1980 bör givetvis också ges en sådan inriktning att överenskommelsen följs", hette det vidare.

I den reviderade nationalbudgeten (prop. 1978/79: 150) beräknas nu den kommunala konsumtionsökningen för år 1979 bli ca 4 %. Någon anpassning till kravet på en dämpad volymexpansion tycks över huvud taget inte ha skett 1978 och 1979.

Enligt utskottets bedömning är därför en kraftigare reaktion från statsmakternas sida motiverad. En omprövning av gjorda transfereringsåtaganden gentemot kommunerna bör komma till stånd.

Förra årets överenskommelse med kommunerna avsåg transfereringar under 1979. Kommunerna har kalkylerat in dessa i sina budgetar. Där emot bör enligt utskottets uppfattning på det sätt som föreslås i motionen 1108 den kommunala konsumtionens utveckling för år 1980 påverkas genom att de statliga transfereringarna skärs ned med ett belopp motsvarande 0,5 % av den kommunala konsumtionen eller 450 milj. kr.

Denna reduktion kan lämpligen ske under förevarande anslag. Utskottet tillstyrker således motionen 1108 yrkandet 3.

dels utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79: 1108 yrkandet 3 och med avslag på propositionen 1978/79: 100 bilaga 11 punkten D 4 till *Kompensation till kommuner m. fl. i anledning av 1974 års skattereform* för budgetåret 1979/80 anvisar ett förslagsanslag av 1 730 000 000 kr.

vid F JORDBRUKSDEPARTEMENTET

Reservation 10 beträffande punkten 1. *Bidrag till kommunala avloppsreningsverk m. m.* av Knut Wachtmeister (m) och Rune Rydén (m) som anser att

dels utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

I samband med att det speciella investeringsstöd som kommunerna nu har för uppförande av kommunala avloppsreningsverk upphör bör medlen överföras till skatteutjämnningssystemet. En förskjutning i statsbidragsgivningen från specialdestinerade bidrag till skatteutjämningsbidrag bör också som KEU 76 konstaterar leda till att ansvaret för prioriteringar mellan olika kommunala verksamheter i ökad grad kommer att åvila de kommunala beslutsinstanserna. En minskad specialdestinerad bidragsgivning bör därmed öka förutsättningarna för att den kommunala servicen anpassas till lokala förhållanden och prioriteringar.

Finansutskottet vill framhålla att regeringens förslag till avveckling av statsbidragen till de kommunala avloppsreningsverken i sin nuvarande generella utformning inte innebär att ambitionsnivån när det gäller de kommunala vattenvårdsfrågorna får sänkas.

Finansutskottet vill i likhet med chefen för jordbruksdepartementet också peka på de möjligheter som kan finnas att i vissa fall finansiera utbyggnad av reningsverk med beredskapsmedel.

Med det ovan anförda avstyrker finansutskottet motionerna 2351 (c) yrkandet 2 och 2371 (s) yrkandet 4 och tillstyrker de riktlinjer som förordats i propositionen i fråga om det framtida statliga stödet till kommunala avloppsanläggningar.

dels utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. med avslag på motionerna 1978/79: 2351 yrkandet 2 och 1978/79: 2371 yrkandet 4 godkänner de riktlinjer som förordats i propositionen i fråga om det framtida statliga stödet till kommunala avloppsanläggningar.

Särskilda yttranden

1. av Knut Wachtmeister (m) och Rune Rydén (m) som — vid *A* *be-
träffande redogörelse för kommunalekonomiska konsekvenser av fram-
lagda propositioner m. m.* — anför:

Redan 1975 väcktes en moderatmotion (1975: 682) med krav på att varje proposition som berör kommunernas ekonomi också skall åtföljas av en redogörelse av de kommunalekonomiska konsekvenserna. Riksdagen beslöt den gången att överlämna motionen till kommunalekonomiska utredningen.

Det är mycket glädjande att våra tankegångar som nu upprepas i motionerna 1706 och 2306 yrkande 5 på ett helt annat sätt än tidigare tycks ha vunnit gehör.

Då även kravet i motion 2306 om anvisandet av finansieringsvägar för av riksdagen beslutade kommunala reformer har fått en relativt positiv skrivning finner vi inte anledning att reservera oss trots att utskottet rent formellt avslår motionerna.

2. av Knut Wachtmeister (m) och Rune Rydén (m) som — vid *A* *be-
träffande lagstiftning om det kommunala skatteuttaget* — anför:

I motion 411 (m) som väcktes under den allmänna motionstiden krävs att en beredning tillsätts med uppdrag att framlägga ett förslag om lagstadgat kommunalt skattetak.

Vid behandling av motionen har finansutskottet endast påtalat de negativa konsekvenserna som ett sådant beslut skulle få för den kommunala självstyrelsen och för samspelet mellan stat och kommun.

Vi vill emellertid understryka att föredragande statsråd i propositionen 1978/79: 95 konstaterar att erfarenheterna av hittills gjorda frivilliga överenskommelser om en dämpad kommunal expansionstakt varit något blandade samt att en lagstiftning om det kommunala skatteuttaget kan komma att få förnyad aktualitet. Det förhållandet att den kommunala expansionen för 1979 synes bli hela 4 % i stället för överenskomna 3 % och bara för några månader sedan beräknade 3½ % understryker enligt vår uppfattning ytterligare det allvarliga i vad som sägs härom i propositionen.

Skatteutskottets yttrande

1978/79: 5 y

över propositionen 1978/79: 95 om den kommunala ekonomin jämte motioner

Till finansutskottet

Finansutskottet har begärt yttrande från skatteutskottet över propositionen 1978/79: 95 om den kommunala ekonomin jämte motioner.

I de med anledning av propositionen väckta motionerna torde endast två yrkanden beröra utskottets ämnesområde, nämligen yrkandet 3 i motionen 1978/79: 2351 av Alvar Andersson m. fl. (c) och yrkandet 2 i motionen 1978/79: 2373 av Lars Werner m. fl. (vpk). Det förstnämnda yrkandet innehåller en begäran om riksdagsskrivelse angående fortsatt utredning beträffande beskattningen av juridiska personer medan det senare yrkandet avser en begäran om en parlamentarisk utredning om övergång till en progressiv statskommunal enhetsskatt.

Det nämnda yrkandet i motionen 2351 motiveras med att företagskatteberedningen föreslog en fast enhetlig statsskattesats för juridiska personer och därmed slopande av den kommunala utdebiteringen men att budgetministern med hänvisning till de komplikationer som redovisas i propositionen anser att förslaget i denna del tills vidare bör lämnas utan ställningstagande.

Frågan om de juridiska personernas beskattning inrymmer betydande problem, vilket framgår av såväl kommunalekonomiska utredningens och företagsskatteberedningens slutbetänkanden som de till dessa betänkanden fogade reservationerna. Enighet föreligger i stort sett om att de nu gällande reglerna medför olämpliga effekter från regionalpolitisk synpunkt, orättvisor kommunerna emellan och administrativa problem. De förslag till lösningar som diskuterats erbjuder både fördelar och nackdelar. Utan att ta ställning till de föreliggande förslagen anser utskottet frågan vara av sådan vikt att den inte bör förbigås vid prövningen av de kommunala beskattningsfrågorna. I enlighet härmed förordar utskottet att finansutskottet hemställer att frågan om de juridiska personernas beskattning blir föremål för fortsatt utredning. Därmed skulle yrkandet 3 i motionen 2351 i huvudsak vara tillgodosett.

Beträffande yrkandet 2 i vpk-motionen om utredning rörande en progressiv statskommunal enhetsskatt har utskottet tidigare uttalat att frågor av denna art bör prövas i samband med övriga förslag om beskattningens framtida utformning. Utskottet, som återkommer till denna

fråga vid behandlingen av prop. 1978/79: 160 om fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m. jämte motioner, finner att riksdagen inte bör ta ställning till denna fråga i förevarande sammanhang utan avstyrker bifall till yrkandet 2 i motionen 2373.

I fråga om de i propositionen framlagda förslagen inom beskattningsområdet finner utskottet att de huvudsakligen berör principfrågor utan omedelbar anknytning till skattelagstiftningen. Utskottet avstår från att i detta sammanhang gå in på frågor om den kommunala beskattningsrätten och vad därmed sammanhänger. I enlighet härmed begränsar utskottet sitt yttrande över propositionen till förslaget om slopande av statsbidrag till kommunernas kostnader för kommunala taxeringsrevisorer i punkten 2 av bilaga 3, avseende budgetdepartementets verksamhetsområde. Medel för sådana statsbidrag är beräknade inom det under åttonde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget Kostnader för årlig taxering m. m., en anslagspost som regelmässigt hänvisats till skatteutskottet för beredning.

Förslaget i propositionen innebär att bidrag inte skall utgå fr. o. m. 1980 års taxering. Bidrag utgick för budgetåret 1977/78 med 472 800 kr. till åtta kommuner. Slopandet av bidragen innebär inte att kommunerna fräntas dessa medel, utan att pengarna överförs till det allmänna skatteutjämnningssystemet. Möjligheten att förordna kommunala taxeringsrevisorer skall kvarstå.

Det föreslagna slopandet av statsbidraget för kommunala taxeringsrevisorer utgör ett led i den avveckling av en detaljreglerad bidragsgivning till kommunerna som kommunalekonomiska utredningen förordat. Då åtgärden inte kan anses begränsa kommunernas möjligheter att — om de finner det vara av värde — ändå förordna egna revisorer, anser skatteutskottet övervägande skäl tala för bifall till propositionen i denna del. Skatteutskottet förordar därför att finansutskottet hemställer att riksdagen godkänner vad budgetministern förordat i fråga om slopande av den särskilda statsbidragsgivningen för kommunala taxeringsrevisorer.

Stockholm den 3 april 1979

På skatteutskottets vägnar

ERIK WÄRNBERG

Närvarande: Erik Wärnberg (s), andre vice talmannen Tage Magnusson (m), Alvar Andersson (c), Valter Kristenson (s), Stig Josefson (c), Nils Hörberg (fp), Rune Carlstein* (s), Tage Sundkvist (c), Kurt Söderström (m), Hagar Normark (s), Johan Olsson* (c), Curt Boström (s), Holger Bergqvist (fp) och Bo Forslund (s).

* Ej närvarande vid yttrandets justering.

Lagutskottets yttrande**1978/79: 4 y**

över propositionen 1978/79: 95 om den kommunala ekonomin såvitt avser justitiedepartementets verksamhetsområde

Till finansutskottet

Finansutskottet har hemställt om lagutskottets yttrande över propositionen 1978/79: 95 om den kommunala ekonomin, såvitt gäller de delar av propositionen som hänför sig till lagutskottets beredningsområde, jämte ev. följdmotioner.

Lagutskottet får med anledning härav anföra följande.

I den till propositionen fogade bilagan 1, justitiedepartementets verksamhetsområde, uttalar departementschefen att han anser det nuvarande statsbidraget till kommun för kostnaderna för ersättning till medlare enligt lagen (1973: 650) om medling mellan samlevande inte längre skall utgå. På grund härav föreslår departementschefen att 4 § andra stycket i nämnda lag upphävs. Vidare föreslås en smärre ändring i 2 § andra stycket i lagen. De föreslagna lagändringarna har upptagits i ett till bilaga 1 fogat förslag till lag om ändring i lagen (1973: 650) om medling mellan samlevande.

Utskottet delar departementschefens uppfattning att det nuvarande statsbidraget för borgerlig medling bör upphöra. De föreslagna ändringarna i lagen om medling mellan samlevande föranleder ingen erinran från utskottets sida. Utskottet tillstyrker följaktligen att det till bilaga 1 fogade lagförslaget antas av riksdagen.

Stockholm den 3 april 1979

På lagutskottets vägnar

IVAN SVANSTRÖM

Närvarande: Ivan Svanström (c), Lennart Andersson (s), Stig Olsson (s), Martin Olsson (c), Elvy Nilsson (s), Bernt Ekinge (fp), Sonja Fredgardh (c), Åke Gillström (s), Bo Siegbahn (m), Ingemar Konradsson (s), Marianne Karlsson (c), Owe Andréasson (s), Anne-Marie Gustafsson (c), Bengt Silfverstrand (s) och Joakim Ollén (m).

Socialförsäkringsutskottets yttrande 1978/79: 1 y

över viss del av propositionen 1978/79: 95 om den kommunala ekonomin jämte motioner

Till finansutskottet

Genom beslut den 20 mars 1979 har finansutskottet hemställt om socialförsäkringsutskottets yttrande över propositionen 1978/79: 95 om den kommunala ekonomin i vad avser de delar av propositionen som hänför sig till utskottets beredningsområde jämte ev. motionsyrkanden i anslutning härtill.

Den del av propositionen som direkt berör socialförsäkringsutskottets ämnesområde behandlar frågan om statsbidrag till kommunala bostadstillägg till folkpension. Förslag om ändrade regler härför återfinns i bilaga 2 (Socialdepartementets verksamhetsområde). p. 1. Utskottet har ansett att yrkandena 3 och 4 i den med anledning av propositionen väckta motionen 1978/79: 2309 av Bo Turesson (m) har samband med den fråga utskottet skall yttra sig över. Vidare har under den allmänna motionstiden vid innevarande riksmöte väckts två motioner som rör kommunalt bostadstillägg till folkpensionärer och som har hänvisats till socialförsäkringsutskottet, nämligen motionen 1978/79: 313 av Lars Werner m. fl. (vpk) och motionen 1978/79: 399 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk), sistnämnda motion såvitt avser yrkandet 3. Med hänsyn till att motionsyrkandena avser frågor med direkt anknytning till ovannämnda förslag i propositionen har socialförsäkringsutskottet beslutat överlämna dem till finansutskottet. Yttrandet omfattar därför även dessa motionsyrkanden.

Kommunalt bostadstillägg kan utgå till den som uppbär folkpension i form av ålderspension, förtidspension eller änkepension och till kvinna som uppbär hustrutillägg. Kommunerna får själva bestämma grunderna för utgivande av bostadstillägg men är bundna av vissa bestämmelser om inkomstprövning. Dessa innebär att bostadstillägget minskas med en tredjedel av pensionärens årsinkomst vid sidan av folkpensionen (inkl. pensionstillskott) i den mån sidoinkomsten överstiger 1 500 kr. för den som är gift (3 000 kr. för makar tillhopa) och 2 000 kr. för ensamstående. För förtidspensionärer med partiell förtidspension gäller vissa särregler.

Samtliga kommuner i landet utger kommunalt bostadstillägg. Genom att kommunerna tillämpar olika grunder för beräkningen av bostadstilläggen, uppvisar tilläggen beloppsmässigt betydande variationer mellan kommunerna.

Av kostnaderna för de kommunala bostadstilläggen finansieras ca 85—90 % av kommunerna och återstoden av staten.

Fr. o. m. den 1 januari 1978 har folkpensionärer fått möjlighet att erhålla statskommunalt bostadsbidrag om detta ger högre bidrag än det kommunala bostadstillägget.

De kommunala bostadstilläggen och de statskommunala bostadsbidragen till folkpensionärer administreras av riks försäkringsverket och försäkringskassorna.

1976 års kommunalekonomiska utredning ansåg i sitt slutbetänkande (SOU 1977: 78) — liksom tidigare boende- och bostadsfinansieringsutredningarna i SOU 1975: 51—52 — att det var angeläget att på sikt nå en mer fullständig samordning mellan reglerna för kommunalt bostadstillägg och statskommunalt bostadsbidrag. I propositionen uttalar sig också chefen för budgetdepartementet för en sådan samordning och uppger att han kommer att ta initiativ till att en interdepartemental arbetsgrupp tillsätts med uppgift att utreda de tekniska förutsättningarna att inom en rimlig kostnadsram samordna systemen. Förslag till vissa omedelbara ändringar läggs emellertid fram i propositionen. Dessa är enligt uttalande i propositionen utformade så att de inte minskar möjligheterna till samordning i framtiden.

Avsikten med förslaget såvitt avser de kommunala bostadstilläggen är att tilläggen skall kunna höjas i kommuner som nu utger låga tilläggsbelopp och att man därmed skall kunna nå en större enhetlighet mellan kommunerna. Enligt förslaget bör detta åstadkommas genom att ett statsbidrag införs till kostnaderna för de kommunala bostadstilläggen enligt motsvarande regler som gäller för de statskommunala bostadsbidragen. Som villkor för statsbidrag bör gälla att kommunen genom kommunalt bostadstillägg täcker minst 80 % av bostadskostnaden upp till en övre hyresgräns som är densamma som gäller för statskommunala bostadsbidrag. I enlighet med förslag i årets budgetproposition skulle detta innebära 700 kr. per månad för ensamstående pensionär och 800 kr. per månad för makar fr. o. m. år 1980. Efter denna tidpunkt skall hyresgränserna för statsbidrag till kommunala bostadstillägg följa övre gränserna för statskommunalt bostadsbidrag. Statsbidrag bör således enligt förslaget utgå för kommunalt bostadstillägg som före inkomst-avdrag täcker 80 till 100 % av bostadskostnaderna upp till nämnda hyresnivåer. Kommunerna skall också i fortsättningen ha möjlighet att låta kommunalt bostadstillägg utgå även för bostadskostnader som överstiger dessa nivåer, men dessa kostnader blir inte statsbidragsgrundande. I propositionen föreslås dessutom vissa riktlinjer för statsbidragsberäkningen och för vad som bör inräknas i statsbidragsunderlaget. Inkomstprövningsreglerna för de kommunala bostadstilläggen föreslås oförändrade.

För kommunernas kostnader för kommunala bostadstillägg och statskommunala bostadsbidrag bör enligt propositionen införas en enhetlig

statsbidragsnivå. Denna nivå bör bestämmas till 43 % av kommunernas statsbidragsberättigade kostnader för att merkostnaderna totalt sett för en höjning av de nuvarande beloppen inom de kommunala bostadstilläggen skall falla på staten. Merkostnaderna beräknas uppgå till ca 300 milj. kr. för år räknat. De nya statsbidragsreglerna bör enligt förslaget gälla fr. o. m. den 1 januari 1980.

De föreslagna nya reglerna för statsbidrag för kommunala bostadstillägg innebär i vissa avseenden avvikelser från vad som gäller för statskommunala bostadsbidrag. Dessa avvikelser, liksom andra skillnader mellan systemen, bl. a. metoderna för inkomstprövning och reglerna för gift pensionär vars make inte uppbär folkpension, bör enligt propositionen behandlas av den tidigare nämnda interdepartementala arbetsgruppen.

I motionen 313 av Lars Werner m. fl. föreslås att följande åtgärder vidtas för att tillförsäkra pensionärerna ett bättre och enhetligare bostadsstöd. För det första bör riksdagen besluta om ett statligt grundbidrag till kommunerna för att täcka kostnaderna för kommunala bostadstillägg upp till ett belopp av 600 kr. per månad och bidragsberättigad pensionär. Ett villkor för att erhålla sådant grundbidrag skall dock vara att kommunerna iakttar av bostadsstyrelsen och Kommunförbundet antagna rekommendationer om bostadssociala normer för utrymmes- och utrustningsstandard. För det andra vill motionärerna att riksdagen skall fatta beslut om en höjning av gränsen för avdragsfria sidosinkomster till 4 000 kr. för ensamstående pensionär och till 6 000 kr. för makar. Slutligen begär motionärerna en översyn av nuvarande regler för bostadsstöd åt pensionärer så att förslag skyndsamt kan föreläggas riksdagen om ett i huvudsak statligt kostnadsansvar med möjlighet för kommunerna att fatta beslut om kompletterande stöd.

Motionärerna i motionen 399, Rolf Hagel och Alf Lövenborg, begär att riksdagen uttalar att bostadsbidragen skall betalas helt av staten enligt de normer som gäller för Stockholms kommun samt vara skattefria.

Förslaget om statsbidrag till kommunalt bostadstillägg och de uttalanden om hyresnivåer m. m. som görs i propositionen tillgodoser i väsentliga delar yrkandena i motionerna 313 och 399. Utskottet anser inte att det nu finns skäl för riksdagen att uttala sig för en längre gående statlig finansiering eller att föreskriva ytterligare villkor eller normer för rätt till statsbidrag. I avvaktan på den aviserade interdepartementala arbetsgruppens översyn av bl. a. metoderna för inkomstprövning är utskottet inte berett att förorda någon ändring av inkomstprövningsreglerna för de kommunala bostadstilläggen.

Med det anförda anser sig utskottet — från de synpunkter utskottet har att företräda — böra förorda att finansutskottet tillstyrker bifall till propositionen i berörd del och avstyrker bifall till motionen 313 och motionen 399, yrkandet 3.

I motionen 2309 av Bo Turesson hemställs under yrkandet 3 att riksdagen bör ge regeringen till känna "att den hittills rådande misshushållningen att riks försäkringsverkets dataadministrationskostnader överstiger det genomsnittligt utbetalda utfyllnadsbidraget till pensionärernas bostäder i första hand bör lösas så att kommunerna omhänderhar alla behövliga datorrutiner för kommunala och/eller statliga bostadsbidrag". Under yrkandet 4 i samma motion begärs en skyndsam redovisning av möjligheterna att därutöver avlasta riks försäkringsverkets överbelastade centraliserade datasystem genom en kommunalisering av i första hand barnbidrags- och folkpensionsadministrationen och i andra hand bidragsförskottsadministrationen.

Utskottet vill i anledning av motionsyrkandena erinra om att utredningen om ADB inom den allmänna försäkringen m. m. (ALLFA) enligt sina direktiv bl. a. skall inrikta sitt arbete på frågorna om och i så fall i vilken utsträckning det kan vara lämpligt att dela upp och sprida datorbearbetningarna och databaserna genom att komplettera riks försäkringsverkets centrala datoranläggning med regionala anläggningar eller mindre datorutrustningar vid försäkringskassornas central- och lokalkontor. Enligt vad utskottet har erfarit avser ALLFA-utredningen att avge en rapport i juni i år, vari bl. a. kommer att redovisas det aktuella läget inom riks försäkringsverkets datasystem och vilka databehandlingsuppgifter som utredningen funnit lämpligen bör ligga hos verket. Vidare kommer kapacitetsbehovet för de närmaste åren att redovisas och eventuella behov av avlastning av systemet. Det kan också nämnas att socialpolitiska samordningsutredningen behandlar frågor som rör samtliga former av bostadsstöd och administrationen härav. Utredningen avser att avlämna ett betänkande under andra halvåret 1979 vari bl. a. nämnda frågor kommer att tas upp.

Med hänsyn till att de i motionen 2309, yrkandena 3 och 4, aktualiserade frågorna är föremål för utredning anser utskottet att finansutskottet bör avstyrka bifall till motionsyrkandena i fråga.

Stockholm den 6 april 1979

På socialförsäkringsutskottets vägnar
SVEN ASPLING

Närvarande: Sven Aspling (s), Per-Eric Ringaby (m), Gillis Augustsson (s), Arne Magnusson (c), Britta Bergström (fp), Maj Pehrsson (c), Eric Marcusson (s), Allan Åkerlind (m), Börje Nilsson (s), Gösta Andersson (c), Ralf Lindström (s), Elis Andersson (c), Christer Nilsson (s), Börje Hörnlund* (c) och Lars-Åke Larsson (s).

* Ej närvarande vid yttrandets justering.

Socialutskottets yttrande

1978/79: 5 y

över vissa delar av propositionen 1978/79: 95 om den kommunala ekonomin jämte motioner

Till finansutskottet

Finansutskottet har hemställt om yttrande från socialutskottet över propositionen 1978/79: 95 om den kommunala ekonomin i vad avser de delar av propositionen som hänför sig till utskottets beredningsområde jämte motionsyrkanden i anslutning härtill.

Med anledning av finansutskottets begäran yttrar sig socialutskottet över

dels förslag i propositionen om beräkning av den tillförsäkrade skattekraften, såvitt avser hänsynstagande till åldersstrukturens inverkan på landstingskommunernas och kommunernas kostnader (prop. s. 59 ff. och prop. bil. 3 främst såvitt avser del av 7 § förslaget till lag om skatteutjämningsbidrag),

dels övriga förslag i propositionen som avser socialdepartementets verksamhetsområde utom statsbidrag till kommunala bostadstillägg till folkpension (prop. s. 79 ff. och s. 86 ff. samt prop. bil. 2 s. 5 ff.),

dels motionen 1978/79: 2369 (yrkandet 1) av Nils Carlshamre (m) och Ingegerd Troedsson (m), vari hemställs att riksdagen beslutar att statsbidrag enligt hittillsvarande grunder även fortsättningsvis skall utgå till kommunerna för alkoholpolikliniker samt för vårdcentraler för alkoholmissbrukare och nytillkommande alkoholpolikliniker,

dels ock motionen 1978/79: 2371 (yrkandena 2, 3 och 5) av Olof Palme m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen

2. godkänner de riktlinjer för skatteutjämningsbidragen som anförts i fråga om behandlingen av barnomsorgen,

3. beslutar uttala att statsbidrag för daghem, fritidshem och familjedaghem höjs med 10 % fr. o. m. den 1 juli 1980,

5. beslutar avslå propositionens förslag att statsbidragen till alkoholpolikliniker och vårdcentraler för narkotikamissbrukare skall upphöra fr. o. m. 1980.

Utskottet

Åldersstrukturfaktorn inom skatteutjämnningssystemet

Det förslag till reformering av skatteutjämnningssystemet som föreslås i propositionen och som nära ansluter till förslag av kommunalekonomiska utredningen (KEU 76) innebär att kommuner och landstingskom-

muner indelas i tolv skattekraftsklasser, därvid för varje klass fastställs en grundgaranti. Denna uppgår från 103 % upp till 136 % av medelskattekraften. Grundgarantin föreslås bli kompletterad bl. a. med tillägg eller avdrag för kommuninvånarnas åldersstruktur. Ingen kommun eller landstingskommun får lägre total garanti än 100 % av medelskattekraften.

Beträffande tillägg eller avdrag för åldersstrukturens inverkan på landstingskommunernas och kommunernas kostnader stadgas i 7 § förslaget till lag om skatteutjämningsbidrag följande. För landstingskommuner och kommuner som inte ingår i landstingskommun skall hänsyn tas till skillnader i fråga om kostnader för sjukvård. För kommuner skall hänsyn tas till skillnader i fråga om kostnader för service till pensionärer, grundskola, förskolans deltidsgupper, daghem, fritidshem och familjedaghem, statskommunala bostadsbidrag samt kommunala bostadstillägg till folkpension. I fråga om kommun vars folkmängd senaste tioårsperiod har minskat skall tillägg göras för den befolkningsminskning som överstigit 5 %. Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer skall meddela närmare föreskrifter om beräkningen av den skattekraft som i enlighet med det sagda skall tillförsäkras kommuner och landstingskommuner.

Då det gäller frågan om hänsynstagande till barnomsorgens utbyggnad vid den beräkning som sålunda skall göras för bestämmande av åldersstrukturfaktorn råder olika uppfattningar. KEU 76 har föreslagit att kostnaderna för barnomsorgen skall utjämnas utifrån en sammanvägning av antalet barn och det faktiska antalet platser i kommunen. Regeringen har i propositionen anslutit sig till detta förslag.

I motionen 1978/79: 2371 (yrkandet 2) av Olof Palme m. fl. (s) föreslås att en metod för utjämning av kommunernas nettokostnader för daghem, fritidshem och familjeödaghem skall väljas som uteslutande anknyter till det faktiskt utnyttjade antalet platser i barnomsorgen. I enlighet härmed föreslår motionärerna att i stället för regeringens förslag kommunernas kostnader för barnomsorg skall utjämnas enligt ett alternativt förslag som utarbetats av KEU 76 (alt. 2 i avsnittet 4.5.3 i bilaga 5 till SOU 1977: 78).

En av huvudprinciperna i det föreslagna skatteutjämnningssystemet är att endast sådana kostnader bör utjämnas som kommunerna själva inte kan påverka. Såväl förslaget i propositionen som — och i än högre grad — förslaget i motionen innebär ett avsteg från denna princip. Betydande nettokostnader för barnomsorgen finns för kommunerna, trots att jämförelsevis höga statsbidrag utgår till verksamheten. Nettokostnaderna är dessutom som framhålls i såväl propositionen som motionen ojämnt fördelade mellan kommunerna. Utskottet anser med hänsyn härtill att vid sidan av de direkta stimulansbidrag som utgår för barnomsorgen hänsyn inom skatteutjämnningssystemet bör tas till kommunernas

nettokostnad för barnomsorgen. Utskottet är dock inte berett att förorda ett så långtgående avsteg från den ovan angivna huvudprincipen att man då det gäller barnomsorgen skulle ta hänsyn uteslutande till det utnyttjade antalet barnomsorgsplatser. Utskottet — som vill erinra om att motionsförslaget inte innebär att kommunerna sammantaget skulle tillföras större bidrag till barnomsorgen än enligt förslaget i propositionen — ansluter sig därför till regeringsförslaget och avstyrker således motionsyrkandet (yrkandet 2 i motionen 1978/79: 2371). Utskottet har inte heller i övrigt något att erinra mot regeringsförslaget i här aktuell del.

I ett följande avsnitt tar utskottet upp till behandling frågan om storleken av stimulansbidragen till kommunernas barnomsorg.

Bidragsförskott

Utskottet biträder det förslag som läggs fram i propositionen (prop. s. 79 ff. och bil. 2 s. 5 ff. och 15 ff.) om ändring i lagen om bidragsförskott. Förslaget innebär i huvudsak att finansieringen av bidragsförskott i sin helhet övertas av staten fr. o. m. den 1 januari 1980. Kommunerna svarar f. n. för 25 % av kostnaden för bidragsförskotten i den mån ersättning inte kan tas ut av den underhållsskyldige. Vidare betalar kommunerna viss ersättning för administrationskostnaderna.

Specialdestinerade statsbidrag

I propositionen uttalas i enlighet med vad KEU 76 förordat att en successiv förskjutning av tyngdpunkten i statsbidragsgivningen till kommuner och landstingskommuner bör ske och att skatteutjämnningssystemet därvid bör svara för en ökad andel på de speciella statsbidragens bekostnad (prop. s. 86 ff.). Samtidigt understryks det emellertid att det finns anledning att även i fortsättningen stimulera utbyggnaden av angelägen kommunal verksamhet via specialdestinerade bidrag. Budgetministern uttalar i sammanhanget att statsmakterna måste ha möjlighet att ge bidrag till viss verksamhet, exempelvis den kommunala barnomsorgen, i de fall mycket starka skäl att stimulera utbyggnaden av verksamheten bedöms föreligga. Samtidigt betonas på skäl som närmare utvecklas att stor restriktivitet bör iakttas i fråga om bidrag av stimulanskaraktär (prop. s. 89). Här kan också nämnas att budgetministern ansluter sig till förslag av KEU 76 att stimulansbidragen skall omprövas regelbundet, t. ex. vart femte år. Som skäl härför anföras att bidragens stimulerande effekt kan beräknas avta när verksamheten har byggts ut och övergått till att vara en permanent del i kommunernas och landstingskommunernas utbud av service.

Mot bakgrund av de allmänna överväganden som sålunda görs i propositionen redovisas ställningstaganden till vilka speciella bidrag som bör upphöra.

Även socialutskottet anser att de redovisade övervägandena bör ut-

göra en utgångspunkt för den omprövning av vissa specialdestinerade bidrag, som aktualiserats genom propositionen. I fråga om dessa bidrag gör utskottet följande bedömning.

Utskottet tillstyrker förslag i propositionen om slopande fr. o. m. den 1 januari 1980 av nuvarande statsbidrag dels för *ferievistelse för barn*, dels till *försöksvis anordnad familjerådgivning* (bil. 2 p. 3 och p. 4). Utskottet tillstyrker vidare att riksdagen godkänner vad föredragande statsrådet anført om finansieringen av de offentliga skyddsympningar-na fr. o. m. den 1 januari 1980 och till *Skyddsympningar* för budgetåret 1979/80 under femte huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 14 100 000 kr. (bil. 2 p. 5). Likaledes tillstyrker utskottet att riksdagen godkänner vad föredragande statsrådet anført om slopande av statsbidrag till omsorgen om vissa psykiskt utvecklingsstörda och till *Bidrag till anordnande av vissa institutioner för psykiskt utvecklingsstörda* för budgetåret 1979/80 under femte huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 5 000 000 kr. (bil. 2 p. 8).

Under femte huvudtiteln finns fr. o. m. nästa budgetåret ett anslag benämnt *Ersättning till kommunerna för hjälp till utländska medborgare, flyktingar m. m.* I propositionen (bil. 2 p. 6) föreslås att vissa av de bidrag som utgår från anslaget skall slopas fr. o. m. den 1 januari 1980, nämligen bidrag avseende svenska zigenare, renskötande samer, utländska medborgare i allmänhet och finska zigenare samt svenska medborgare, som inte är mantalsskrivna i riket eller vilkas mantals-skrivningsort inte har kunnat utrönas.

Detta innebär samtidigt att det f. n. inte föreslås någon ändring i fråga om de bidrag som avser flyktingar samt organiserat överförda utländska medborgare i vissa fall.

Utskottet har inte något att erinra mot propositionsförslaget i denna del. Utskottet tillstyrker därför att riksdagen godkänner vad föredragande statsrådet anført om slopande av nuvarande statsbidrag för socialhjälpkostnader m. m. för vissa grupper och antar inom socialdepartementet upprättade förslag till ändringar av lagen (1956: 2) om socialhjälp och barnavårdslagen (1960: 97).

Utskottet vill tillägga följande. I propositionen erinras om att såväl socialutredningen som arbetsgruppen för flyktingfrågor inom arbetsmarknadsdepartementet föreslår att kommunerna i fortsättningen skall få ersättning för socialhjälp till utländska medborgare under den tid deras ansökningar om uppehållstillstånd behandlas. Socialministern uttalar att även han anser att statsbidrag bör utgå till kommunerna för denna socialhjälp. Utskottet, som i princip ansluter sig till denna uppfattning, förutsätter att förslag i ämnet kommer att föreläggas riksdagen i sådan tid att bestämmelser på området kan träda i kraft den 1 januari 1980.

Från anslaget *Bidrag till kommunala nykterhetsnämnder m. m.* under femte huvudtiteln utgår främst bidrag till olika kostnader som kommu-

nerna har för nykterhetsvård och narkomanvård. Beträffande de olika delposter som f. n. ingår i anslaget hänvisar utskottet till en översiktlig tablå, som finns i propositionen 1978/79: 100 (bil. 8 s. 183).

I den nu aktuella propositionen föreslås att de bidrag som från anslaget utgår till administrativa kostnader och till förebyggande och eftervårdande åtgärder m. m. skall avvecklas. Med hänsyn till vad ovan anförts om avveckling av specialdestinerade bidrag tillstyrker utskottet förslaget i propositionen (bil. 2 p. 7 delvis). Kommunernas inkomstbortfall för helt år kan beräknas till 123 milj. kr. Enligt propositionen skall kommunerna tillföras bl. a. medel motsvarande detta belopp genom skatteutjämningssystemet.

Bidrag från det angivna anslaget utgår vidare bl. a. till alkoholpolikliniker och vårdcentraler för narkotikamissbrukare samt till försöksverksamhet med nytilkommande alkoholpolikliniker. Kostnaderna för helt år kan beräknas till 69 milj. kr. I propositionen föreslås att även de särskilda bidragen till dessa verksamheter skall avvecklas och att kommunerna skall tillföras motsvarande belopp genom skatteutjämningssystemet.

Utskottet kan inte dela uppfattningen att dessa bidrag bör avvecklas. Bidragen utgör enligt utskottets uppfattning fortfarande en stimulans för kommunerna till utveckling av nykterhets- och narkomanvården. Det bör framhållas att i kommuner där det under någon tid funnits väl fungerande alkoholpolikliniker goda effekter av verksamheten vid poliklinikerna visat sig. Motsvarande gäller i fråga om vårdcentraler för narkotikamissbrukare. Med hänsyn till det anförda och då utskottet anser att ett bibehållande av bidragen står väl i överensstämmelse med de principer som i det föregående angivits för bibehållande av specialdestinerade statsbidrag avstyrker utskottet propositionen i motsvarande del (bil. 2 p. 7 delvis) och tillstyrker förslag i motionerna 1978/79: 2369 (yrkandet 1) av Nils Carlshamre (m) och Ingegerd Troedsson (m) och 1978/79: 2371 (yrkandet 5) av Olof Palme m. fl. (s) om bibehållande av bidragen.

Det ankommer inte på socialutskottet att uttala sig i frågan om man med anledning av utskottets ställningstagande i sist angivna hänseende i det nu aktuella riksdagsärendet skall göra någon justering i något eller några av de övriga förslag som avser statsbidrag till kommunerna eller om man skall begära att regeringen lägger fram förslag i saken. Utskottet avger därför inget yttrande över yrkandet 2 i motionen 1978/79: 2369 av Nils Carlshamre (m) och Ingegerd Troedsson (m), vari denna fråga tas upp.

Det råder full enighet om att det även i fortsättningen bör utgå *specialdestinerade statsbidrag till den kommunala barnomsorgen*. I propositionen föreslås inte någon ändring i bidragsgrunderna. I motionen 1978/79: 2371 (yrkandet 3) av Olof Palme m. fl. (s) hemställs emeller-

tid att riksdagen skall uttala att statsbidragen för daghem, fritidshem och familjedaghem skall höjas med 10 % fr. o. m. den 1 juli 1980.

Det nuvarande statsbidragssystemet för barnomsorgen antogs av riksdagen våren 1976. Beträffande det närmare innehållet i bidragsreglerna hänvisar utskottet till sitt betänkande SoU 1978/79: 1 och till budgetpropositionen (bil. 8 s. 60 f.). Statsbidragen skall årligen anpassas till löneutvecklingen för anställda i offentlig tjänst (beträffande senaste uppräkning se SFS 1979: 136).

Genom införandet av en åldersstrukturfaktor inom skatteutjämnings-systemet av det slag som föreslås i propositionen och som utskottet tillstyrkt får en kommun med en mer än genomsnittligt utbyggd barnomsorg ett visst extra tillskott till de nettokostnader som kvarstår för kommunen sedan de specialdestinerade statsbidragen utgått. Utskottet kan inte finna det påkallat att riksdagen i förevarande sammanhang skulle uttala sig i frågan huruvida det härutöver bör ske en höjning av de specialdestinerade bidragen fr. o. m. ingången av budgetåret 1980/81. I finansutskottets betänkande 1978/79: 20, vari behandlades bl. a. regeringens budgetförslag, anfördes såväl av utskottsmajoriteten (bet. s. 55) som av de socialdemokratiska reservanterna (bet. s. 77) bl. a. att några uttalanden, som binder regeringen inför budgetarbeten inför kommande budgetår, inte bör göras. Utskottet vill i sammanhanget också framhålla att socialutskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande SoU 1978/79: 28 (s. 12) anført bl. a. att regeringen har för avsikt att i år ta upp överläggningar med Svenska kommunförbundet om ett nytt utbyggnadsprogram för barnomsorgen för perioden efter 1980 samt att det torde finnas anledning att — sedan riksdagen tagit ställning till förslagen i propositionen 1978/79: 95 om den kommunala ekonomin — diskutera huruvida vid överläggningarna några förändringar i fråga om de specialdestinerade statsbidragen på barnomsorgsområdet behöver ske.

I enlighet med det anförda avstyrker utskottet yrkandet 3 i motionen 1978/79: 2371.

Stockholm den 19 april 1979

På socialutskottets vägnar

KERSTI SWARTZ

Närvarande: Kersti Swartz (fp), Erik Larsson (c), Nils Carlshamre (m), John Johnsson (s), Bengt Bengtsson (c), Ivar Nordberg (s), Britt Wigénfeldt (c), Sven-Gösta Signell (s), Ulla Tillander (c), Stig Alftin (s), Lena Öhrsvik (s), Stig Olsson (s), Margot Håkansson (fp), Ingegerd Troedsson (m) och John Johansson (s).

Avvikande mening

av John Johnsson, Ivar Nordberg, Sven-Gösta Signell, Stig Alftin, Lena Öhrsvik, Stig Olsson och John Johansson (samtliga s) som anser

dels beträffande *åldersstrukturfaktorn inom skatteutjämningsystemet* att det avsnitt i utskottets yttrande som på s. 2 börjar med "En av" och på s. 3 slutar med "aktuell del" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör skatteutjämningsystemet utformas så att det bidrar till en utjämning av kostnaderna för barnomsorgen och också så långt möjligt stimulerar kommunerna till en fortsatt utbyggnad av denna verksamhet. Endast delvis tillgodoses dessa önskemål i propositionen. Genom att också ta hänsyn till det faktiska antalet barn i de ifrågavarande åldersgrupperna kan kommuner via skatteutjämningsystemet erhålla tillskott av skatteunderlag oavsett i vilken utsträckning man faktiskt byggt ut barnomsorgen. Enligt utskottets mening bör man i stället välja en metod för utjämning av kommunernas nettokostnader för daghem, fritidshem och familjedaghem som direkt anknyter till det faktiskt utnyttjade antalet platser i barnomsorgen. Utskottet ansluter sig därför till motionsyrkandet (yrkandet 2 i motionen 1978/79: 2371) och avstyrker således regeringsförslaget.

dels beträffande *specialdestinerade statsbidrag till den kommunala barnomsorgen* att det avsnitt på s. 6 i utskottets yttrande som börjar med "Genom införandet" och slutar med "motionen 1978/79: 2371" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i det tidigare tillstyrkt förslaget i motionen 1978/79: 2371 att endast den faktiska utbyggnaden av barnomsorgen och inte jämväl antalet barn skall beaktas i skatteutjämningsystemet. Detta innebär ett verksamt stöd till kommunerna i deras strävanden att fullfölja den överenskomna utbyggnaden av barnomsorgen. Enligt utskottets mening behövs därutöver ytterligare insatser om man skall kunna genomföra den ambitiösa utbyggnadsplan som beslöts under 1975/76 års riksmöte. Kommunernas kostnader för den planerade utbyggnaden utgör en betydande belastning på den kommunala ekonomin. Utskottet anser därför att en höjning av statsbidragen är befogad. Ett beslut härmed om den innebörd som föreslås i motionen 1978/79: 2371 skulle också redan nu kunna påverka kommunerna att skynda på utbyggnaden av barnomsorgens olika former. Utskottet tillstyrker därför yrkandet 3 i motionen 1978/79: 2371.

Kulturutskottets yttrande

1978/79: 4 y

över viss del av propositionen 1978/79: 95 om den kommunala ekonomin jämte motioner

Till finansutskottet

Genom beslut den 20 mars 1979 har finansutskottet hemställt om kulturutskottets yttrande över propositionen 1978/79: 95 om den kommunala ekonomin i vad avser i bilaga 5 till propositionen förordade riktlinjer för stöd till mindre idrotts- och friluftsanläggningar. I anslutning härtill behandlar utskottet de med anledning av propositionen väckta motionerna 1978/79: 2352, såvitt avser yrkandena 1 och 2, och 1978/79: 2368.

Från anslaget Stöd till idrotten: Anläggningsstöd m. m. lämnas bl. a. bidrag till idrotts- och friluftsanläggningar. Bidragen utgår enligt de riktlinjer som fastställts av 1970 års riksdag (prop. 1970: 79, JoU 1970: 33, rskr 1970: 239) samt vissa på dessa riktlinjer grundade och av regeringen angivna normer. Stödet till mindre idrotts- och friluftsanläggningar m. m. uppgår budgetåret 1978/79 till ca 9 milj. kr. Bidragen lämnas av statens naturvårdsverk enligt vissa regler för investeringar i mindre idrotts-, friluft-, motions- eller rekreationsanläggningar. Bidragen utgår såväl till kommuner som till föreningar, organisationer o. d. Bidragen för dessa ändamål har under senare år fördelats ungefär lika till å ena sidan kommuner och å andra sidan föreningar och motsvarande.

I propositionen föreslås att stödet till kommunerna för uppförande av mindre idrotts- och friluftsanläggningar, som enligt propositionen uppgår till ca 5 milj. kr. årligen, bör upphöra fr. o. m. den 1 januari 1980 och medlen överförs till den kommunala skatteutjämningen. Bidragen till föreningar avses även fortsättningsvis utgå förutsatt att anläggningen i fråga inte kan anses vara ett kommunalt åtagande.

I motionen 1978/79: 2352 påtalas att bidrag till förening endast utgår om ett kommunalt åtagande föreligger. Kommunen måste enligt de normer som statens naturvårdsverk tillämpar för beviljande av statsbidrag förbinda sig att ta över anläggningen om inte föreningen klarar av att bygga färdig och driva den nya anläggningen. Vidare ställs vissa villkor för utnyttjande av anläggningen. Motionärerna anser att en översyn av normerna bör göras (yrkande 1). De föreslår även att riksdagen uttalar att inget kommunalt åtagande skall behövas för statsbidrag till föreningsdrivna idrotts- och friluftsanläggningar (yrkande 2).

Enligt motionen 1978/79: 2368 kommer regeringens förslag att medföra stora tolkningssvårigheter i fråga om gränsdragningen mellan å ena sidan kommunal anläggning och å andra sidan anläggning som "inte kan anses vara ett kommunalt åtagande". Motionärerna framhåller att statsbidragen till kommunerna för byggande av mindre idrotts- och friluftsanläggningar stimulerat tillkomsten av sådana och anser att stödet till dessa anläggningar skall bibehållas enligt nuvarande ordning.

Vad som anförts i motionerna visar enligt utskottets mening att vissa problem är förenade med att bryta ut en del av medlen för idrotts- och friluftsanläggningar och föra över dem till skatteutjämningsystemet. Dessa problem synes inte ha uppmärksamrats tillräckligt vid de överväganden som ligger bakom nu ifrågavarande förslag i propositionen. Utskottet anser det önskvärt att normerna för bidrag till föreningsdrivna anläggningar ses över med det i motionen 1978/79: 2352 angivna syftet. I avvaktan härpå och med hänsyn till de gränsdragningsfrågor och tolkningssvårigheter som anges i motionen 1978/79: 2368 bör stödet till kommunerna för mindre idrotts- och friluftsanläggningar i enlighet med yrkandet i denna motion bibehållas enligt nuvarande ordning. Utskottet förordar alltså att såväl yrkandena 1 och 2 i motionen 1978/79: 2352 som motionen 1978/79: 2368 bifalles av riksdagen och att hemställan i propositionen 1978/79: 95 om godkännande av riktlinjer för stöd till mindre idrotts- och friluftsanläggningar avslås.

Stockholm den 5 april 1979

På kulturutskottets vägnar
GEORG ANDERSSON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Georg Andersson (s), Per Olof Sundman (c), Tore Nilsson (m), Ingemar Leander (s), Olle Eriksson (c), Åke Green (s), Ingegärd Fränkel (fp), Tyra Johansson (s), Karl-Eric Norrby (c), Lars-Ingvar Sörenson (s), Ingrid Diesen (m), Kerstin Göthberg (c), Catarina Rönnung (s) och Börje StenSSon (fp).

Avvikande mening

av Ingegärd Fränkel (fp) och Börje Stensson (fp) som anser att sista stycket i utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer i att det är väsentligt att stimulera tillkomsten av mindre idrotts- och friluftsanläggningar. Dessa har bl. a. ur motions-synpunkt stor betydelse. Samtidigt vill utskottet dock konstatera att syftet med propositionens förslag är att genom mer generella bidrag ge kommunerna större möjligheter att själva göra prioriteringar i den kommunala verksamheten. Ett flertal specialdestinerade bidrag föreslås sammanslagna och ingå i skatteutjämningsystemet. Det innebär att huvuddelen av kommunerna får ett ökat stöd.

Utskottet förutsätter att sloandet av bidraget till mindre idrotts- och friluftsanläggningar inte kommer att medföra att sådana byggs i mindre omfattning än i dag. Regeringen bör följa utvecklingen på området. Utskottet förordar att såväl yrkandena 1 och 2 i motionen 1978/79: 2352 som motionen 1978/79: 2368 avslås av riksdagen och att riksdagen bifaller hemställan i propositionen 1978/79: 95 om godkännande av riktlinjer för stöd till mindre idrotts- och friluftsanläggningar.

Utbildningsutskottets yttrande

1978/79:1 y

över vissa delar av propositionen 1978/79: 95 om den kommunala ekonomin jämte motioner

Till finansutskottet

Genom beslut den 20 mars 1979 har finansutskottet hemställt om utbildningsutskottets yttrande över vad som anförts i Bilaga 4 (utbildningsdepartementet) till propositionen 1978/79: 95 om den kommunala ekonomin.

Fyra under den allmänna motionstiden väckta och till utbildningsutskottet remitterade motioner, nämligen 1978/79: 805, 1380, 1385 och 1900 har utbildningsutskottet behandlat i detta sammanhang. Med överlämnande av nämnda fyra motioner vill utskottet anföra följande.

1. Bidrag till driften av grundskolor m. m.

Enligt propositionen bör de nuvarande utbetalningsreglerna för grundskolebidraget bibehållas oförändrade. Detsamma gäller bestämmelserna om statsbidrag till kommunernas kostnader för arbetsgivaravgifter på lärarnas löner. Utbildningsutskottet finner ingen anledning till erinran häremot.

Utskottet tillstyrker att statsbidragen till kommunernas kostnader för ersättning till lärare för förrättning, tjänsteresa, flyttningskostnader och vissa sjukvårdskostnader enligt förordningen (1962: 626) om bestridande av vissa kostnader på skolväsendets område slopas.

Enligt motionen 1978/79: 1900 bör (yrkandet 1) staten helt överta det ekonomiska ansvaret för grundskolan och grundskolans resurser förstärkas så att utbildningsmässig skiktning av eleverna upphör (yrkandet 2).

I motionen 1978/79: 805 yrkas att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna att staten bör ikläda sig kostnaderna för den kommunala skolverksamheten (yrkandet 1) eller, om detta yrkande inte bifalles, att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till ett nytt statsbidragssystem så att kommunerna ekonomiskt kan förverkliga SIA-skolan (yrkandet 2).

Riksdagen antog våren 1978 ett nytt system för statsbidrag till grundskolan (prop. 1977/78: 85, UbU 1977/78: 21, rskr 1977/78: 260). Statsbidraget är anpassat till reformeringen av skolans inre arbete. Utgångspunkten har varit att man inom en i stort sett oförändrad kostnadsram för staten skall öka det lokala inflytandet på användningen av stats-

bidraget samt att kostnadsfördelningen mellan stat och kommun skall bibehållas oförändrad (UbU 1977/78: 21 s. 11). Riksdagen har således nyligen beslutat om ett nytt statsbidragssystem och därvid tagit ställning till frågan om fördelningen av kostnaderna för skolväsendet mellan stat och kommun. Utskottet föreslår att finansutskottet avstyrker motionerna 1978/79: 805 yrkandet 1 och 1978/79: 1900 yrkandet 1.

Det nya statsbidragssystemet skall följas upp och utvärderas av skolöverstyrelsen (SÖ). I avvaktan på denna utvärdering bör några förändringar av bidragssystemet inte beslutas. Finansutskottet bör därför avstyrka även yrkandet 2 i motionen 1978/79: 805.

Kommunerna har genom det nya statsbidragssystemet fått större möjligheter att disponera resurser för stöd och stimulans till de elever som har svårigheter i skolarbetet. Det ankommer på skolmyndigheterna att uppmärksamma hur kommunerna använder sin nyvunna frihet att disponera statsbidragen och se till att en utbildningsmässig skiktning av eleverna inte förekommer. Utskottet föreslår att finansutskottet avstyrker yrkandet 2 i motionen 1978/79: 1900.

I motionen 1978/79: 1900 yrkas vidare att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna vad som i övrigt framhålls i motionen. Utskottet anser för sin del att det saknas anledning att bifalla yrkandet. Finansutskottet bör därför avstyrka yrkandet 3 i motionen 1978/79: 1900.

Ett nytt specialdestinerat statsbidrag, nämligen till bestridande av kostnader för skolkuratorer och skolpsykologer, föreslås i motionen 1978/79: 805 (yrkandet 3).

Utskottet delar regeringens uppfattning att nya specialdestinerade statsbidrag inte bör införas. Finansutskottet bör därför avstyrka även yrkandet 3 i motionen 1978/79: 805.

Utbildningsutskottet framhöll år 1973 att kommunerna i sin egenskap av huvudman för skolväsendet har samma arbetsgivaransvar beträffande kommunalt anställda lärare som beträffande övriga arbetstagare i kommunens tjänst (jfr UbU 1973: 44 s. 5, rskr 1973: 311). Kommunerna måste därför, såsom Svenska kommunförbundet i yttrande över 1969 års personalvårdsutredning har uttalat, sörja för erforderliga personalvårdsinsatser även för lärarpersonalen.

Riksdagen har, som tidigare nämnts, beslutat om ett nytt statsbidrag till grundskolan (prop. 1977/78: 85, UbU 1977/78: 21, rskr 1977/78: 260). Därvid uttalade utbildningsutskottet bl. a. att inga principiella hinder torde föreligga att täcka arbetsvårdsåtgärder och omplaceringar för lärare och skolledare via det s. k. tilläggsbidraget som är en del av det nya statsbidraget till grundskolan. Detta förutsätter dock enligt utskottet att bidragsschablonen höjs samtidigt som möjligheten att utnytt-

ja anslaget Lönekostnader vid viss omskolning och omplacering under åttonde huvudtiteln begränsas i motsvarande mån. Från detta senare anslag bekostas i dag viss arbetsvårdsverksamhet för bl. a. lärare. Enligt utskottet krävs överläggningar mellan staten och Svenska kommunförbundet. SÖ har med anledning av riksdagens uttalande fått i uppdrag att efter samråd med statens personalnämnd och överläggningar med Svenska kommunförbundet inkomma med förslag till bestämmelser i den aktuella frågan. SÖ har i skrivelse den 15 november 1978 inkommit med förslag till bestämmelser i anledning av uppdraget. Både SÖ och Svenska kommunförbundet ställer sig tveksamma till att tilläggsbidraget skulle nyttjas för att täcka vissa kostnader för omplaceringsåtgärder för lärare. Enligt propositionen 1978/79: 95 bör alternativa förslag till finansieringen av arbetsvårdsåtgärder för lärare övervägas. Resultatet av dessa överväganden skall redovisas senare.

I motionen 1978/79: 1380 hävdas att det måste skapas större klarhet om statens och kommunernas ansvar för den samlade personalpolitiken på skolområdet i syfte att få ett åtgärdsprogram. Utskottet har som nyss påpekats tidigare framhållit att primärkommunen i sin egenskap av huvudman för skolväsendet i kommunen har samma arbetsgivaransvar beträffande sina anställda lärare som beträffande övriga arbetstagare i kommunens tjänst (UbU 1977/78: 21, s. 20). Kommunerna har således ansvaret för den samlade personalpolitiken på skolområdet. Staten medverkar f. n. dels genom att bekosta viss arbetsvårdsverksamhet, dels genom administrativa insatser för arbetsvård och omplaceringar. Utskottet har erfärut att frågor om finansiering och administration av arbetsvårdsåtgärder för lärare bereds inom regeringskansliet i samarbete med Svenska kommunförbundet. Med anledning av vad utskottet här anfört anser utskottet att finansutskottet bör avstyrka motionen 1978/79: 1380.

2. Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m.

Regeringen hemställer om bemyndigande att meddela nya bestämmelser om statsbidrag till kostnader för uppförande av elevhem. Utskottet tillstyrker att regeringen får detta bemyndigande.

De nya bestämmelserna innebär att statsbidrag fr. o. m. den 1 juli 1979 skall utgå med 50 % av de beräknade kostnaderna för anskaffande eller förhyrande av elevhem avsett för elever i grundskola och gymnasieskola samt för studerande i kommunal högskoleutbildning. När särskilda skäl föreligger bör emellertid — efter beslut av regeringen i varje särskilt fall — bidrag kunna utgå med 75 % av de beräknade kostnaderna. Bidrag till förhyrande av elevhem begränsas liksom hittills till gymnasieskola och kommunal högskoleutbildning.

Utbildningsutskottet anser att riksdagen i enlighet med förslag i propositionen 1978/79: 95 bör besluta om avveckling av statsbidrag till

bostäder för lärare, audivisuell utrustning och inventarier i teknikverkstad.

3. Bidrag till undervisningsmateriel inom gymnasieskolan m. m.

Regeringen föreslår i fråga om statsbidraget till första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel för gymnasieskolan och kommunal högskoleutbildning den ändringen att bidrag i fortsättningen endast bör utgå för naturvetenskaplig och fyraårig teknisk linje och närliggande specialkurser, tvååriga yrkesinriktade linjer samt yrkesinriktade specialkurser och kommunal högskoleutbildning i vad avser tekniska yrken och vårdyrken.

I motionen 1978/79: 1385 yrkas den ändringen av nuvarande bestämmelser att statsbidrag också skall utgå för återanskaffning av undervisningsmateriel.

Regeringen föreslår förstärkningar av skatteutjämningsystemet som till en mindre del skall finansieras genom avveckling av ett antal speciella bidrag. Utskottet, som i likhet med föredragande statsrådet finner att statsbidraget till stadigvarande undervisningsmateriel inom gymnasieskolan utgör en stimulansfaktor och därför ej helt bör avskaffas, kan för sin del acceptera förslaget till ändrade statsbidragsregler med hänsyn till att skatteutjämningsbidragen reformeras.

Den i motionen 1978/79: 1385 yrkade ändringen, som innebär en betydande utvidgning av statsbidragstilldelningen, avstyrker utskottet.

Stockholm den 5 april 1979

På utbildningsutskottets vägnar

STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Stig Alemyr (s), Claes Elmstedt (c), Ove Nordstrandh (m), Bengt Wiklund (s), Sven Johansson (c), Lars Gustafsson (s), Linnea Hörlén (fp), Roland Sundgren (s), Gösta Karlsson (c), Hans Nyhage (m), Lennart Bladh (s), Christina Rogestam (c), Jörgen Ullenhag (fp), Iris Mårtensson (s) och Torsten Karlsson (s).

Jordbruksutskottets yttrande

1978/79: 3 y

med anledning av propositionen 1978/79: 95 om den kommunala ekonomin jämte motioner

Till finansutskottet

Genom beslut den 20 mars 1979 har finansutskottet hemställt om yttrande från jordbruksutskottet över propositionen 1978/79: 95 om den kommunala ekonomin i vad avser de delar av propositionen som hänför sig till utskottets beredningsområde jämte ev. motionsyrkanden i anslutning här till.

Förevarande ärende berör jordbruksutskottets område i fråga om bidrag till kommunerna till investeringar i *avloppsreningsverk*.

Propositionen

Propositionen innefattar, såvitt nu är i fråga, ett förslag om avveckling av de specialdestinerade statsbidragen till kommunala avloppsreningsverk. Det påpekas att bidraget till reningsverk tidigare haft en påtaglig stimulanseffekt. Chefen för budgetdepartementet anser emellertid (s. 92) att bidraget numera har mist sin stimulerande effekt då kommunerna på grund av miljövårdskrav är ålagda att bygga avloppsreningsverk som motsvarar kraven för högsta bidragsprocent. Nuvarande bidrag till avloppsreningsverk anses därför kunna avvecklas. En viss övergångstid bör dock medges så att kommunerna kan anpassa planeringen efter de nya förutsättningarna. Bidrag enligt nuvarande regler bör därför kunna utgå för investeringar som igångsätts under år 1980. Fr. o. m. den 1 januari 1981 bör denna bidragsmöjlighet upphöra. Chefen för budgetdepartementet har vid sin bedömning samrått med chefen för jordbruksdepartementet, som i bilaga 5 till propositionen lägger fram förslag till närmare riktlinjer för hur den planerade avvecklingen skall genomföras.

För innevarande budgetår får statsbidrag till kommunala avloppsreningsverk beviljas intill ett belopp av 90 milj. kr. Också för budgetåret 1979/80 bör bidrag enligt nuvarande regler få beviljas inom en ram av denna storlek. För utbetalningarna från anslaget under nästa budgetår beräknar chefen för jordbruksdepartementet ett medelsbehov av 100 milj. kr.

Motionerna

I motionen 1978/79: 2351 av Alvar Andersson m. fl. (c) hemställs, såvitt nu är i fråga (yrkande 2), att riksdagen beslutar uttala att övergångstiden under vilken statsbidrag utgår för avloppsreningsverk utsträcks till den 31 december 1983 på sätt som angivits i motionen.

I motionen 1978/79: 2371 av Olof Palme m. fl. (s) hemställs, såvitt nu är i fråga (yrkande 4), att riksdagen beslutar avslå regeringens förslag om att statsbidraget till kommunala avloppsanläggningar skall upphöra att gälla från den 1 januari 1981.

Utskottet

Till grund för propositionen 1978/79: 95 om den kommunala ekonomin ligger förslag framlagda av 1976 års kommunalekonomiska utredning (KEU 76). I delbetänkandet (SOU 1977: 48) Översyn av de speciella statsbidragen till kommunerna redovisas resultatet av en av kommittén verkställd granskning av ett femtiotal av dessa statsbidrag. Granskningen har föranlett KEU 76 att förorda att ett antal speciella statsbidrag avvecklas och att härigenom frigjorda medel förs över till skatteutjämningsystemet. Syftet med den bidragsgivning till kommuner och landstingskommuner som i dessa fall avses är att ge ett allmänt finansiellt stöd.

Om däremot syftet är att stimulera utbyggnaden av vissa kommunala tjänster eller att stödja kommunerna och landstingskommunerna som ett led i konjunktur- och arbetsmarknadspolitiken, anser KEU 76 att det finns skäl för en fortsatt specialdestinerad statsbidragsgivning. I sin genomgång av de speciella bidragen finner utredningen därutöver att vissa ytterligare skäl föreligger för att bibehålla en del av de nuvarande bidragen.

KEU:s bedömning innebär att kommittén funnit skäl för att huvuddelen av de granskade bidragen t. v. skall bibehållas. Detta gäller bl. a. bidraget till kommunernas investeringar i avloppsreningsverk, som kommittén anser skola fortsätta att utgå. Propositionen innebär sålunda på denna punkt ett frångående av KEU:s förslag.

Utskottet vill för sin del ifrågasätta om det inte ännu är för tidigt att avveckla förevarande statsbidragsform.

Som även anförs i propositionen har under den senaste tioårsperioden mycket omfattande insatser gjorts när det gäller den kommunala avloppsreningen. Naturvårdsverket har i en rapport till regeringen beräknat investeringskostnaderna för kommunala reningsverk till ca 4,1 miljarder kr. under perioden 1968—1978. Till dessa investeringar har ca 1,6 miljarder kr. utgått i statsbidrag. Den kommunala avloppsreningen har därmed utgjort en betydande del av de totala insatserna inom miljövärderna i vårt land under denna period. Utbyggnaden har resulterat i att en mycket stor del av tätortsbefolkningen nu bor i orter med re-

ningsverk med tillfredsställande reningsgrad. Av den utredning som naturvårdsverket på regeringens uppdrag gjort framgår emellertid att betydande investeringar för den kommunala avloppsreningen behöver göras också under den kommande tioårsperioden. Naturvårdsverket har beräknat investeringsbehovet för att alla tätorter skall uppnå de reningskrav som normalt ställs i dag till ca 2,9 miljarder kr. för denna period. Naturvårdsverket föreslår att statsbidrag enligt i huvudsak samma principer som f. n. skall utgå i ytterligare tio år, varefter bidragssystemet skall kunna avvecklas.

Utskottet delar naturvårdsverkets uppfattning att statsbidrag enligt nuvarande principer bör kunna utgå under ytterligare ett antal år framöver. Om detta statsbidrag tas bort i nuvarande utbyggnadsskede kommer möjligheterna till fortsatt utbyggnad av avloppsreningen att försämrast, samtidigt som påfrestningarna på vissa kommuners ekonomi blir stora.

Regeringens ställningstagande grundas bl. a. på förslag av riksrevisionsverket (RRV) i yttrande över naturvårdsverkets rapport rörande bidragsgivningen till kommunala avloppsreningsverk. RRV framhåller att flera faktorer gjort att bidragets stimulanseffekt nu har tenderat att minska. Förutom det förhållandet att kraven vid prövningen enligt miljöskyddslagen successivt har skärpts till den nivå som ger högsta bidragsprocent nämns att kostnadsutvecklingen medfört att, i varje fall för de större reningsverken, bidragets andel av de verkliga investeringskostnaderna alltmer minskat. Utskottet finner för sin del detta resonemang inte tillräckligt övertygande för att motivera den förordade avvecklingen av det nuvarande bidragssystemet. Kvar står ju alltså den stimulanseffekt som förevarande speciella bidragsmöjligheter i sig innebär.

Enligt KEU 76:s bedömning skulle vissa finansiella problem kunna uppkomma om kommunerna vid utbyggnaden av avloppsreningsverk inte fick täckning för den del av kostnaderna som nu motsvaras av det statliga investeringsbidraget. Hela finansieringen skulle då ske på samma sätt som nu sker för den icke statsbidragsberättigade delen. Detta skulle innebära att även kostnader motsvarande nuvarande bidragsandel finansieras med hjälp av lån eller av kommunala medel. KEU 76 ser det inte möjligt att garantera kommunerna att dessa lånemöjligheter finns på kreditmarknaden vid önskad tidpunkt. Bidraget kan vidare ses som en ersättning för en del av de kostnader kommunerna åsamkas genom en i praktiken obligatorisk uppgift. Det i propositionen framlagda förslaget om reformering av skatteutjämnningssystemet torde inte innefatta någon motsvarande kompensation.

Vad här anförts innebär att utskottet anser att finansutskottet bör föreslå riksdagen att avslå i propositionen 1978/79: 95 framlagt förslag om avveckling av statsbidragen till kommunala avloppsreningsverk. Utskottet tillstyrker således motionen 2371 i förevarande del. I motionen

2351 förordad förlängning av övergångstiden för avvecklingen blir därvid inte aktuell.

I propositionen framlagt förslag till bidragsram och anslag för nästa budgetår föranleder ingen erinran från utskottets sida.

Stockholm den 5 april 1979

På jordbruksutskottets vägnar

EINAR LARSSON

Närvarande: Einar Larsson (c), Hans Wachtmeister (m), Bertil Jonasson (c), Grethe Lundblad (s)*, Börje Stensson (fp)*, Sven Lindberg (s), Åke Wictorsson (s), Arne Andersson i Ljung (m), Gunnar Olsson (s), Håkan Strömberg (s), Ingemar Hallenius (c), Ove Karlsson (s), Rune Johnsson i Mölndal (c), Sven Eric Lorentzon (m) och Wivi-Anne Radesjö (s).

* Ej närvarande vid yttrandets justering.

Avvikande mening

av Hans Wachtmeister (m), Börje Stensson (fp), Arne Andersson i Ljung (m) och Sven Eric Lorentzon (m), som anser att utskottet i sitt yttrande till finansutskottet bort tillstyrka bifall till propositionen 1978/79: 95 i berörda delar och som därvid anför:

I samband med att det speciella investeringsstöd som kommunerna nu har upphör bör medlen överföras till skatteutjämnningssystemet. En förskjutning i statsbidragsgivningen från specialdestinerade bidrag till skatteutjämningsbidrag bör också som KEU 76 konstaterar leda till att ansvaret för prioriteringar mellan olika kommunala verksamheter i ökad grad kommer att åvila de kommunala beslutsinstanserna. En minskad specialdestinerad bidragsgivning bör därmed öka förutsättningarna för att den kommunala servicen anpassas till lokala förhållanden och prioriteringar.

Vi vill framhålla att regeringens förslag till avveckling av statsbidragen till de kommunala avloppsreningsverken i sin nuvarande generella utformning inte innebär att ambitionsnivån när det gäller de kommunala vattenvårdsfrågorna får sänkas. Den nya formen för bidragsgivning får heller inte medföra att takten i byggande av avloppsreningsverk avsaknas. Reglerna för ikraftträdande bör anpassas härtill.

Slutligen vill vi i likhet med chefen för jordbruksdepartementet också peka på de möjligheter som kan finnas att i vissa fall finansiera utbyggnad av reningsverk med beredskapsmedel.

Civilutskottets yttrande

1978/79: 3 y

över propositionen 1978/79: 95 om den kommunala ekonomin jämte motioner, allt såvitt gäller civilutskottets beredningsområde

Till finansutskottet

Finansutskottet har genom beslut den 20 mars 1979 hemställt om yttrande över propositionen 1978/79: 95 (budgetdepartementet) jämte eventuella motioner, allt i vad avser civilutskottets beredningsområde. Yttrandet borde om möjligt avlämnas den 6 april 1979.

Civilutskottets yttrande omfattar följande avsnitt av propositionen:

1. Punkten 2.8 (s. 74—79) statskommunala bostadsbidrag och kommunala bostadstillägg till folkpension.

2. Bilaga 6. Bostadsdepartementets verksamhetsområde.

3. Bilaga 7. Kommundepartementets verksamhetsområde.

I yttrandet behandlas även fyra motionsförslag. Två av motionerna — 1978/79: 788 (s), yrkandet 19 såvitt nu är i fråga, och 1065 (vpk), yrkandet 1, — har väckts under allmänna motionstiden och hänvisats till civilutskottet. Civilutskottet överlämnar med detta yttrande dessa två motionsyrkanden till finansutskottets fortsatta beredning.

Vidare behandlas i yttrandet de med anledning av propositionen 1978/79: 95 väckta motionerna 1978/79: 2307 (vpk), yrkandet 3, och 2352 (c), yrkandet 3. Uppgifter i anslutning till sistnämnda motion lämnas i bilaga till detta yttrande.

Utskottets yttrande

Behovet av *samordning* mellan systemen för statskommunala bostadsbidrag och kommunalt bostadstillägg till folkpension (KBT) tas upp i propositionen (s. 74—79).

Därvid anför budgetministern att enligt hans mening bör på sikt en mera fullständig samordning mellan de två bostadsbidragssystemen eftersträvas. Detta har hävdats även av boende- och bostadsfinansieringsutredningarna i deras slutbetänkande (SOU 1975: 51—52) och av kommunalekonomiska utredningen (KEU) i slutbetänkandet (SOU 1977: 78). Liknande önskemål har framförts i flera remissyttranden över KEU liksom i riksdagen.

Även enligt utskottets mening bör på sikt en mera fullständig samordning mellan systemen ske.

Med hänsyn till tekniska svårigheter och svårbedömbara kompensations- och finansieringsfrågor bedömer emellertid KEU att en fullstän-

dig samordning mellan de båda bidragssystemen kräver ytterligare utredning.

Olikheterna gäller definitioner av olika begrepp. Sålunda är inkomstbegreppet olika i de båda systemen liksom det inkomstår som ligger till grund för bestämning av bidrag och tillägg. Vidare är förmögenhetsbegreppet olika liksom beräkningen av bostadskostnaderna och reglerna om tillåten bostadsstorlek.

Dessutom finns olikheter av mera grundläggande natur som bl. a. innebär att i det statskommunala systemet bidrag inte utgår för den del av bostadskostnaden som understiger den s. k. nedre hyresgränsen, f. n. 400 kr. per månad. Det statskommunala bidraget är begränsat till 80 % av kostnaden mellan de s. k. hyresgränserna medan KBT kan utgå till hela kostnaden. Staten finansierar huvuddelen av de statskommunala bostadsbidragen och endast en mindre del av KBT.

I avsikt att på sikt uppnå den önskade samordningen mellan systemen anför budgetministern att han kommer att ta initiativet till att en interdepartemental arbetsgrupp tillsätts med uppgift att utreda de tekniska förutsättningarna att inom en rimlig kostnadsram samordna systemen.

Utskottet har ingen erinran mot en *utredning om samordning* av systemen. Utskottet anser emellertid att det bör närmare övervägas om inte denna uppgift bör anförtros åt den utredning om översyn av bostadsbidragen till barnfamiljer m. fl. som bostadsministern enligt uppgift inom kort kommer att tillkalla. Denna utredning, som får parlamentarisk förankring, kommer enligt vad utskottet erfarit (se CU 1978/79: 26 s. 54—58) att göra en tämligen bred översyn av det statskommunala systemet. Det kan i detta sammanhang även vara både lämpligt och nödvändigt att närmare överväga de frågor som enligt budgetministern bör åvila den omnämnda interdepartementala arbetsgruppen. Vad civilutskottet anför om det fortsatta utredningsarbetet bör finansutskottet föreslå riksdagen att som sin mening ge regeringen till känna.

KEU föreslog en *samordning* mellan de båda systemen *dels vad gäller den övre hyresgränsen, dels beträffande statsbidragsprocenten*. Enligt KEU:s förslag borde som lagstadgad miniminivå införas en övre hyresgräns i KBT-systemet. De övre hyresgränserna som föreslogs överensstämde med dem som gällde för hushåll utan barn för statskommunala bostadsbidrag vid tiden för utredningens förslag. Statsbidrag borde enligt KEU utgå med 40 % till både KBT och statskommunala bostadsbidrag.

Budgetministern anser det önskvärt att skillnaderna mellan kommunerna vad avser konstruktion och beloppsnivå för KBT utjämnas och att de i årets budgetproposition föreslagna övre hyresgränserna för de statskommunala bostadsbidragen fr. o. m. år 1980 bör gälla även för KBT. En samordning mellan de två systemen ökar enligt budgetminis-

tern behovet av att en gemensam lösning väljs för fördelningen av finansieringen mellan stat och kommun. F. n. svarar staten för 72 % av kostnaderna för de statskommunala bostadsbidragen mot endast 10—15 % av KBT-kostnaderna. I likhet med KEU förordar budgetministern samma statsbidragsandel i de båda systemen. Statsbidrag föreslås utgå med 43 % av kostnaderna för bostadsbidragen.

I den under allmänna motionstiden väckta och till civilutskottet hänvisade motionen 1978/79: 788 (s), yrkandet 19, hemställs att en av bostadsministern aviserad utredning om bostadsbidragens administration bör belysa bl. a. frågorna om lagstadgad miniminivå för KBT och gemensamma hyresgränser mellan de båda systemen.

Med anledning av vad som anförts om miniminivå och statsbidragsandel får utskottet anföra följande. Utskottet har inte att bedöma frågan om principerna för statsbidraget och ej heller effekterna av de nu föreslagna reglerna såvitt avser KBT-systemet, såvida inte dessa regler påverkar det statskommunala bostadsbidragssystemet. Enligt utskottets mening är det emellertid viktigt att reformer genomförs som ökar samordningen mellan de båda systemen och som så långt möjligt utjämnar de skillnader i bidragsgivningen mellan de olika kommunerna som är en följd av systemens tekniska utformning. Utskottet har sålunda — från de utgångspunkter utskottet har att beakta — ingen erinran mot de av budgetministern i detta sammanhang förordade förslagen.

Vad som föreslagits i motionen 1978/79: 788 (s), yrkandet 19 såvitt nu är i fråga, får i huvudsak anses tillgodosett genom förslag i propositionen.

Ändringen av statens andel av kostnaderna för statskommunala bostadsbidrag till barnfamiljer m. fl. och till vissa folkpensionärer tas upp i bilaga 6 till propositionen. Med hänvisning till vad budgetministern tidigare anfört förordar bostadsministern att statsbidrag till statskommunala bostadsbidrag till barnfamiljer m. fl. (SKBB) skall utgå med 43 % fr. o. m. den 1 januari 1981.

F. n. utgår statsbidrag till SKBB med 72 %. När bidraget beräknas beaktas dock högst 80 % av den bostadskostnad som ligger mellan de s. k. nedre och övre hyresgränserna.

Utskottet förutsätter att beräkningen av statsbidraget även efter den 1 januari 1981 kommer att ske enligt nu gällande ordning, dvs. att staten ersätter högst 80 % av bostadskostnaden mellan hyresgränserna och att förslaget som nu förs fram endast innebär att statsbidragsandelen sänks från 72 till 43 %. Med hänvisning till vad som ovan anförts om samordning mellan systemen föreslår civilutskottet att finansutskottet godkänner förslaget om ändring av statens andel av kostnaderna för statskommunala bostadsbidrag till barnfamiljer m. fl. och till vissa folkpensionärer som bostadsministern förordat.

I motionen 1978/79: 1065 (vpk), yrkandet 1, föreslås riksdagen uttala sig för en omläggning av bostadsstödet till barnfamiljer och hushåll utan barn att bli en helt statlig angelägenhet och hos regeringen hemställa om att förslag med denna inriktning skyndsamt utarbetas. Yrkandet 3 i motionen 1978/79: 2307 (apk) innebär att riksdagen skall besluta att åtgärder utan dröjsmål vidtas för att ernå fullständig samordning av SKBB med de kommunala bostadstilläggen och att bidragen i sin helhet utgår ur statskassan.

Utskottet har ovan uttalat sig för en mera fullständig samordning av bostadsbidragssystemen på sikt. Det är emellertid inte nu lämpligt att förorda en längre gående samordning än vad som föreslagits i propositionen. Motionerna avstyrks.

I motionen 1978/79: 2352 (c), yrkandet 3, hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller om *utredning* av frågan om *omfattningen och stöd-givningen m. m. till idrotts- och friluftsanläggningar i bostadens närhet*.

Motionärerna erinrar om att regler om vilka anläggningar i bostadens grannskap och vad som får räknas in som stödberättigat i den statliga bostadslångivningen finns. Beträffande idrotts- och friluftsanläggningar i bostadsmiljön behövs enligt motionärerna nya råd och rekommendationer om vad som skall räknas in i låneunderlaget. Bostadsstyrelsen bör därför ges i uppdrag att i samråd med naturvårdsverket närmare utreda frågan.

Utskottet vill anföra följande. I bilaga till detta yttrande har sammanfattningsvis redogjorts för de regler som gäller för belåning av lokaler m. m. i den mån dessa regler faller inom civilutskottets beredningsområde. Som framgår av bilagan kan under särskilda förutsättningar statligt finansiellt stöd utgå för bostadskomplement för motion och rekreation. Regeringen har uppdragit åt bostadsstyrelsen att meddela föreskrifter bl. a. om låneunderlag och pantvärde. Bostadsstyrelsen följer fortlöpande dessa frågor. Utskottet har förutsatt att därvid kan beaktas de berättigade anspråk som kan ställas på stöd för åtgärder inom en grannskapsenhet e. d. Mot bakgrund härav finns inte tillräcklig anledning att föreslå att en särskild utredning görs om ändring av nu gällande bestämmelser i detta avseende. Civilutskottet föreslår att finansutskottet avstyrker motionen 1978/79: 2352 (c), yrkandet 3.

Frågor rörande *kommundepartementets verksamhetsområde* tas upp i bilaga 7 till propositionen. Beträffande frågan om åtgärder för att förebygga jordskred, m. m. förordar kommunministern att kostnader för sådana åtgärder t. v. får belasta anslaget för oförutsedda utgifter. Utskottet föreslår att vad kommunministern förordat till regeringsprotokollet får grunda ett motsvarande medgivande från riksdagens sida. Vad

i övrigt föreslagits i bilaga 7 har inte givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

Stockholm den 5 april 1979

På civilutskottets vägnar

KJELL A. MATTSSON

Närvarande: Kjell A. Mattsson (c), Per Bergman (s), Per-Olof Strindberg (m), Oskar Lindkvist (s), Sven Eric Åkerfeldt (c), Lars Henrikson (s), Karl-Erik Strömberg (fp), Thure Jadestig (s), Anna Eliasson (c), Maj-Lis Landberg (s), Per-Erik Nisser (m), Kerstin Andersson i Hjärtum (c), Magnus Persson (s), Karin Ahrlund (fp) och Per Olof Håkansson (s).

Avvikande mening

Per-Olof Strindberg (m) och Per-Erik Nisser (m) anför:

Utskottet har i yttrandet godtagit vad i propositionen 1978/79: 95 anförts om samordning mellan de båda bostadsbidragssystemen. Samordningen innebär bl. a. att den övre hyresgränsen skall vara gemensam oavsett om statskommunalt bostadsbidrag eller kommunalt bostadstillägg till folkpension utgår. Vi har ingen erinran mot att så sker men förutsätter att den övre hyresgränsen för år 1980 kommer att läggas fast med utgångspunkt i det nya förslag till bostadsbidrag som har begärts i reservation (m) till betänkandet CU 1978/79: 26 om anslag till bostadsbyggande m. m.

*Bilaga**Uppgifter i anslutning till motionen 1978/79: 2352 (c)*

Ett finansieringsstöd genom bostadslån kan lämnas för olika typer av utrymmen.

Som bostäder — och sålunda med samma subventions- och prioriteringsregler som vanliga bostadslägenheter — räknas vissa utrymmen som kan anses utgöra en del av den enskilda lägenheten men som av praktiska skäl förts samman till gemensamma utrymmen inom eller i omedelbar anslutning till bostadshuset. Hit hör enligt bostadsstyrelsens föreskrifter smärre hobby- och motionsrum, bastu samt fritids- och samlingslokaler i direkt anslutning till en mindre grupp bostäder — i allmänhet högst 200 m² avsedda för högst 100 bostadslägenheter.

Även vissa lokaler omfattas av bostadslångivningen. De kan antingen räknas in i låneunderlaget och därmed påverka storleken av bostadslånet eller räknas in endast i pantvärdet och därmed möjliggöra att för bostadslånet godtas säkerheter med ett högre förmånsrättsläge. För lokaler utgår inte räntebidrag. Byggnadskrediter och bottenlån är prioriterade för hus som uppförts med bostadslån även i den del de avser lokaler i låneunderlag eller pantvärde. En allmän förutsättning för att lokaler får ingå i låneunderlag eller pantvärde är bl. a. att de fyller ett normalt servicebehov och att de är avsedda att betjäna ett bostadsområde — en grannskapsenhet. Detta begrepp knyter an till gångavstånd i sammanhängande tät bebyggelse. Vid låg och spridd bebyggelse kan dessa avståndsgränser överskridas (befolkningsunderlag motsvarande låg- och mellanstadieskolans). Till denna huvudregel kommer ett undantag för vissa angelägna anläggningar, t. ex. hälsovårdscentraler och vissa butiker, som tillgodoser ett normalt servicebehov men betjänar ett större underlag (högstadieskolans).

Fördelningen av lokaltyperna på låneunderlags- resp. pantvärdeslokaler har av bostadsstyrelsen exemplifierats på följande sätt:

Till låneunderlag hänförs i första hand:

Dagligvarubutik (1 200 m²); mindre butik (t. ex. konditori, mindre bageri, blombutik, affär för tobak, sybehör, kläder, färger, järnvaror, papper, blommor, elektrisk materiel, frisérsalong, apotek, hantverkslokaler); (300 m² vardera, dock högst 1 500 m² sammanlagt).

Avdelningskontor för bank och post; (200 m² vardera); biblioteksfilial; (800 m²).

Samlings-, hobby- och klubblokaler (500 m²); mindre motionslokal (300 m²); fritidsgård (1 000 m²); förskola (daghem och deltidsgrupp) fritidshem; (maxytor per plats enligt föreskrifterna under 24 §).

Lokal för social verksamhet (öppenvårdscentral; dagvårdscentral; barnavårds- eller mödravårdscentral; lokal för läkare och tandläkare; lokal för allmän försäkringskassa; 1 500 m²).

Matsservering t. ex. samordnad med skolbespisning; (500 m² inkl. skolbespisning).

Lokal för uppställning av bilar.

Lokal för fastighetsförvaltning, reception o. d. (100—200 m²).

Till *pantvärde* hänförs i första hand:

Idrottshall; (1 500 m²) med bassängbad; (2 000 m²).

Kyrklokaler (endast i den mån de även kan användas som fritidslokaler för allmänheten i bostadsområdet); (200 m²).

Statsbidrag som kompletterande bostadslån utgår för förbättring av boendemiljön, i första hand när det gäller flerbostadshus i områden med uthyrningssvårigheter. Husen skall ha färdigställts före år 1975. Bidrag har lämnats bl. a. för att ställa i ordning mindre fotbollsplaner, tennisbanor och kortare motionsspår.

Det särskilda stödet med lån och bidrag för allmänna samlingslokaler kan täcka även t. ex. bordtennisrum, icke kommersiella bastuanläggningar o. d. om de utgör komplement till en större samlingslokalanläggning.

Byggnadsstadgan förutsätter bl. a. att stadsplan skall tillgodose de anspråk som skäligen kan ställas på en väl ordnad bebyggelse m. m. Statens planverk har gett riktlinjer för den bedömning av boendemiljöns kvalitet i bostadens gemenskap som skall godtas vid länsstyrelsernas plangranskning. Dessa riktlinjer avser bl. a. krav på markområde för motions- och rekreationsaktiviteter och beträffande fritidslokaler.

Civilutskottet behandlar i betänkandet CU 1978/79: 30 motionen 1978/79: 2130 (vpk) med krav på förslag till riktlinjer för att tillgodose behovet av lek- och idrottsutrymmen.

Innehåll

Inledning	1
A. Den kommunala ekonomin	
Propositionen	2
Motionerna	4
Utskottet	6
Samspel mellan stat och kommun	6
Utrymme för utbyggnad av den kommunala verksamheten	7
Medel för att begränsa den kommunala utgiftsexpansionen	8
Kommunal avgiftsfinansiering	10
Riktlinjer för en reformering av statsbidragsgivning till kommuner och landstingskommuner	11
Utbetalning av kommunalskattemedel	13
Kommunal beskattning av juridiska personer	14
Övriga motionsyrkanden	14
Hemställan	16
B. Justitiedepartementet	
Förslag till lag om ändring i lagen (1973: 650) om medling mel- lan samlevande	17
C. Socialdepartementet	
Statsbidrag till kommunala bostadstillägg till folkpension	19
Bidragsförskott	23
Bidrag till ferievistelse för barn	24
Bidrag till familjerådgivning	24
Skyddsympningar	24
Ersättningar till kommunerna för hjälp till utländska medborgare, flyktingar m. m.	25
Bidrag till kommunala nykterhetsnämnder m. m.	28
Bidrag till anordnande av vissa institutioner för psykiskt utveck- lingsstörda	30
Motion om statsbidrag till den kommunala barnomsorgen	30
D. Budgetdepartementet	
Vissa frågor rörande nytt skatteutjämningsystem	32
Lag om skatteutjämningsbidrag	32
Ersättning till Trelleborgs kommun för mistad tolag	47
Skatteutjämningsbidrag till kommunerna m. m.	47
Skattebortfallsbidrag till kommuner m. fl.	48
Kompensation till kommuner m. fl. i anledning av 1974 års skattereform	48
Särskilt statsbidrag till kommuner och landstingskommuner under år 1979	49
Särskilt statsbidrag till landstingskommuner m. fl. under år 1980	50
Statsbidrag till kommunernas kostnader för kommunala taxe- ringsrevisorer	51

E. Utbildningsdepartementet	
Bidrag till driften av grundskolor m. m. Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m. Bidrag till undervisningsmateriel inom gymnasieskolan m. m.	52
F. Jordbruksdepartementet	
Bidrag till kommunala avloppsreningsverk m. m.	57
Stöd till mindre idrotts- och friluftsanläggningar	59
G. Bostadsdepartementet	
Ändring av statens andel av kostnaderna för statskommunala bostadsbidrag	63
Motion om utredning av omfattningen och stödgivningen m. m. av idrotts- och friluftsanläggningar i bostadens närhet	66
H. Kommundepartementet	
Ersättning för verksamhet vid räddningstjänst m. m. Kommunal beredskap	67
Åtgärder för att förebygga jordskred	69
Ersättning för verksamhet vid räddningstjänst m. m., anslag till	69
Bidrag till kostnader för kommunal beredskap, anslag till	69
Reservationer	70
Särskilda yttranden	79
 <i>Bilagor:</i>	
Skatteutskottets yttrande 1978/79: 5 y	80
Lagutskottets yttrande 1978/79: 4 y	82
Socialförsäkringsutskottets yttrande 1978/79: 1 y	83
Socialutskottets yttrande 1978/79: 5 y	87
Kulturutskottets yttrande 1978/79: 4 y	94
Utbildningsutskottets yttrande 1978/79: 1 y	97
Jordbruksutskottets yttrande 1978/79: 3 y	101
Civilutskottets yttrande 1978/79: 3 y	105

